Azg Ազգ

6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2008 ՇԱԲԱԹ 162 (4056)

ՀԱՊԿ-ի ղեկավարները ընդունեցին հռչակագիր

Հավաքական անվտանգության պայմանագիր կազմակերպության ղեկավարները հռչակագիր են ընդունել Մոսկվայի գագաթաժողովի արդյունքների վերաբերյալ: Յոթ պետությունների ղեկավարները հաստատել են 2008-2012 թվականներին ՄԱԿ-ի գլոբալ հակահաբեկչական ռազմավարության իրացման ուղղությամբ ՀԱՊԿ-ի անդամ պետությունների հավաքական գործողությունների պլանը: Բացի այդ, քննարկվել է կոալիցիոն ռազմական շինարարության ծրագրի կատարման ընթացքը, սրբագրվել է հավաքական անվտանգության կենտրոնասիական տարածաշրջանի արագ ծավալման հավաքական ուժերի վերաբերյալ ՀԱՊԿ-ի խորհրդի 2001 թվականի որոշումը: ՀԱՊԿ-ի ղեկավարներն ընդունել են հայտարարություն Կովկասի իրադարձությունների մասին: Այն գնահատականներ ու մոտեցումներ է բովանդակում առավել հրատապ համաշխարհային ու տարածաշրջանային հիմնախնդիրների, ներառյալ Կովկասի իրադրության վերաբերյալ: ՀԱՊԿ-ի հաջորդ գագաթաժողովը տեղի կունենա Մոսկվայում 2009 թվականի երկրորդ եռամսյակում:

Այսօր՝ Հայաստան-Թուրքիա

Տես էջ 7

ՖՈՏՈԼՈՒՐ

Ընդդիմությունը մարզական տրամադրություններ չունի՞

Առաջին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի եւ «Հանրապետություն» կուսակցության քաղաքական խորհրդի նախագահ Արամ Սարգսյանի լիազոր ներկայացուցիչ Արսակ Զեյնալյանը 2008-ի սեպտեմբերի 1-ին Երեւանի քաղաքապետարան է ներկայացրել իրազեկումներ 2008-ի սեպտեմբերի 12-ին զանգվածային հրապարակային միջոցառումներ անցկացնելու մասին, որոնք, ըստ առաջին իրազեկման, մեկնարկելու են Ազատության հրապարակում, իսկ ըստ երկրորդ իրազեկման՝ Մատենադարանին հարող տարածքում, եւ ավարտվելու են երթով: Ըստ «Առնենքրեսի», քաղաքապետարանը որոշումով արգելել է 2008-ի սեպտեմբերի 12-ին Երեւան քաղաքի Ազատության հրապարակում եւ Մատենադարանին հարող տարածքում հանրահավաքի, այնուհետեւ երթի անցկացումը: Քաղաքապետարանը կազմակերպիչների ներկայացուցչին որոշման մասին տեղեկացրել է սեպտեմբերի 4-ին: Միաժամանակ կազմակերպիչների ներկայացուցչին գրությամբ առաջարկվել է սեպտեմբերի 12-ին նախատեսված հանրահավաքն անցկացնել իրազեկումներում նշված օրը եւ ժամին «Հրազդան» մարզադաշտի հարավային տրիբունայի հարեւանությամբ գտնվող տարածքում կամ «Դինամո» մարզահամալիրին հարող տարածքում:

Հովիկ Աբրահամյանը գրանցվեց պատգամավոր եւ ազատվեց աշխատանքից

ԿԸՀ հերթական նիստում մեծամասնական ընտրակարգով պատգամավոր գրանցվեց Հովիկ Արգամի Աբրահամյանը: ԿԸՀ նախագահ Գարեգին Ազարյանը տեղեկացրեց, որ հանձնաժողովն ստացել է ՀՀ նախագահի սեպտեմբերի 5-ի հրամանագիրը՝ Հ. Աբրահամյանին նախագահի աշխատակազմի ղեկավարի պաշտոնից ազատելու մասին: ԿԸՀ-ն, հիմք ընդունելով ՀՀ ԱԺ 2008-ի սեպտեմբերի 1-ի «ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Վլադիմիր Բաղալյանի պատգամավորական լիազորությունները դադարած համարելու մասին» արձանագրությունը եւ ղեկավարվելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքով, համամասնական ընտրակարգով ՀՀԿ ցուցակից պատգամավոր գրանցեց Արայիկ Ռաֆայելի Հովհաննիսյանին: Վ. Բաղալյանը ՀՀ նախագահի օգոստոսի 28-ի հրամանագրով նշանակվել է Թուրմենստանում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան:

Ամերիկյան հերթական ռազմանավը Վրաստանում

Ըստ «Նոյյան տապանի», Փոթիի նավահանգիստ է ժամանել ամերիկյան Mount Whitney ռազմանավը: Նավում կա 17 տոննա մարդասիրական օգնություն, հաղորդում է «Ինտերֆաքսը»:

Մոսկվայում պայթյունից զոհվել է ադրբեջանցի

Մոսկովյան սրճարաններից մեկում տեղի ունեցած պայթյունի հետեւանքով զոհվել է մեկ եւ վիրավորվել 10 մարդ, որոնցից ինը Ադրբեջանի քաղաքացիներ: Այս մասին հաղորդում են ռուսական ՁԼՄ-ները: Պայթյունը, որ համարժեք է եղել 400 գ տրոտիլի, որոշացել է երեկ երեկոյան Գեներալ Բելոգի փողոցի սրճարանում: Փաստի առթիվ հարուցվել է քրեական գործ «սպանություն» եւ «զենքի անօրինական ձեռք բերում, պահպանում, վաճառք, տեղափոխում եւ կրում» հոդվածների հատկանիշներով, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

Մարի Յովանովիչը պատրաստվում է գալ Երեւան

Սեպտեմբերի 3-ին պետդեպարտամենտում տեղի է ունեցել Հայաստանում Ամերիկայի նորանշանակ դեսպան Մարի Յովանովիչի երդման արարողությունը: Իր ելույթում Մարի Յովանովիչը խոստացել է սերտացնել Հայաստան-Ամերիկա հարաբերությունները՝ միաժամանակ նշելով, որ իր նախապատվություններից մեկն է լինելու մասնակից դառնալ Կովկասում խաղաղություն ու կայունություն հաստատելու աշխատանքներին: Ինչպես հաղորդում է «Ասոշիեյթդ փրեսը», Յովանովիչի նշանակման հաստատումից հետո Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախմբի ատենապետ Քեն Խաչիկյանը, Արամ Համբարյանը եւ Քեյթ Նահապետյանը Հայ դատի հանձնախմբի Վաշինգտոնի գրասենյակում հանդիպել են դեսպանի հետ եւ նրան փոխանցել ամերիկահայությանը մտահոգող մի շարք հարցերի կապակցությամբ հանձնախմբի կեցվածքը, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

ԱՐՅԱԳԱՆՔՆԵՐ

ԵՄ ընդլայնման հարցերով հանձնակատարը ողջունել է Թուրքիայի նախագահի որոշումը

Ըստ Հայաստանում Եվրահանձնաժողովի պատվիրակության տարածած հաղորդագրության, Եվրամիության ընդլայնման հարցերով հանձնակատար Օլլի Ռենը հանդես է եկել հայտարարությամբ՝ ողջունելով Երեւանում ֆուտբոլային խաղին ներկա գտնվելու Թուրքիայի նախագահի որոշումը: Հայտարարության մեջ մասնավորապես ասված է. «Ջերմորեն ողջունում եմ նախագահ Ա. Գյուլի որոշումը ներկա գտնվելու ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության ընտրական փուլի՝ շաբաթ օրը Երեւանում կայանալիք Հայաստան-Թուրքիա հանդիպմանը: Ճգնաժամը Վրաստանում ընդգծեց տարածաշրջանում բարիդրացիական հարաբերությունների կարեւորությունը, ներառյալ Թուրքիա-Հայաստան հարաբերությունները: Հուսով եմ, որ նախագահ Գյուլի կարեւոր առաջին քայլին շուտով կհետեւեն նաեւ ուրիշները՝ ուղղված այս երկու երկրների միջեւ հարաբերությունների ամբողջական կարգավորմանը, որոնք կխթանեն տարածաշրջանի կայունությունը եւ տարածաշրջանային ամրապնդված համագործակցության հիմք կստեղծեն»:

Թուրքական լրատվամիջոցները՝ Գյուլի այցի մասին

Գյուլի այդ քայլը քննադատել են միայն ընդդիմադիր կուսակցությունները, որոնց կարծիքով՝ նախագահի Երեւան այցելությունը բացասականորեն կանդրադառնա Թուրքիայի իմիջի վրա: Թուրքական «STAR» պարբերականը, մեջբերելով Թուրքիայում հայտնի քաղաքական միջնորդ Սամսոն Օզարարասի խոսքերը, նշում է, որ Ա. Գյուլի Երեւան այցելությունը կդառնա «մեծ քայլ, եթե նույնիսկ նախագահները միայն նստեն եւ դիտեն հանդիպումը»: Իր հերթին թուրքական «Հյուրիեթը», որը ներկայացնում է թուրքական գործարար խավի հետաքրքրությունները, առաջին էջում տպել է Թուրքիայի գործարարների «TUSIAD» միության Ա. Գյուլին հղած կոչը, որում, մասնավորապես, ասվում է. «Անհրաժեշտ է անպայման իրականացնել այդ այցելությունը»: «STAR» պարբերականի գլխավոր խմբագիր Մուսաֆա Կարիոջլուն թերթի հերթական համարում գրել է, որ Ա. Գյուլի Երեւան այցելությունը «բարիդրացիականություն եւ նույնիսկ մի փոքր ուշացած որոշում է»: «Թուրքիային անհրաժեշտ է ազատվել իր թե՛ ներքին, թե՛ արտաքին տաբուներից», ընդգծում է Մ. Կարիոջլուն՝ ավելացնելով, որ Ա. Գյուլը պետք է այցելի Երեւան, ինչպես նաեւ դա պետք է անեին Սեզերը, Դեմիրելը եւ Օզալը: Իր հերթին էլ «Turkish Daily News»-ի վերլուծաբանը նշում է, որ Հայաստանը Թուրքիայի առջեւ որեւէ նախապայման չի դնում դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու համար, անգամ ցեղասպանության ճանաչման հարցը: «Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանն անգամ խոսում է այն մասին, որ հայ-թուրքական սահմանի բացումը Հայաստանին կմոտեցներ Եվրոպայի հետ», ընդգծում է պարբերականի վերլուծաբանը: «Ես չեմ կարծում, որ Ա. Գյուլը կայցելի ցեղասպանության համալիր, սակայն նա եթե դա աներ, հայ-թուրքական հարաբերություններում կբացվեր մի նոր պատմություն», իր հոդվածում գրել է TDN-ի վերլուծաբանը:

1935-ին Թուրքիայի վարչապետը այցելել է Հայաստան

«Ազգի» նախորդ համարում Հ. Ավետիսյանի ստորագրությամբ տրված «Մեղքերը խավելու եւ սխալներն ուղղելու պատմական պահը» վերնագրով հոդվածում գրվել էր, որ Թուրքիայի ոչ մի ղեկավար երբեւիցե Հայաստան չի այցելել ո՛չ առաջին, ո՛չ խորհրդային եւ ո՛չ էլ երրորդ հանրապետության ժամանակ: Հենց երեկ, թուրքական օրվա մամուլն աչքի անցկացնելիս նկատեցինք մի վկայություն, որ 1935-ին վարչապետ Իսմեթ Ինյոնուն (հետագայում՝ նախագահ) արեւելյան նահանգներ շրջագայության ժամանակ իր պատվիրակության հետ մի քանի ժամով անցել է Խ. Հայաստանի սահմանը եւ նախաճաշելուց հետո վերադարձել Թուրքիա: Ահա՛ հետաքրքրական մի վկայություն, որին մեր պատմաբաններն արժե՛ որ անդրադառնան:

Ազգային ժողովի առաջիկա նիստը բուռն է լինելու

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Երեկ արդեն Ազգային ժողովը պատրաստվում էր առաջիկա լիագումար նիստին՝ հանձնաժողովներում քննարկվում էին օրակարգում ընդգրկվելիք հարցերը:

Մեզ, ի դեմ, նաեւ այլ լրագրողներ, սակայն հետաքրքրում էր այն լուրերի ճշտումը, որոնք երկու ուղղությամբ են շրջանառվում, երկու տեսակետները լսած մարդիկ պնդում են, որ հենց իրենց լսածն է ճիշտ: Ըստ մի տեսակետի՝ ԱԺ նախագահ Տիգրան Թորոսյանին ՀՀԿ գործադիր կոմիտեի նիստի ժամանակ համոզել են եւ երկուշաբթի նա հայտարարելու է իր հրաժարականի մասին, իսկ մյուս տեսակետը հակառակն է պնդում, որ այդ նույն նիստում Տ. Թորոսյանն հաստատապես պնդել է, որ հրաժարական չի տալու, եւ նրան երկու օր ժամանակ են տվել, ու այսօր կայանալիք ՀՀԿ գործադիր կոմիտեի նիստում նա պետք է հայտնի իր որոշումը: Հնաբնակ հանրապետականներին մոտ կանգնած աղբյուրները պնդում էին, որ Տ. Թորոսյանն, այնուամենայնիվ, ինքնակամ չի հրաժարվելու պաշտոնից, եւ ամենայն հավանականությամբ ԱԺ նիստում նրա պաշտոնանկությունը կնախաձեռնվի, ինչը կարող է շատ անկանխատեսելի ընթացք ունենալ: Բոլոր դեպքերում որեւէ մեկը չէր ուզում մեր հետաքրքրությունը պաշտոնապես բավարարել: Կարենք մինչեւ երկուշաբթի:

Դե, իսկ **«Ազգին»** հետաքրքրում էր նաեւ մարտի 1-2-ի դեպքերը քննող խորհրդարանական ժամանակավոր հանձնաժողովի այն զեկույցը, որն արդեն պետք է պատրաստ լիներ: Հանձնաժողովի նախագահ **Սամվել Նիկոյանը** տեղեկացրեց, թե մեկ շաբաթից միայն, Ազգային ժողովի լիագումար նիստից հետո կներկայացվի հանգրվանային այդ զեկույցը՝ մարտի 1-ի վաղ առավոտյան ծավալված դեպքերի մասով, որը հրապարակային կքննարկվի հանձնաժողովում: Զեկույցն ուշանում է, քանի որ մի խնդրում դեռեւս տեղեկատվության պակաս կա, մասնավորապես՝ մինչեւ այս պահը հանձնաժողովի նախագահ Ս. Նիկոյանը չի կարողացել ճշտել «Ազատության» հրապարակում ցուցարարների թիվը, որովհետեւ տարբեր աղբյուրներ տարբեր թվեր են նշում, դրանք գնահատելիս կարելի է տարբեր եզրահանգումների գալ:

Տես էջ 3

9 + 2009

ՀԱԲԱՑԻԿ

Պատերազմ հայության ռազմավարական հիշողության դեմ

Ռուս-վրացական հակամարտության վերջին բռնկումից առաջ էր Հայաստանի իշխանությունը որդեգրել Թուրքիայի նկատմամբ իր ներկայիս դիրքորոշումը, որն ըստ էության հենց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանինն էր եւ հենց նրա 1990-ականներին ծավալած գործողություններն էլ, ասենք, «Գորշ գայլեր» թուրքական ազգայնական շարժման ղեկավարի հետ հանդիպումը, առաջացրեցին դրանց ձախողումը: Ինչը, սակայն, Ռոբերտ Քոչարյանի իշխանավարման տարիներին չվերանայվեց, իսկ այսօր՝ Սերժ Սարգսյանի իշխանավարության ժամանակ իրական վերածնունդ է առրում:

Այս մասին երեկ «Հայաստ» ակումբում խոսեց «Արարատ» ռազմավարական կենտրոնի տնօրեն, քաղաքական գիտությունների դոկտոր **Արմեն Այվազյանը**: Նրա դիտարկմամբ, ՀՀ իշխանությունների համար հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորումը երկու բաղադրիչ է ենթադրում՝ Թուրքիայի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատում եւ սահմանների բացում: Մինչդեռ Թուրքիան նախապայմաններ է առաջադրում մեր երկրի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու, սահմանները բացելու համար՝ հրաժարվել ցեղասպանության միջազգային ճանաչման քաղաքականությունից, հանձնել Արցախը Ադրբեջանին, հրաժարակայնորեն հրաժարվել Հայաստանի արեւմտյան՝ Թուրքիայի բռնազավթած տարածքներից: Փոխարենը Հայաստանն ուղղակի փաստում է, որ պատրաստ է իր կողմից աննախադեպ համարելի հարաբերություններ հաստատել: Այս մոտեցումը հիմնավորապես սխալ է քաղաքագիտության դոկտորի կարծիքով. «Հայաստանի իշխանությունները հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորման հարցը ուղղակիորեն դրեցի է սկսեին նախապայմաններ առաջադրելուց՝ Հայոց ցեղասպանության ճանաչում, հրաժարվել ադրբեջանական քաղաքականությունից, դադարեցնել տեղեկատվական հարձակումները»:

Բանախոսը հաջող ձեւակերպում համարեց ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի «Ցմոռանալով անցյալը՝ նայենք ապագային» առաջարկը եւ իշխանությունների համար ընդգծեց, որ անցյալ է նաեւ մեկ շաբաթ, մեկ օր առաջ կատարվածը. «Արդյոք Թուրքիան Հայաստանի նկատմամբ չի՞ վարում խիստ թշնամական քաղաքականություն՝ սկսած Հայաստանի անկախության ձեռքբերման պահից ու մինչեւ այսօր: Ինչպե՞ս կարելի է անվանել մի երկիր, որը իրականացնում է իր բնաջնջած պետության 15-ամյա շրջափակում, հրաժարվում է այդ պետության հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելուց, բազմակողմանի աջակցություն է ցույց տալիս Հայաստանը բնաջնջել խոստացող իր դաշնակցին՝ Ադրբեջանին, այդ թվում՝ ռազմական, հետախուզական, դիվանագիտական, քարոզչական եւ այլ միջոցներով:

Այս ամենը նշանակում է ընդամենը մի պարզ բան, որը չտեսնելը վտանգավոր է, այն է՝ Թուրքիան ոչ միայն չի զոջացել Հայաստանի մեծ մասը ցեղասպանության ճանաչարհով հայաթափելու համար, այլեւ շարունակում է նույն թշնամական քաղաքականությունը Հայաստանի նորաստեղծ պետության դեմ՝ Հայկական հարցի վերջնական՝ թուրքական լուծմանը հասնելու համար»: Այս կարծիքը հայտնելով՝ Արմեն Այվազյանը նաեւ ընդգծեց, որ Թուրքիան այս անգամ արդեն իր ծրագրերն իրականացնելու փորձ կանի Ադրբեջանի ձեռքերով՝ օժանդակելով վերջինիս Արցախը եւ Սյունիքը բռնազավթելու ծրագրերին:

Ներկայացված համապատկերում հայ-թուրքական սահմանը բաց եւ հայ-թուրքական դիվանագիտական հարաբերությունները հաստատված կարող են տեսնել կամ ներկայացված վտանգավոր՝ Թուրքիայի առաջադրած նախապայմանները կատարելով, կամ Թուրքիայի հաշվարկների արդյունքում: «Եթե, համաձայն այդ հաշվարկների, Թուրքիան պարզի, որ սահմանի բացումը շատ ավելի կվնասի Հայաստանին, քան փակ պահելը: Իսկ վնասելու ձեւերն ակնհայտ են՝ Հայաստանի փոքրիկ տնտեսությունը Թուրքիայի տնտեսությունից առավելագույնս կախման մեջ պահելով՝ տեղական արտադրողին ոչնչացնելով, որին զուգընթաց կլինի նաեւ ժողովրդագրական ներխուժումը: Հայաստանի Ազգային անվտանգության ծառայությունն էլ հազիվ թե պատրաստ է դրան»:

Անդրադառնալով տարածաշրջանային անվտանգության համակարգ ստեղծելու առաջարկին, բանախոսը վստահեցրեց, որ անգամ Իրանի առկայությունն այդ համակարգում ոչինչ չի կարողանա փոխել, քանի որ հակառակորդ պետություններ է ներառելու՝ Հայաստան-Ադրբեջան, Ռուսաստան-Վրաստան:

Ամենին նաեւ զուգահեռվում է ի պատիվ 2010 թվականի ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության ընտրական փուլի Հայաստան-Թուրքիա հանդիպման Թուրքիայի դրոշի հանդեպ հարգանք դրսեւորելը, խաղը երկրպագելու եկած թուրքերին բարեկամաբար հյուրընկալելու եւ Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլի այցը միմիայն ձեռքբերում համարելու տեղեկատվական քարոզը: Ինչը, Արմեն Այվազյանի համոզմամբ, ուղղակի «պատերազմ է հայության ռազմավարական հիշողության դեմ», առանց որի ինքնապաշտպանություն կազմակերպելու անհրաժեշտության դեպքում ուղղակի անկարող կլինենք:

ԵՌՈՒ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Թաղամասի ընտրությունից երկու օր առաջ այրել են թեկնածու Մ. Գասպարյանի շտաբը

Սեպտեմբերի 7-ին կայանալիք Երեւանի մի քանի համայնքների թաղամասի ընտրությունները, որոնց կարեւորությունն այս օրերին սվերվել է Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլի Հայաստան կատարելիք այցի իրողությամբ, երեկ ուշադրության է արժանացել: Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքում սեպտեմբերի 4-ի լույս 5-ի գիշերը այրվել է համայնքում թաղամասի թեկնածու առաջադրված «Ժողովրդական ուժի» կուսակցության (ԺՈՒԿ) նախագահ Մանուկ Գասպարյանի որդու՝ Մանուել Գասպարյանի նախընտրական շտաբը: Երեկ ժամը 15-ին արդեն ԺՈՒԿ նախագահի որդին ասուլիս էր հրավիրել՝ ներկայացնելու շտաբի այրման մանրամասները:

Մանուել Գասպարյանի պատմելով, նախօրեի ուշ գիշերն ինքն ու իր նախընտրական շտաբի աշխատակիցները փակել են շտաբի դուռն ու գնացել տուն: Մանուել Գասպարյանն իր նախընտրական շտաբի այրման մասին իմացել է առավոտյան՝ իրենց զանգահարած շտաբի հավաքարարից: «Հավաքարարը զանգեց, ասաց, որ շտաբի ապակիները ջարդվել են: Զանգեցի ոստիկանություն, եկան Արաբկիրի ոստիկանության պետը եւ փորձագետներ: Եկան, տեսան, որ այրվել են ոչ միայն իմ, այլեւ հորս պատկանող ցուցատախտակներն ու պլակատները: Դուռը վնասվել էր, ներսն ամբողջությամբ ծուխ էր», ներկայացրել է Մանուել Գասպարյանը:

Թաղամասի թեկնածուն նշել է, որ շտաբի այրման պատճառների եւ մյուս մանրամասների մասին իրեն ոչինչ հայտնի չէ, իսկ ոստիկանությունն էլ պատճառների մասին խոստացել է հայտնել քննության ավարտից հետո միայն: Որպես կանոն, մեզ մոտ հենց այդպես էլ լինում է նման դեպքերում, եւ ոչ ոք չի կասկածում թերեւս, որ այս դեպքն էլ չի բացահայտվի ու «կծածկվի» այնքան, մինչեւ բոլորը մոռանան:

Մանուել Գասպարյանը խուսափել է հստակ ձեւով որեւէ մեկին մեղադրելուց, բայց նշել է, որ իր առաջնային հակառակորդ է համարում համայնքի գործող թաղամասի Արայիկ Քոթանջյանին: Նա, սակայն, չի բացառել, որ կատարվածում խառը լինի նաեւ երրորդ ուժի մաքը:

Մանուել Գասպարյանը միջադեպը կապել է միմիայն սպասվող թաղամասի ընտրությունների հետ, նշելով, որ ինքը թշնամի երբեք չի ունեցել:

Հիշեցնենք, որ Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքում թաղամասի պատգամավորի համար պայքարում են անկուսակցական Վարուժան Մկրտչյանը, գործող թաղամասի Արայիկ Քոթանջյանը եւ ԺՈՒԿ նախագահի որդի Մանուել Գասպարյանը: Արայիկ Քոթանջյանին ընտրություններում սատարելու հայտարարությամբ է հանդես եկել իշխող ՀՀԿ-ն, իսկ Մանուել Գասպարյանին սատարում են տերրորիստական ընդդիմությունն ու խորհրդարանական ընդդիմադիր «Ժառանգությունը»:

ԳՈՌԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

«Հայոց ցեղասպանությունը» ֆիլմը չեխական եթերում

Անցած շաբաթ չեխական հեռուստատեսության երկրորդ ալիքի երեկոյան եթերաժամով ցուցադրվեց ֆրանսիական «Հայկական ցեղասպանություն» փաստավավերագրական 53 րոպեանոց ֆիլմը, որը թարգմանել եւ չեխ հեռուստադիտողին էր ներկայացրել Յարոմիր Մեդունայի գլխավորած 11 հոգանոց աշխատանքային խումբը: Ֆիլմի չեխերեն տարբերակում նշվում էին միայն կրկնօրինակման հեղինակները, ոչ մի խոսք չկար ֆրանսիացի հեղինակների մասին: Ամեն դեպքում, երկարատեւ ընդմիջումից հետո չեխական գլխավոր հեռուստաալիքներից մեկը կրկին անդրադարձավ հայկական հարցին, ֆիլմի միջոցով մանրամասն ներկայացնելով թե ականատեսների ահասարսուռ պատմությունները, թե Օսմանյան կայսրության ժամանակ աշխատած արեւմտյան դիվանագետների անձնական նամակագրությունն ու դիվանագիտական փաստաթղթերը, որոնք առերկբայորեն վկայում էին հայ ժողովրդի ծրագրված բնաջնջման մասին: Ֆիլմում մանրամասն խոսվում է, որ հայկական ջարդերը սկսվել են դեռ 1890-ական թվականներից, որ դրանք շարունակական բնույթ են կրել, սակայն մեծ տերությունները չեն ցանկացել որեւէ ձեւով միջամտել, թեեւ արեւմտյան տարբեր երկրների հյուպատոսներ եւ դեսպաններ մշտապես ահազանգել են: Ֆիլմի հեղինակներն ամենայն մանրամասնությամբ խոսում են նաեւ հայերի տեղահանությունների, նրանց Սիրիայի անապատներ քշելու եւ ծրագրված ոչնչացման մասին: Պատմական փաստերը զուգակցվում են հալեպաբնակ վերապրողներ Հարություն Մինայելյանի, Սահա Մանուկյանի եւ մյուսների հիշողություններով: Հուսանք միայն, որ այս ֆիլմը դիտած չեխ խորհրդարանականները Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցին մի փոքր այլ մոտեցում կցուցաբերեն՝ հրաժարվելով խուսափողական քաղաքականությունից:

Հ. ԱՍԱՏՐՅԱՆ
Պրահա

Աբդուլլահ Գյուլին Երեւանում կպահպանեն 50 թիկնապահներ

Հայաստան-Թուրքիա ֆուտբոլի ազգային հավաքականների աշխարհի առաջնության հանդիպումը դիտելու համար սեպտեմբերի 6-ին Հայաստան ժամանող Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլի անվտանգությունը, հայ իրավասուների հետ, թուրքական կողմից պետք է ապահովի օր առաջ Երեւան ժամանած 50 հոգանոց պահակազորը: Ըստ թուրքական «Միլիեթի», հայ եւ թուրք ոստիկանական խմբերը համատեղ մշակել են Երեւանում Գյուլի տեղաշարժի բոլոր ուղիները: Անհրաժեշտություն ծագելու դեպքում նաեւ այլընտրանքային ուղիները, հյուրանոցը եւ այլն: Երեւանում եւ «Հրազդան» մարզադաշտում Գյուլի անվտանգությունը ապահովելու համար թուրքական կողմը 8 դիպուկահարների է գործուղել, ովքեր պետք է աշխատեն հայ դիպուկահարների հետ համատեղ: Ֆուտբոլային հանդիպման ընթացքում հնարավոր հարձակման չենթարկվելու համար Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանի եւ Գյուլի նստատեղերի առաջ գնդակ բաց չթողնող ապակիներ են տեղադրվել: Արդեն Երեւան են ուղարկվել Գյուլի զրահապատ մերենան եւ պահպանության սարքավորումները: Գյուլի անձնական թիկնազորի կազմում հակահարձակման խումբ էլ է նախատեսվել, հաղորդում է Արմենպրեսը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ժէ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետության 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Հաշվապահութիւն (Գովազդ) / հեռ 582960
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածը «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր՝ սեպտեմբերի 6-ին

- 12.00-ՍԻՄ-ի «Ազդակ» ակումբի հյուրն է Վ. Բրյուսովի անվան օտար լեզուների համալսարանի ռեկտոր՝ քաղաքագետ Սուրեն Զոլյանը: Թեման՝ իրավիճակը տարածաշրջանում եւ ՀՀ-ի կատարելիք քայլերը:
- 13.00-Ազգային գրադարանի 4-րդ հարկում Եվրոպական ժառանգության օրերի շրջանակում կբացվի «Սրբազան Հայաստան» խորագրով ցուցահանդես:
- 17.00-«Զվարթնոց» օդանավակայանում եւ հարակից տարածքում կսկսվի ՀՅԴ-ի բողոքի ակցիան, որի ժամանակ Թուրքիայի նախագահին կներկայացվեն գերագույն մարմնի մտահոգություններն ու պահանջները:
- 18.00-«Զվարթնոցի» VIP սպասասրահում կբարունակվի «Դաշնակցության» բողոքի ակցիան, այնուհետեւ 21.00-ից ակցիայի մասնակիցները կլինեն Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիրում:

Երկուշաբթի՝ սեպտեմբերի 8-ին

- 10.30-ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում կսկսվի Յոհաննես Լեփսիուսի ծննդյան 150-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողով:
- 11.30-ԿԳՆ-ն կազմակերպում է լրագրողների մեկնումը Ծաղկաձոր, որտեղ տեղի կունենա Եվրախորհրդի բարձրագույն կրթության որակավորումների շրջանակի վերաբերյալ միջազգային խորհրդաժողով:
- 12.00-«Ուրբաթ» ակումբը կհյուրընկալի ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Շիկահող» պետական արգելոցի տնօրեն Ռուբիկ Մկրտչյանին: Հանդիպումը՝ Ազգային պարկերի, խոտրովի եւ «Շիկահող» պետարգելոցների 50-ամյակի շրջանակներում:
- 13.00-«Նովոստի» միջազգային մամուլի կենտրոնում տեղի կունենա «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ գլխավոր տնօրեն-տնօրենության նախագահ Վալերի Օվսյաննիկովի մամուլի ասուլիսը:

Մասնավորեցում

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 24-ի թիվ 786-Ն որոշման, ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության՝ «Երեւանի N 1 տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ-ին ամրացված եւ պետական սեփականություն հանդիսացող օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման/ձեռքբերման տարեթիվը	Գնահատված արժեքը 15.02.08թ. դրությամբ /դրամ/	06.10.08թ. աճուրդի		21.10.08թ. աճուրդի		05.11.08թ. աճուրդի		20.11.08թ. աճուրդի	
				մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «Մերսեդես Բենց 290CD», (տ/հ189 UL 67, շարժիչը՝ N60294210002360)	1995թ /2001թ.	1374500	1030500	51525	824400	41220	659520	32976	527616	26381

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	05.12.08թ. աճուրդի		22.12.08թ. աճուրդի		07.01.09թ. աճուրդի		22.01.09թ. աճուրդի	
		մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «Մերսեդես Բենց 290CD», (տ/հ189 UL 67, շարժիչը՝ N60294210002360)	422093	21105	337675	16884	270140	13507	216112	10806

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 24-ի թիվ 786-Ն որոշման՝

-Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում աճուրդի հաղթողի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 18000 դրամ (ներառյալ ԱԱՀ), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված վճարներն ու տուրքերը.

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 12:00-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00): Ավտոմեքենան գտնվում է՝ ք. Երեւան, Հաղթանակի 2-րդ փող. տուն 45:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ առնվազն նվազագույն հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդին մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Վաճառվող լոտերին ծանոթանալու համար զանգահարել 652771 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 31-ի թիվ 815-Ա որոշման, «Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզպետարանի աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկին ամրացված օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման տարեթիվը	Գնահատված արժեքը 28.03.08թ. դրությամբ /դրամ/	06.10.08թ. աճուրդի		21.10.08թ. աճուրդի		05.11.08թ. աճուրդի		20.11.08թ. աճուրդի	
				մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տ/հ 201 LS 03), շարժիչը՝ 5944868, թափքը՝ N XTA 21213 OY 1499582	2000թ.	204000	204000	10200	163200	8160	130560	6528	104448	5223

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	05.12.08թ. աճուրդի		22.12.08թ. աճուրդի		07.01.09թ. աճուրդի		22.01.09թ. աճուրդի	
		մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/	մեկնարկային գին /դրամ/	նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (տ/հ 201 LS 03), շարժիչը՝ 5944868, թափքը՝ N XTA 21213 OY 1499582	83559	4178	66848	3343	53479	2674	42784	2140

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 31-ի թիվ 815-Ա որոշման՝

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության պետը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո աճուրդի հաղթողի հետ մեկամսյա ժամկետում կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 18000 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված վճարներն ու տուրքերը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 14:30-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ»-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00): Ավտոմեքենան գտնվում է՝ ՀՀ Սյունիքի մարզ, ք. Կապան, Գարեգին Նժդեհի 1, մարզպետարան:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Վաճառվող լոտին ծանոթանալու համար զանգահարել՝ 28-78-30 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել (հասցեն՝ ք. Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

Մրցույթներ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 24-ի թիվ774-Ա որոշման, «Սոթասարկում» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությանն ամրացված օտարման ենթակա գույքը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Քանակը	Ձեռք-բերման տարեթիվը	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարները (ներառյալ ԱԱՀ) /դրամ/	Գնա-հատման տարեթիվը	06.10.08թ. աճուրդի		21.10.08թ. աճուրդի		05.11.08թ. աճուրդի	
						մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/
1	Սոթասարկման գիծ	1	2005թ.		18.06.2008թ.	53138	2657	42511	2126	34009	1701
2	Էլեկտրական տիսան	1	2005թ.		18.06.2008թ.	4360	218	3488	175	2791	140
3	Ճարմաջեռոց	1	2005թ.		18.06.2008թ.	4360	218	3488	175	2791	140
4	Էլեկտրական վառարան	1	2005թ.		18.06.2008թ.	8120	406	6496	325	5197	260
5	Ցուցափեղկ	1	2005թ.		18.06.2008թ.	8120	406	6496	325	5197	260
6	Վերելակ՝ աղրանքի	1	2005թ.		18.06.2008թ.	40600	2030	32480	1624	25984	1300
7	Խոհանոցային սեղան	9	2005թ.		18.06.2008թ.	7308	366	5847	293	4678	234
8	Մսաղաց	1	2005թ.		18.06.2008թ.	19075	954	15260	763	12208	611
9	Կշեռք՝ սլաքով	3	2005թ.		18.06.2008թ.	3270	164	2616	131	2093	105
10	Գրասեղան՝ 2 տումբ.	1	2005թ.		18.06.2008թ.	1635	82	1308	66	1047	53
11	Օվալաձեւ սեղան	1	2005թ.		18.06.2008թ.	5450	273	4360	218	3488	175
12	Դրամարկղի աղյուս	1	2005թ.		18.06.2008թ.	38150	1908	30520	1526	24416	1221
13	Էլեկտրական վառարան	2	2005թ.		18.06.2008թ.	12263	614	9811	491	7849	393
14	Սառնարան«ԱՄՏ-80»	8	2005թ.		18.06.2008թ.	64960	3248	51968	2599	41575	2079
15	Հարիչ	1	2005թ.		18.06.2008թ.	16240	812	12992	650	10394	520
16	Կարտոֆիլամրիչ	1	2005թ.		18.06.2008թ.	8120	406	6496	325	5197	260
17	Էլեկտրական կաթսա «ԿՀԵ-100»	1	2005թ.		18.06.2008թ.	8120	406	6496	325	5197	260
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ			42000							

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	20.11.08թ. աճուրդի		05.12.08թ. աճուրդի		22.12.08թ. աճուրդի		07.01.09.թ. աճուրդի		22.01.09թ. աճուրդի	
		մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/	մեկնար-կային գին /դրամ/	նախա-վճար /դրամ/
1	Սոթասարկման գիծ	27208	1361	21767	1089	17414	871	13932	697	11146	558
2	Էլեկտրական տիսան	2233	112	1787	90	1430	72	1144	58	916	46
3	Ճարմաջեռոց	2233	112	1787	90	1430	72	1144	58	916	46
4	Էլեկտրական վառարան	4158	208	3327	167	2662	134	2130	107	1704	86
5	Ցուցափեղկ	4158	208	3327	167	2662	134	2130	107	1704	86
6	Վերելակ՝ աղրանքի	20788	1040	16631	832	13305	666	10644	533	8516	426
7	Խոհանոցային սեղան	3743	188	2995	150	2396	120	1917	96	1534	77
8	Մսաղաց	9767	489	7814	391	6252	313	5002	251	4002	201
9	Կշեռք՝ սլաքով	1675	84	1340	67	1072	54	858	43	687	35
10	Գրասեղան՝ 2 տումբ.	838	42	671	34	537	27	430	22	344	18
11	Օվալաձեւ սեղան	2791	140	2233	112	1787	90	1430	72	1144	58
12	Դրամարկղի աղյուս	19533	977	15627	782	12502	626	10002	501	8002	401
13	Էլեկտրական վառարան	6280	314	5024	252	4020	201	3216	161	2573	129
14	Սառնարան«ԱՄՏ-80»	33260	1663	26608	1331	21287	1065	17030	852	13624	682
15	Հարիչ	8316	416	6653	333	5323	267	4259	213	3408	171
16	Կարտոֆիլամրիչ	4158	208	3327	167	2662	134	2130	107	1704	86
17	Էլեկտրական կաթսա «ԿՀԵ-100»	4158	208	3327	167	2662	134	2130	107	1704	86

*Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հուլիսի 24-ի թիվ 774-Ա որոշման՝

-ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության պետը աճուրդի անցկացման օրվանից մեկամսյա ժամկետում աճուրդի հաղթողի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի որոշման հետ կապված վճարը (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը):

-աճուրդի հաղթողը պարտավոր է՝

-աճուրդի արձանագրության ստորագրման օրվանից 10 օրվա ընթացքում վճարումները կատարել Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, Հայաստանի Հանրապետության արժույթով՝ դրանք ուղղելով «Պետական սեփականություն հանդիսացող հիմնական միջոցների (ֆոնդերի) օտարումից մուտքեր» գանձապետական հաշվին:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 11:30-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ Հայաստան Բանկի» թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղը), գույքի գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 5 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հինգապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Գույքը գտնվում է ք.Երեւան, Կառավարական թիվ 1 մասնաշենքի բակում: Վաճառվող լոտերին ծանոթանալու համար զանգահարել 52-63-36 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթ 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կհրապարակվեն այն դեպքում, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը վարձակալությամբ տրամադրում է տարածք

Հասցե	ազատ տարածք	/մ.մ/
ք.Երեւան,Գրիբոյեդովի փ. 1-ին նրբանցք, թիվ 11 շենք	առաջին հարկ	50.0

Անհրաժեշտության դեպքում զանգահարել 52-24-72 հեռախոսահամարով, կամ դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Պետական գույքի գույքագրման եւ գնահատման գործակալություն» ՊՈԱԿ, Երեւան, Զաքիյան 10 հասցեով:

ԱԶԳ
Այցելություն
www.azg.am www.azgdaily.com
ԲԵԳԱՅՈՒՄ

Ընդդիմության հերթական վճռականը՝ սեպտեմբերի 12-ին

Հայ ազգային կոնգրեսի համակարգող **Լեւոն Զուրաբյանը** երեկ «Ուրբաթ» ակումբում ներկայացրեց այն խաղաքաղաքական ցուցակը, որոնք ունեն առողջական լուրջ խնդիրներ եւ որոնց չի ցուցաբերվում համապատասխան բուժօգնություն, շարունակում են մնալ առողջության համար ծանր պայմաններում: Ցուցակի մեջ են հայտնվել Մյասնիկ Մալխասյանը, Կարեն Թալիկյանը, Ժորա Սափեյանը, Սամվել Կարապետյանը, Աղասի Մկրտչյանը, Մկրտիչ Սափեյանը, Հակոբ Հակոբյանը, Սուրեն Սիրունյանը, Ասոն Զաքարյանը, Սասուն Միխայելյանը, Քրիստափոր Էլազյանը, Գեւորգ Մանուկյանը եւ Արման Բաբաջանյանը: Արման Բաբաջանյանի մասին Զուրաբյանը նշեց, թե ծանր առողջական վիճակով տեղափոխվել է խաղաքաղաքական հիվանդանոց՝ բուժման: Զուրաբյանի մատուցմամբ՝ իշխանությունը թույլ չի տալիս անհրաժեշտ բժշկական օգնություն ցուցաբերել մարդկանց, որոնք ունեն առողջության տարբեր ծանր խնդիրներ եւ շարունակվում են պահվել ծանր պայմաններում:

«Դա հավասարազոր է նրան, որ իշխանությունն ոտղակի խոշտանգում է այդ խաղաքաղաքականներին», ասում է ՀԱԿ ներկայացուցիչը: Հայ ազգային կոնգրեսը նաեւ հայտարարություն է տարածել, որ խաղաքաղաքականների մի մասի գործը դեռ չի էլ ուղարկվել դատարան, նրանց էլ չի ցուցաբերվում համապատասխան բժշկական օգնություն:

Իսկ ընդդիմության հաջորդ հանրահավաքն անցկացվելու է սեպտեմբերի 12-ին:

«Այս անգամ լինելու է բռնապետության դեմ ուղղված համաժողովրդական պայքարի վճռական փուլը: Ազատությունների վերականգնումը եւ ընտրված ու արդյունավետ կառավարություն ունենալու գործը ժողովրդի ձեռքում է: Իշխանությունները չեն կատարում իրենց պարտականությունները կազմված հավաքների ազատության, մարտի 1-ի իրադարձությունների անկախ հետաքննության անցկացման հետ», ընդգծեց Զուրաբյանը:

Իսկ թե վճռական փուլին անցնելու համար կոնկրետ ինչ գործողություններ են նախատեսում, Զուրաբյանը չպատասխանեց, նշելով, որ հետագայում պարզ կլինի:

Նրա խոսքերով, խաղաքաղաքականների հարցն այսօր շարունակում է ցավոտ հարց մնալ, իսկ բանտերում շարունակվում է մնալ 75 խաղաքաղաքական: Զուրաբյանը կարծում է, որ իրավիճակը եւ իշխանական, եւ ընդդիմադիր դաշտում մտել է փակուղի:

«Փակուղի է, երբ իշխանությունն ու ընդդիմությունը չեն կարողանում գտնել փոխզիջումներ: Դա կարող է բերել միայն իրավիճակի սրմանը, խաղաքաղաքական պայքարի կոշտացմանը: Մենք չէինք ուզում հայտնվել փակուղում, ծրագիր առաջարկեցինք իշխանությանը. եթե նրանք ազատեին խաղաքաղաքականներին, մենք կգնայինք փոխզիջման», ընդգծեց բանախոսը:

Իսկ լրագրողներից մեկի այն հարցին, թե ինչպես է Զուրաբյանը գնահատում, որ միեւնույն կոալիցիայի մաս կազմող Սերժ Սարգսյանն ու Դաշնակցությունը տարբեր խոսքեր են անում Աբդուլլահ Գյուլի հանդեպ՝ Սերժ Սարգսյանը հրավիրում է Երեւան, իսկ ՀՅԴ-ն Գյուլին դիմավորում է բողոքի ակցիաներով՝ Լեւոն Զուրաբյանը կոալիցիայի անդամների տարբեր գործողությունները որակեց որպես «կառավարության շիզոֆրենիա»: «Երբ կառավարությունը մտակում է անվտանգության միջոցառումների ինտենսիվ ռեժիմ, եւ նույն կառավարության մի մասը խախտում է այդ ռեժիմը, ապա դա այլ կերպ, քան կառավարության շիզոֆրենիա, անվանել չի կարելի», ասաց նա:

ՆԱՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ՔԿ վարչությունը հերքում է խոշտանգումների մասին հայտարարությունները

Բոլոր այն հայտարարությունները, թե իբր քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող կալանավորված եւ դատապարտված անձիք ենթարկվում են խոշտանգումների, ակնհայտ սուտ են: Նման պարզաբանում ներկայացրեց ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության մամուլի քարտուղար Արտեն Բաբայանը. Արմենպրեսի խնդրանքով մեկնաբանելով Լեւոն Զուրաբյանի ասուլիսում արված այդ հայտարարությունը: Նրա տեղեկացմամբ՝ ՔԿ հիմնարկներից 2008-ի ընթացքում խաղաքաղաքական բուժհաստատություններ են տեղափոխվել ավելի քան 100 անձիք, այդ թվում՝ մարտի 1-ի իրադարձություններից հետո ձերբակալված Արամ Կարապետյանը, Մյասնիկ Մալխասյանը, Հակոբ Հակոբյանը, Սուրեն Սիրունյանը, Արարատ Զուրաբյանը եւ ուրիշներ: Կալանավորված եւ դատապարտված անձիք ինչպես արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչությանը, այնպես էլ իրավասու միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին ու Մարդու իրավունքների պաշտպանին ոչ միայն չեն ներկայացրել խոշտանգումների կամ սադրանքների վերաբերյալ բողոքներ, այլեւ նշել են բարվոք վերաբերմունքի եւ խախտումների բացակայության մասին:

Խորհրդանիշները անձեռնմխելի են

«Ազգը» սեպտեմբերի 3-ի համարում արդեն իր զայրույթը հայտնել է պետական խորհրդանիշ-զինանշանում փոփոխություն կատարելու շուրջը: Խոսքը վերաբերում է Հայաստանի հավաքականների նոր մարզահագուստի վրա ՀՖՖ-ի նոր տարբերանշանին, որտեղ Մասիս սարի փոխարեն հայտնվել են ՀՀ զինանշանը եւ գնդակ... Կատարվածը զայրացրել է մեր շատ համաքաղաքացիների եւ ահա մի քանի օր է, ինչ խմբագրատան հեռախոսով մարդիկ իրենց դժգոհությունն են հայտնում տարբերանշանում ինքնակամ փոփոխություն մտցնելուց ու ինչպես ՀՖՖ գործադիր տնօրեն Արմեն Մինասյանն է ասել. «Տարբերանշանի փոփոխումը ժամանակի պահանջ էր...» բացատրության շուրջը: Ոչ մի ժամանակ եւ ոչ էլ մարզասերների «պահանջով» որեւէ մեկը իրավունք չունի ազգային խորհրդանիշում ինքնակամ փոփոխություն մտցնել, ինչպես ներկայացնում են:

«Ազգը» փորձեց ՀՀ մշակույթի նախարար **Հասմիկ Պողոսյանից** ճշտել, թե ինչպես է նման բան տեղի ունեցել: Տկն Պողոսյանը նույնպես իր զայրույթը հայտնեց ու ասաց. «Ես համարում եմ, որ խորհրդանիշն անձեռնմխելի է: Նախարարության իրավաբանները այժմ մանրամասն ուսումնասիրում են խորհրդանիշների մասին օրենքը, որպեսզի տեսնենք կա՞ արդյոք նման բացթողում կամ թույլ տեղ, որ հնարավորություն է տալիս փոփոխություն մտցնելու անհատի կամ կազմակերպության կողմից: Եթե կա, ապա մենք շատ պետք է լրացում անենք այդ օրենքի տվյալ կետում եւ հստակ ամրագրենք, որ խորհրդանիշները անձեռնմխելի են»: **«Ազգի»** այն հարցին, թե նախարարությունը չի՞ պատրաստվում հայտարարությամբ հանդես գալ, տկն Պողոսյանը ասաց. «Նախարարության հանդես գալը սխալ է, մենք օրինական այլ ճանապարհով կփորձենք դա անել: Այս պարագայում ամենամեծ դերը հասարակությանն է եւ նրա կարծիքը պետք է հաշվի առնել: Պարզապես զարմանում եմ մեր ՁԼՄ-ների պահվածքի վրա: Բացի **«Ազգ»** օրաթերթից ցարդ որեւէ մեկը չանդրադարձավ այդ աղաղակող փաստին: Ուրիշ անգամներ ամեն մի մանրուք լուն դավա դարձնելով անդրադառնում են, իսկ այս դեպքում՝ խոր լռություն է: Ես կրկնում եմ, որ կատարվածը ամբողջությամբ անընդունելի է, կտրականապես արգելք պետք է դրվի ու թույլ չտրվի, որ ազգային խորհրդանիշների մեջ միջամտություն կատարվի եւ ես սա սկզբունքորեն հայտարարում եմ ու իմ զայրույթն եմ հայտնում կատարվածի դեմ»:

«Ազգը» պատրաստ է իր էջերում տեղ տրամադրել մեր քաղաքացիների կարծիքներին՝ մեր երկրի պետական խորհրդանիշում փոփոխություն մտցնելու եւ ազգային հավաքականի նախկին՝ Մասիսով տարբերանշանը փոխելու արարքի մասին:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱՆՈՒԱՐՅԱՆ

Բնապահպանների անհանգստությունները

Բնապահպան **Կարինե Դանիելյանը**, որը երեկ որպես անկախ փորձագետ մասնակցում էր ԱԺ բնապահպանության եւ գյուղատնտեսության հանձնաժողովի՝ այս աշնանային նստաշրջանի ընթացքում առաջին նիստին, 5 րոպեանոց ելույթ է խնդրել եւ ասել, որ բնապահպանները պատրաստ են համագործակցության Ազգային ժողովի հետ, եթե դա իմիտացիա չէ. այդպիսի ենթադրության համար նա օրինակ է բերել Սեւանից այս տարվա կրկնակի ջրառի թույլատրումը՝ առանց բնապահպան կազմակերպությունների կարծիքների: Ընդհանրապես, ըստ նրա, Հայաստանում բնապահպանական վիճակը մի շարք առումներով բարվոք չէ, եւ եթե տարբեր ասյաններ շարունակեն անտեսել բնապահպանների բողոքները՝ բնապահպանական ՀԿ-ները հետ են կանչելու տարբեր խորհուրդներում ներկայացված բնապահպաններին:

Կ. Դանիելյանն ասում է, որ հասարակական սեկտորը խիստ անհանգստացած է իրավիճակից եւ պահանջում է լսումներ այն բոլոր խնդիրների շուրջը, որոնք բնապահպան եւ, ինչու չէ, լայն հանրության անհանգստությունների շրջանակում են: Նա նշեց մի քանի այդպիսի խնդիր՝ Սեւան, Երեւանի բնապահպանական իրավիճակ, ընդերքօգտագործման հայեցակարգ, հրապարակներում կառուցվելիք սնորգետնյա ավտոնակներ:

Մ. Ղ.

Ազգային ժողովի առաջիկա նիստը բուռն է լինելու

1-ին էջից

Մասնավորապես, ականատես Գագիկ Շամշյանը խոսել է «Ազատության» հրապարակում 200-300 ցուցարարների մասին, Գոհար Վեզիրյանն այդ թիվն անվանել է 300-400, ոստիկանությունն ասում է 800-900 ցուցարարի մասին, Լ. Տեր-Պետրոսյանը մարտի 1-ին, «Ազատություն» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում ասել է 4000 ցուցարարի ներկայության մասին: Հանձնաժողովը նամակով դիմել էր Տեր-Պետրոսյանին՝ այդ թիվը նորից անվանելու համար, դեռ պատասխան չի ստացվել: «Եթե ընդունում ենք 200 թիվը, իսկ ոստիկանությունը գնացել է 700-ից ավելի ոստիկաններով՝ համաչափության խնդիր է ծագում, 200 ցուցարարի համար ինչո՞ւ են 700-ից ավելի ոստիկան տարել, անհրաժեշտությունից ավելի ոստիկանների թիվ է ստացվում, որն անհամաչափության գնահատման հիմք է: Մյուս կողմից՝ եթե ընդունում ես 4000 թիվը, ու ոստիկանությունը դա գիտեր, գիտեր նաեւ, որ զենք-զինամթերք կա, ինչո՞ւ էր 700-ից ավելի ոստիկաններ տարել, այս դեպքում անհամաչափություն կա ոստիկանության թվի նկատմամբ լինելու պատճառով», երեկ **«Ազգի»** հետ զրույցում նկատեց Ս. Նիկոյանը: Այնպես որ այս թիվը տարբեր աղբյուրներից ճշտելու հարկ կա, լավ կլիներ, որ Տեր-Պետրոսյանը նույնպես պատասխաներ հանձնաժողովին եւ այս թիվն անվաներ: Մնացած բոլոր վիճելի հարցերի (տեղազննություն, թե հրապարակային միջոցառման դադարեցում, զենք եղե՞լ է, թե ոչ, ո՞ր ժամին է սկսվել ոստիկանության գործողությունը) պատկերը հանձնաժողովի համար պարզ է, եւ դրանց պատասխանները հանգրվանային զեկույցում կտրվեն: Այդ զեկույցի մասին նաեւ դատախազությունը, արդարադատության նախարարությունը, ոստիկանությունը, ընդդիմությունը կարող են տեսակետներ ներկայացնել:

Լենմարկեր-Վ. Հովհաննիսյան հանդիպում

Երեկ խորհրդարան էր այցելել ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահի՝ ԼՂ հակամարտության հարցերով հատուկ ներկայացուցիչ Գորան Լենմարկերը, որը նշանակվել է նաեւ Վրաստանի հարցերով հատուկ ներկայացուցիչ եւ Հայաստան էր եկել Վրաստան այցելելուց հետո: ԱԺ ղեկավարության հետ հանդիպելուց բացի, որպես վաղեմի ծանոթ, նա հանդիպել էր նաեւ ՀՅԴ խորհրդարանական խմբակցության ղեկավար Վահան Հովհաննիսյանի հետ, որն **«Ազգին»** պատմեց նրա եւ իր միջեւ տեղի ունեցած զրույցի մասին:

Վրաստանի ներկա զարգացումները գնահատելով՝ **Վ. Հովհաննիսյանը** նշել է, որ Վրաստանի ներկա վիճակը երկու սխալի հետեւանք է. «Առաջինը, որ Սովետմիության փլուզումից հետո որդեգրվեց «Վրաստանը միայն վրացիների համար» քաղաքականությունը, որը հակասության մեջ է հենց վրացական ավանդույթների հետ, որովհետեւ Վրաստանի թագավորները շատ շրջահայաց ու հանդուրժողական են եղել՝ հասկանալով, որ իրենց երկիրը պատմականորեն ձեւավորվել է որպես բազմազգ երկիր, եւ այդ բազմազգ երկրում մեկ ազգի իշխող-դոմինանտ դերը հաստատելը միշտ հղի է այսպիսի վտանգավոր իրավիճակներով, ինչը եւ տեղի ունեցավ: Եվ այսօր Վրաստանի համար ելք կլինի ցույց տալ նոր քաղաքականության սկիզբ, ապացուցելով դա Զավախքում՝ տալով նրան ինքնավարություն, հայոց լեզվին՝ ռեգիոնալ լեզվի կարգավիճակ եւ այլն: Այդ դեպքում Վրաստանը կարող է գրավիչ դառնալ նույնիսկ այն ազգերի համար, որոնք փորձում են նրանից կատաղի պայքարով ազատվել»: Երկրորդ սխալը, ըստ Վ. Հովհաննիսյանի, եղել է այն, որ վրացիները, փորձելով օգտվել Հայաստանի ժամանակավոր դժվարություններից, եւ անթաքույց դեմի Արեւմուտք ուղղվածություն ցուցաբերելով՝ կամավոր դարձել են թուրք-ադրբեջանական կցորդ տարածաշրջանում, քանի որ կամավոր իրենց վրա սանձնել են թուրք-ադրբեջանական քաղաքականության արգասիք մի շարք նախագծերի իրականացում՝ Հայաստանը շրջանցող նավթամուղ եւ գազամուղ, իսկ հիմա՝ նաեւ երկաթգիծ. «Վրաստանի վերնախավը չի հասկացել, որ առաջին սխալի հետեւանքով ջլատված-մասնատված, ներքին կայունությունից զուրկ երկրի համար նման պրոյեկտները ոչ թե առավելություն են, այլ ծանր բեռ, պատասխանատվություն, որովհետեւ կռվախնձոր են դարձնում երկիրը, եւ ոչ սաբիլ վիճակում երկիրն ավելի է թուլանում: Այդպես էլ եղավ, եւ հիմա Վրաստանի համար ճիշտ ելքն է նոր քաղաքականություն որդեգրել՝ ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ ավելի հանդուրժող, եւ դա առաջին հերթին դրսեւորել Զավախքում»: Պարոն **Լենմարկերը** համաձայնություն է հայտնել այս տեսակետներին, հետաքրքրվել՝ Վրաստանի հետ բանակցություններում այս տեսակետները Հայաստանը փոխանակե՞լ է, թե ոչ, ինչն, ըստ Վ. Հովհաննիսյանի, ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովում, Եվրոպայի խորհրդում, ՆԱՏՕ-ում մեր պատվիրակությունների գործն է, նրանք պիտի այնտեղ իրենց վրաց կոլեգաների հետ այս հարցերը քննարկեն:

Ինչ վերաբերում է Ադրբեջանին՝ Վ. Հովհաննիսյանը Լենմարկերին հիշեցրել է, որ ժամանակին Հայաստանը փոխադարձ չհարձակվելու պայմանագիր էր առաջարկում կնքել, ու եթե այդպիսի պակտում երաշխիք արտահայտվի, որ ղարաբաղյան հարցը խաղաղ ճանապարհով է լուծվելու, առանց ագրեսիայի, ապա բնական է, որ կողմերը բանակցություններում ավելի ռեալիստական կդառնան, ավելի հանդուրժող եւ զիջող: Առաջին քայլն Ադրբեջանը պետք է կատարի, քանի որ պետք է հասկանա, որ Ղարաբաղը շրջապատող եւ նրա վերահսկողության տակ գտնվող տարածքները ազատագրվել են որպես անվտանգության գոտի եւ միակ երաշխիքն են Ղարաբաղի անվտանգության. «Եթե այստեղ ինչ-որ զիջումների մասին է խոսք գնում, ապա անվտանգության՝ առնվազն մեկ այլ ապահովում պետք է դրա դիմաց ներկայացվի. մինչեւ հիմա դա չի հնչել: Այսինքն՝ Ադրբեջանը դրա դիմաց որեւէ անվտանգության երաշխիք չի առաջարկում, իսկ դա կարող է միայն լինել Ղարաբաղի կարգավիճակը, որը հաստատված կլինի միջազգային կառույցների եւ ընդհանրապես միջազգային հանրության կողմից: Միայն այդ դեպքում է հնարավոր խոսել ինչ-որ փոխզիջումների մասին», ասել է Վ. Հովհաննիսյանը Լենմարկերին: Լենմարկերը հաստատել է, որ իր զեկույցի մեջ նախկինում առաջ էր քաշել հենց այդ գաղափարները, այսինքն՝ նա ընդունում է, որ մեր մոտեցումները ճիշտ են:

Ընդհանրապես, նրան տարածաշրջանային այցի ընթացքում այլ խնդիրների հետ հետաքրքրում է՝ Ադրբեջանում նախագահական ընտրություններից հետո որքանո՞վ է հնարավոր առաջընթաց ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման գործընթացում:

Վաղը նշվում է գազի համակարգի աշխատողի տոնը

Հետխորհրդային տարածքում սեպտեմբերի առաջին կիրակի օրը, ավանդույթի համաձայն, նշվում է որպես գազի համակարգի աշխատողների մասնագիտական տոն:

Վերջին մի քանի տարիների ընթացքում «Հայռուսգազարդ» ընկերությունը կարողացավ զգալի հաջողություններ հասնել գործունեության բոլոր կարևոր ոլորտներում՝ համակարգի արդյունավետ գործունեության շնորհիվ ապահովելով հանրապետության անխափան գազամատակարարումը՝ բազմաթիվ անգամ հաղթահարելով տարածաշրջանում ծագող ֆորսմաժորային իրավիճակները:

«Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ-ն այսօր Հայաստանի Հանրապետության խոշորագույն ընկերություններից մեկն է, մասնավորապես առաջատար է կանոնադրական կապիտալի, ակտիվների եւ հիմնական միջոցների մեծությամբ, խոշոր ընկերությունների եռյակում է ամենամյա շրջանառության ծավալով, ինչպես նաեւ ՀՀ պետական բյուջե վճարումների արդյունքներով:

Ներկայումս ընկերությունն ունի հանրապետությունում խոշորագույն ներդրումային ծրագրերի փաթեթը: Մինչ այսօր միայն գազի համակարգում կատարվել են ավելի քան 110 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք ներդրումներ: Այս եւ հետագա տարիների ընթացքում ներդրումները կկազմեն 700 մլն ԱՄՆ դոլար: Լայնածավալ ներդրումային ծրագրերի իրականացման շնորհիվ զգալիորեն բարձրացել են գազի մատակարարման հուսալիությունն ու անվտանգությունը, լուծք քայլեր են արվել բիզնեսի դիվերսիֆիկացման, ընկերության ֆինանսական կայունության բարձրացման ուղղությամբ:

«Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ-ի սոցիալական կողմնորոշում ունեցող խոշորագույն ծրագրի՝ հանրապետության գազաֆիկացման արդյունքում այսօր բնական գազ են ստանում Հայաստանի 472 բնակավայրեր, որը թույլ է տվել երկրի գազաֆիկացման մակարդակը 21 %-ից բարձրացնել մինչեւ 90 %: Առկա ցուցանիշներով Հայաստանն առաջատար դիրքերում է ոչ միայն ԱՊՀ երկրների շարքում, այլեւ համաշխարհային մակարդակում:

Հաշվի առնելով էներգետիկ ռեսուրսների գնով Հայաստանի աճող կարիքները՝ առկա գազատրանսպորտային համակարգի ընդլայնումը շարունակում է մնալ «Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ ուշադրության կենտրոնում: Իրանական գազը Հայաստանի կենտրոնական շրջաններ առաքելու նպատակով «Հայռուսգազարդ»-ն իրականացնում է գործող գազափոխադրման համակարգի ընդլայնման մեծածավալ ծրագիր հարավային ուղղությամբ: Քաջարան-Արարատ մոտ 200 կմ երկարությամբ մայրուղային գազատարի շինարարությունն իրականացվում է ընկերության սեփական ուժերով՝ «Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ բաժնետոմսերի լրացուցիչ թողարկման միջոցների հաշվին եւ կավարտվի 2008-ին: Նշված ծրագրի իրականացմամբ Հայաստանը կունենա գազի մատակարարման այլընտրանքային ուղի, որը կարող է ապահովել տարեկան 1,1-ից մինչեւ 2,5 մլրդ խմ բնական գազի մատակարարման հնարավորություն:

«Հայռուսգազարդ»-ը շարունակում է իրականացնել Հրազդանի ՋԷԿ-ի 5-րդ էներգաբլոկի շինարարությունը ավարտելու եւ արդիականացնելու 200 մլն ԱՄՆ դոլար արժողությամբ ներդրումային ծրագիրը: Միասնական արտադրական համալիրի ստեղծումը լուծք հրապարակ կարող է դառնալ հարեւան երկրներ էլեկտրաէներգիա արտահանելու համար: Տվյալ ուղղությունը գնահատվում է որպես ամենահեռանկարայիններից մեկը ընկերության երկարաժամկետ զարգացման առումով, քանի որ գազաէներգետիկ ծրագրերը Հայաստանի համար հնարավորություն են ստեղծում ակտիվորեն մասնակցելու էլեկտրաէներգիայի վաճառքի տարածաշրջանային ծրագրերում:

Կատարված ներդրումների շնորհիվ մոտ 2 անգամ ավելացել է պահեստավորվող գազի ծավալը, ինչը համակարգում կտրուկ բարձրացնում է գազամատակարարման հուսալիությունը: Այդտեղ, սուրգետնյա գազապահեստ-կայանի արդիականացումն ու զարգացումը մնում է այժմեական խնդիր՝ ծավալները շարունակաբար մեծացնելու եւ կոմպրեսորային նոր կայաններ տեղադրելու անհրաժեշտությամբ:

Վերջին հինգ տարիներին ավելի քան 2 անգամ ավելացել է բնական գազի ներմուծման եւ իրացման ծավալը: Բնակչության սպառումը ավելացել է 5 անգամ, արդյունաբերությունը՝ 2 անգամ, ԱԳԼՃԿ-ները՝ 4,5 անգամ: Վերջինս պայմանավորված է վառելիքի տվյալ տեսակի պահանջարկի բարձրացմամբ: Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ Հայաստանն այսօր առաջատար դիրքեր է զբաղեցնում բնական գազը որպես շարժիչային վառելիք օգտագործող երկրների շարքում: Նշված շնորհիվ տրանսպորտի ոլորտում ամենամյա տնտեսումը, ընկերության գնահատականներով, կազմում է 180-200 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ընկերության նոր ծրագրերից մեկն անցյալ տարի «Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ կողմից 1,0 մլրդ ՀՀ դրամ ընդհանուր ծավալով կորպորատիվ միջնաժամկետ պարտատոմսերի թողարկումն ու հաջող տեղաբաշխումն էր՝ նպատակ հետապնդելով շուկայից ներգրավված միջոցներն ուղղել ներդրումային ծրագրերին, մասնավորապես պոտենցիալ բաժանորդների գազաֆիկացմանը: 2008 թ. հունիսին ՀՀ Կենտրոնական բանկը գրանցեց ընկերության կորպորատիվ պարտատոմսերի երկրորդ թողարկումը՝ 1 մլրդ ՀՀ դրամ ընդհանուր ծավալով: «Հայռուսգազարդ»-ը նպատակ ունի շարունակելու իր ակտիվ գործունեությունը արժեթղթերի շուկայում՝ կազմակերպելով պարտատոմսերի թողարկումներ ոչ միայն ՀՀ-ում, այլեւ մոտ ապագայում նաեւ Ռուսաստանի Դաշնությունում եւ այլ երկրներում:

2009-ին ընկերության կանոնադրական կապիտալը կկազմի շուրջ 1,0 մլրդ ԱՄՆ դոլար, իսկ շուկայական կապիտալիզացիան՝ 1,5-2 մլրդ ԱՄՆ դոլար:

Ընկերությունը շարունակում է աշխատանքներ իրականացնել՝ ուղղված «Հայռուսգազարդ» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալում հայկական կողմի մասնաբաժնի ավելացմանը՝ ջերմամատակարարման կաթսայատների, ԻՖԱԴ ծրագրով իրականացվող գազաֆիկացման, TACIS INOGATE տեխնիկական աջակցության ծրագրերով ստացված սարքավորումների, ինչպես նաեւ բյուջետային ու համայնքային այլ ներդրումների մասով:

Այս ամենը պետք է հանգեցնի ոչ միայն ընկերության ակտիվների հետագա ավելացմանը, այլեւ «Հայռուսգազարդ»-ի համար առաջատար դիրք ապահովի տարածաշրջանային նշանակության գազաէներգետիկ շուկայում:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Ըստ Սարկոզիի, Իրանը ենթակա է Իսրայելի հարվածին

«Իրանը վտանգում է իրեն՝ փորձելով միջուկային զենք ստեղծել», հայտարարել է Ֆրանսիայի նախագահ Նիկոլա Սարկոզին Սիրիայի, Թուրքիայի եւ Քաթարի ղեկավարների հետ ունեցած դամասկոսյան հանդիպումից հետո կազմակերպված մամլո ասուլիսում:

«Ով էլ լինի Իսրայելի կառավարության ղեկավարը, մի առավոտ մենք կարող ենք պարզել, որ Իսրայելը հարվածել է Իրանին: Հարցը դրա օրինաչափ կամ խելամիտ լինելը չէ: Մենք ի՞նչ կանենք այդ պահին: Ախր դա աղետ կլինի: Մենք պարտավոր ենք կանխել այդ աղետը», հայտարարել է Սարկոզին, որի խոսքերը մեջբերում է Ռոյթեր գործակալությունը:

«Եթե Իրանը շարունակի ուրանի հարստացումը, ապա կնագեն դժվարություններ: Համենայն դեպս, ՄԱԳԱՏԷ-ի տեսչական սուգումները պետք է իրականացվեն լրիվ ծավալով: Այդ դեպքում Թեհրանը հանդես կբերի բարի կամք», ավելացրել է Սարկոզին:

Նա Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադին կոչ է արել օգնել Իրանի հետ վարվող բանակցություններում: Ասադը խոստացել է նման օժանդակություն ցուցաբերել: Ասադի խոսքերով, Արեւմուտքը ահաբեկված է: «Մերձավոր Արեւելքում մեզ ատոմային ռումբ հարկավոր չէ», ընդգծել է Բաշար Ասադը ֆրանսիական հեռուստաալիքներից մեկին տված հարցազրույցում, ակնարկելով նաեւ Իսրայելի միջուկային սպառազինությունը:

Ռոյթերի տվյալներով, Իրանն արդեն բանակցում է ՄԱԳԱՏԷ-ի հետ համագործակցության ծավալման շուրջը: Այդտեղծած Իրանի իշխանությունները որոշակի պատասխան չեն տվել միջնորդների վեցյակի (Ռուսաստան, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Մեծ Բրիտանիա, Չինաստան եւ ԱՄՆ) առաջարկություններին, որոնց համաձայն Թեհրանը ուրանի հարստացումից հրաժարվելու դեպքում օգնություն կստանա ատոմակայանի շինարարության, ինչպես նաեւ վառելիքի մատակարարումների եւ միջուկային թափոնների օգտահանման հարցերում:

Մակֆեյնը խոստացավ կարգավորել հարաբերությունները Մոսկվայի հետ

Նախագահության հանրապետական թեկնածու Ջոն Մակֆեյնը խոստանում է ընտրություններում հաղթելու դեպքում կարգավորել հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ: Դրա հետ մեկտեղ նա նախազգուշացնում է, որ ԱՄՆ-ը չի համակերպվի միջազգային ասպարեզում Մոսկվայի անընդունելի քայլերի հետ:

«Որպես նախագահ ես կաշխատեմ Ռուսաստանի հետ լավ հարաբերությունների հաստատման ուղղությամբ, այնպես որ մենք չենք վախենա «սառը պատերազմի» վերսկսումից», հայտարարել է Մակֆեյնը Հանրապետական կուսակցության համագումարի վերջին օրը, համագումար, որը նրան պաշտոնապես հաստատեց նախագահության միասնական թեկնածու: Ֆրանսպրեսը մեջբերում է Մակֆեյնի այն խոսքերը, որ երկկողմ հարաբերությունների բարելավումը չի խանգարի, որ հակահարված տվի Ամերիկայի ժողովրդի անվտանգությանը, ինչպես նաեւ աշխարհի կայունությանը սպառնացող քայլերին:

Մակֆեյնը իր ելույթում Մոսկվային հերթական անգամ ճնշադաստել է Վրաստանի նկատմամբ վրա վարած քաղաքականության համար: Նա առհասարակ հայտնի է որպես Ռուսաստանի եւ մասնավորապես այդ երկրի ներկայիս վարչապետ Վլադիմիր Պուտինի գործողությունների խիստ ճնշադատություններով: Նա Պուտինին մեղադրում է քաղաքացիների իրավունքներն ու ազատությունները խախտելու մեջ, իսկ վերջերս Մակֆեյնը առաջարկել էր հանել Ռուսաստանին «Մեծ ութնյակի» կազմից:

Չոհերի ազգականները դատի են տվել «Բոինգին»

Մադրիդի օդանավակայանի մոտակայքում ամռանը ջախջախված իսպանական ավիաընկերության օդանավի զոհերի հարազատները դատի են տվել «Բոինգ» ընկերությանը, որը թողարկել էր կործանված օդանավը: Այդ մասին հաղորդում է Ֆրանսպրեսը: Հայցվորների ներկայացուցիչը պարզաբանել է, որ հայցը ներկայացրել է Չիկագոյի դատարանին, որտեղ գտնվում է «Բոինգի» կենտրոնականը: Առայժմ դատարանին դիմել են իսպանական երկու եւ ավեդական մեկ ընտանիքներ, սակայն շուտով կդիմեն նաեւ մյուս զոհերի ազգականները:

Հայցվորները դատարանին խնդրում են պարզել, թե օգոստոսի 20-ի միջադեպը ում մեղքով է տեղի ունեցել: Պաշտոնական քննությունը դեռ շարունակվում է, ուստի դեռ հնարավոր չէ վստահորեն դատել աղետի պատճառների մասին: Մինչդեռ իսպանական ՁԼՄ-ները հաղորդում են, որ աղետը տեղի է ունեցել կամ շարժիչի խափանման, կամ էլ այլ մասերի, ինչպես նաեւ բասսիի անսարքության պատճառով:

«Spanair» ավիաընկերության օդանավը Մադրիդից թռչում էր Կանարյան կղզիներ եւ խորտակվել էր վերելացքի պահին: Զոհվել էր 153 մարդ:

6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2008 ԷՋ Ա

ԱԶԳ ՀԱՍԱՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԱԿՈՆԴԱՆ ԵՒ ՆՐԱ ՀԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐԸ

ԼԵՎՈՆ Ղ. ՇԻՐԻՆՅԱՆ
Քաղաքագիտության դոկտոր

Ներազգային ճգնաժամի արտաքին ռազմավարական դրսեւորման հարցի շուրջ

Անվիճելի է, որ ժամանակակից աշխարհը գլոբալ իմաստով կառավարվում է եւ առայժմ, միաբեւեռ է: Ասել կուզի՝ նա ունի գլխավոր շերիֆ, որն իր հերթին աշխարհի տարբեր մասերում՝ տեղապահ շերիֆներ: Եվ այդ գլխավոր շերիֆը, ինչպես հասկանում եք, Միացյալ Նահանգներն են, որի հետ իր տեղապահները երբեմն ունենում են նաեւ հակասություններ, տարաձայնություններ, սակայն վերջիններս գլխավոր հարցերում եւ կարեւորը, անհրաժեշտ պահին, ենթարկվում են գերտերության կամքին, լավագույն (վաթարագույն) դեպքում՝ լռում: Մինչեւ վերջերս այդպես է վարվել նաեւ ամենաընդբոսներից Ռուսաստանը (բացառություններն այստեղ կարծես հաստատում են կանոնը): Մերկապարանոց չթվալու համար վկայակոչենք ժամանակակից համաշխարհային քաղաքականության այնպիսի կերտիչներից մեկին, ինչպիսին է Զբիգնեւ Բժեզինսկին: Նա գրում է, որ Քուվեյթ Սադդամ Հուսեյնի ներխուժումից հետո ԱՄՆ-ն իր վրա վերցրեց Իրաքի դեմ պատասխանատու գործողությունների կազմակերպչի դերը: Գորբաչովյան Խ. Միությունը, որի զինվորական խորհրդականների ուժեղ ազդեցության տակ էլ գտնվում էին Իրաքի գործողությունները, ի վիճակի չլինելով (չհամարձակվելո՞վ- Լ. Շ.) գտնել առարկություններ, 1991 թ. օգոստոսի 31-ին միացավ Միացյալ Նահանգներին: Նույն վարքագիծը դրսեւորեց ելցինյան Ռուսաստանը Քլինթոնի կառավարման տարիներին՝ ՆԱՏՕ-ի ընդարձակման պարագայում եւ հարավսլավական ճգնաժամի ծանր օրերին: ԱՄՆ-ի «տնտեսական ու ֆինանսական օգնությունը, ուղղամտությամբ հայտարարում է Զ. Բժեզինսկին, փոխհատուցում էր Ռուսաստանին՝ Կենտրոնական Եվրոպայում նրան նվաստացնող իշխանության կորուստի դիմաց» (Бжезинский З. Еще один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы. М., 2007, էջ 122): Ընդ որում, Քլինթոնը, մեծ կարեւորություն տալով դեմոկրատական արժեքներին փարած Ելցինի իշխանության պահպանմանը, օժանդակում էր նրան՝ «հաշվի առնելով Ռուսաստանում տնտեսական խառնաշփոթությունը, տնտեսական ճգնգվող անկումն ու նրա ֆինանսական ճգնաժամը» (նույն տեղը):

Ուրեմն, իրոք, կա գլխավոր շերիֆ, եւ այդ շերիֆն ունի տեսակետ, բնավորություն, կամք եւ ուժ՝ իր տեսակետը կյանքի կոչելու: Դրա համար էլ, պարզվում է, ժամանակին մշակել են եւ կատարելագործել տեսական հայեցակարգեր, որոնցից մեկն էլ Անակոնդայի ռազմավարությունն է: Այն կյանքի է կոչվել եւ կիրառվել քաղաքացիական պատերազմի տարիներին (ԱՄՆ), գեներալ Ջորջ Մակլելլանի կողմից հյուսիսի՝ հարավի դեմ պայքարում: Ծովակալ Ա. Մահանը ժամանակին այս ռազմավարությունը վերածեց գլոբալ մոտեցման եւ տարածեց աշխարհի վրա (տե՛ս Mahan, Alfred T. The influance of Sea Power in history , 1660-1783, Boston, 1890): Նորագույն պատմության շրջանում **Անակոնդայի** ռազմավարությունը կիրառվեց Խ. Միության եւ նրա ստեղծած ճամբարի դեմ: Արդյունքները ֆաջ հայտնի են: Սա ընդհանրապես եւ ի գիտություն պատկան մարմիններին, ընտրակեղծիքների հիմնադիր նախագահին եւ նրա թիմի, առմատական ընդդիմությանը, կոռաբարի նման Հայաստանի առաջընթացի ոտքերից կախված զանազան քաղաքականացված տնտեսական կլաններին եւ, ի վերջո, պատրանքազերծ ֆենախոյզ անհատների:

... Եվ այսպես. **անակոնդան** վիշապների ընտանիքի օձ է, ջրային վիշապ, որը խեղդելով զոհին եւ նրան դարձնելով խյուս՝ նման նրբերշիկին, սուզվում է եւ դանդաղորեն կլլում նրան: Ուրեմն, անակոնդան խեղդում է զոհին՝ փաթաթվելով նրան մարմնով, սակայն մինչ նրան կուլ տալը, վերածում է կոշտուն, թանձր ցեխի (месиво) նման նրբերշիկի: Ընդամին, անակոնդան, լինելով կենդանածին (70-100 ձագ), բազմանում է նաեւ ձվադրմամբ (Միխեիլ Սաակաշվիլին՝ Վրաստանում, Վիկտոր Յուշչենկոն՝ Ուկրաինայում, մասամբ՝ Ալիեւ-կրտսերը՝ Ադրբեջանում եւ այլն): (Հանգամանորեն տե՛ս Ключников Б. Анаконда.-«Наш современник», 1995, N 5, стр. 148-165, Ключников Б. Ф. Исламизм, США и Европа. Война объявлена! М. 2003): Պարզ է, որ անակոնդան հիմնականում եւ գլխավորապես ինքն է ընտրում իր զոհին, սակայն երբեմն էլ (ինչպես կարող է լինել մեր պարագայում), ինչ-ինչ պատճառներով, որեւէ ենթակա (սուբյեկտ) ինքն է հայտնվում նրա խեղդիչ օղակների գալարներում... (գրեթե ամբողջությամբ Հ. Թումանյանի մոտիվներով):

Պարզեմ ասելիքս:

Արցախյան շարժման տարիներին եւ ընդհուտ 1995 թվականի ՀՀ ԱԺ ընտրություններ ու Սահմանադրական հանրաքվե՝ նորանկախ Հայաստանը տարածաշրջանում ցույց էր տալիս ժողովրդավարական զարգացման օրինակ եւ արդարացիորեն հավակնում էր «ժողովրդավարության կղզյակի» դերին: Թվում էր, թե այդ ոտիով էլ ընթանալու էր հայոց ազգային-պետական կյանքը մայր հայրենիքում: Սակայն, ստորջրյա գործընթացները երկրում, որոնք հիմնականում պայմանավորված էին աղամոնտաժված խորհրդային ժառանգության «արդիականացմամբ»՝ ազգային տնտեսության վայրենի թալանով, եւ որպես հետեւանք՝ հասարակության բովանդակ կյանքի կլանայնացմամբ ու երեսկան կարիքների հետ պետական կառույցի սերտաճմամբ, Հայաստանը դուրս շպրտեցին բնականոն էվոլյուցիայի հունից: Այստեղ տարբեր մակարդակի եւ տարբեր կարգի ընտրություններ կեղծել-եղծելը, այդ միջոցով իշխանության ղեկին մնալը կամ նրան վերադառնալը դարձավ «հասարակական» պահանջ: Ջախջախվեց քաղաքացիական հասարակություն ստեղծելու եւ քաղաքակիրթ ու արժանապատիվ կյանքով ապրելու եզակի շանսը: Ընտրակեղծիքը դարձավ կենսաձեւ, կենցաղ եւ նաեւ արհեստ: Եվ այս բոլորը՝ զանգվածային գործազրկության կամ չվարձատրվող աշխատանքի երկրում:

Պառակտվեց նախկինում միաձույլ ու միակամ հայությունը մայր հայրենիքում, այն Հայաստանում, որը քաղաքակրթությանը տվել էր պետականաստեղծ թռիչքի աննախադեպ օրինակ 301 թվականին, այն Հայաստանում, որտեղ ընդհուտ 1915 թվական, գոյապայքարի ծանրագույն պայմաններում էլ, բարձր էր պահվել Մեծավոր ու Միջին Արեւելքում քրիստոնեական քաղաքակրթության լուսավոր ջահը... Երկիրն ասիճանաբար սկսեց սահել «երրորդ աշխարհի» հետնախորը:

2008 թվականի մարտի 1-ին 1995-ին հիմնադրված գործընթացները հասան իրենց տրամաբանական ավարտին. մերօրյա Հայաստանն, իր գոյության ու պայքարի պատասխանատու շրջափուլում, կանգնեց փակուղու դիմաց:

Որքան էլ, սակայն, տարօրինակ թվա եւ օտար հնչի, ներքին հակասությունների մեջ խճճված եւ արտաքին ահագնացող մարտահրավերներին դեմ-հանդիման հայտնված երկրի հիմնախնդիրների հանգուցալուծումը, որը բխում է Հայաստանի ազգային-պետական շահերից, ցույց է տալիս Բրյուսելը, Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի 2008 թվականի ապրիլի 17-ի թիվ 1609՝ «Ժողովրդավարական ինստիտուտների գործառույթը Հայաստանում» բանաձեւով: Որոշակի իմաստով առաջինի լրացումն է ԵԽԽՎ-ի 2008 թվականի հունիսի 25-ի 1620 բանաձեւը:

Եթե փորձենք ԵԽԽՎ-ի 2 բանաձեւերի համատեղ գնահատման եւ համալիր մոտեցման միջոցով գտնել այն ոսկե միջինը, որ առաջարկում է (իսկ ենթատեքստում՝ խստագույնս պահանջում) Բրյուսելը Երեւանին, ապա այն հանգում է ՀՀ Սահմանադրական դատարանի որոշման անվերապահ ճանաչման միջոցով ոտքոցություն վերցնել դեպի՝

ա) իրավական պետության կառուցում,

բ) քաղաքացիական հասարակության կայացում:

Այլապես, ինչպես նշվում է 1620 բանաձեւի 8-րդ կետում, «Վեհաժողովի 2009 թ. հունվարյան նստաշրջանի բացման ժամանակ կդիտարկվի Վեհաժողովում Հայաստանի պատվիրակության վերականգնելու իրավունքները կատարելու հնարավորությունը»: Ասված է դիվանագիտորեն, իսկ իրականության մեջ խոսքը պատժամիջոցների մասին է. հունվար ամսին (ամենացուրտը Հայաստանում), կիսաշրջափակված եւ կես-խաղաղության, կես-պատերազմ կյանքով ապրող Հայաստանում, դեպի ՆԱՏՕ եւ Թուրքիայի գիրկը անկասելիորեն մղվող Վրաստանի կողքին՝ պատանդ ունենալով Ջավախքի ազգային տարածքն ու վիրահայությունը, հունվար ամսին, երբ ԱՄՆ-ում կսկսի պաշտոնավարել նոր նախագահ՝ արդեն անցյալում նախընտրական նեյնիմներն ու ուժերը սպառած հայկական լոբբին (քաղաքական շահախումբը), ընդամին, դեմոկրատ Բարաք Օբամայի պարագայում՝ շրջապատված հրեական էսթեբլիշմենթի ոչ անհայտ դեմքերով: Հիշեք Մադլեն Օլբրայթին, կարդացեք Զբ. Բժեզինսկուն, եւ մութ անտառի հետեւում ծառերը կսկսեն երեւալ: (Մակֆեյնի հաղթանակի պարագայում մեր կարծիքը տե՛ս «Ազգ»-ի հունիսի 14-ի համարում):

Ուրեմն, Հայաստանի անվտանգությունն ու զարգացումը ո՛չ «եվրոպական բյուրոկրատիայի» հանդեպ հոխորտանքների մեջ են, եւ ո՛չ էլ սովետական «շուստրիությունների»... Քանզի առաջին, ինչպես հայտնի է, այդ նույն բյուրոկրատիան մի անգամ, 1915 թվականին, Հայաստանը ողջակիզել է թուրքական երախում եւ, երկրորդ, քաղաքական իրատեսությամբ (ռեալիզմ) առաջնորդվող ու ուժերի հավասարակշռությանը հետամուտ Արեւմուտքին «ֆոցնել» ու «գցել» չի հաջողվի: Վաս քողարկված ցանկությունը պատրանքների տիրույթից է եւ ո՛չ ավելին: Անզուգական Կոմսը (Վահան Փափազյան), հետահայաց գնահատելով ազգային ընտրանիի հայկական բարեշրջումների (1912) շրջանի գործունեությունը, գրում է. «Անընդունելի հանգնություն մըն էր այս, որուն արդյունքը վայելեցինք երեք տարի վերջը», իսկ խոհում Հոկտ. Քաջազնունին հայ-թուրքական պատերազմում (1920 թ. աշուն) Հայաստանի ջախջախման պատճառ էր համարում «մեր սեփական ատիկարությունը եւ մեր պետական գործերը վարելու անձեռնհասությունը»: Եվ՝ ստորագրություն դավաճանությունը (Կարս, 1920 թ., հոկտեմբերի 30):

Իրոք որ պատմությունն արժեքավոր է իր դասերի մեջ:

Անակոնդայի (ասլանյան) սկզբունքը, ըստ էության, երկարաժամկետ երկրաքաղաքական մարտավարության ամբողջական տեսակ է, որը ենթադրում է թշնամական տարածքի պատարում (մեկուսացում ծովի կողմից եւ շրջափնյա գծերով), որոնք աստիճանաբար նեղանում են, ինչպես «անակոնդայի» օղակները, որոնք հետզհետե հանգեցնում են հակառակորդի ռազմավարական հյուծումին եւ տնտեսական խեղդամահությանը: (Եվ վերջ):

Հուսանք, որ ՀՀ ռազմաքաղաքական պատասխանատուները ու «տնտեսական ակտիվի» ներկայացուցիչները, դիմությունն ու ամեն կարգի ընդդիմությունն գնահատում են պահի լրջությունը եւ ըմբռնում երկու հանգամանք. նախ անակոնդայի խեղդող օղակներում Ասված մի արասցե հայտնվող Հայաստանը, որպես տարածաշրջանի (եւ հարավկովկասյան, եւ մերձավորարեւելյան) հավասարակշռության կարեւորագույն բաղադրիչներից մեկը, կխախտի համակարգի բնականոն գործառույթը, պարզ է, ի վնաս իրեն: Եվ այն հոի է, բառիս բուն իմաստով, անկանխատեսելի հետեւանքներով՝ ուրիշների համար: (Մեզ համար ամեն ինչ պարզ է եւ կանխատեսելի): Այնուհետեւ Հայաստանը, այդուհանդերձ, Պարսկաստան չէ՝ «երկիր փառահեղ կայսերական պատմությամբ եւ ազգային ինքնագնահատման զգացմունքով» (Զբ. Բժեզինսկի):

Ուստի՝ որքան որ իմպերատիվ պահանջ եւ ազգային անվտանգության հիմնախնդիր է (ծանոթություն. Ռուսաստանի վերականգնվող ռազմատնտեսական հզորությունն ու քաղաքական ակտիվությունը անխուսափելիորեն նոր երանգներ են հաղորդելու տարածաշրջանային մրցակցությանը: Ոճիր կլինի նոր մարտահրավերների դեմհանդիման Հայաստանը գտնել թուլացած գործընկեր, (նույնն է՝ նախագահական) իշխանությամբ] ՀՀ նախագահական ընտրությունների արդյունքի ճանաչումը, այնքան էլ անխուսափելի է ներազգային համաձայնությունն ու ներքաղաքական կոնսենսուսի վերահաստատումը, որը խորքային իմաստով խախտվել է 1995 թվականին: Նշանակում է, խորհրդարանական ընտրությունները, որպես համազգային ճգնաժամը հաղթահարելու 2-րդ քայլ, յոթ տարի հետեւում չեն: Ամենահարմար ժամանակահատված կարելի է դիտել 2009 թվականի մայիսը, հայոց հաղթանակների եւ միակամության ամիսը:

Հայ ազգային կոնգրեսը, ինչպես մեզ է թվում, դառնում է աջ-կենտրոնամետ բլոկի առանցք: Գնդակը տարիմաստությունների թնջուկ - կառավարող կոալիցիայի դաշտում է: Հայաստանը թեւակոխում է եվրոպական պառլամենտարիզմի ուղի: Հայաստանը պետք է գնա եվրոպական պառլամենտարիզմի ուղիով:

■

Հայազգի գեներալներ

Գ

ախ հեղինակի՝ Գրիգոր Տայեանի մասին:

Ծնվել է Բուլղարիայի Պլովդիվ քաղաքում, 1932 թ.: 1946-ին ծնողների հետ ներգաղթել է Հայաստան: Երեւանում սացել է միջնակարգ, Մոսկվայի կաթի ինստիտուտում՝ բարձրագույն կրթություն:

1960 թվականից, ավելի քան մեկ տասնամյակ, պատասխանատու է Հայաստանի կաթի նախարարությունում:

1973-ին Գրիգորն իր ընտանիքով մեկնել է Արգենտինա՝ աշխատանքի անցնելով Բուենոս Այրեսի կաթի հիմնարկներից մեկում՝ Սիեմենսում:

Գրելու, ստեղծագործելու բուռն տենչով առլեցուն՝ Գրիգոր Տայեանը 2004-2007-ին գրել եւ մեկը մյուսի հետեւից լույս է ընծայել վեց գիրք. «Կյանքի ուղիներում» (ինքնակենսագրություն), «Ճանապարհորդություն դեպի Կալիֆորնիա» (էսսե), «Ճանապարհորդություն դեպի անցյալ» (ուղեգրություն), «Վաղարշը», «Հայրենիքի համար» (վեպ) եւ՝ առայժմ վերջինը՝ «Մի հերոսի հեքիաթային ճակատագրի պատմությունը»...

«Ընթերցողին» հասցեագրված ուղերձ-երկու խոսքում Գ. Տայեանը մասնավորապես գրում է. «Ընդամենը մի քանի տարի առաջ ոչ ոք չգիտեր, որ Արգենտինա (1800-ական թվականներին՝ դեռ Ռիո Դե Լա Պլատայից նորաստեղծ Արգենտինա կոչված հանրապետություն) մշտական բնակվելու համար ժամանողների մեջ եղել են նաեւ մեր արյունակիցներից, հայերից...

մայրաքաղաքի քաջարի բնակիչների (այդ թվում նաեւ՝ Տեցյան տոհմի նախապապ-նախատատերի) զբաղմունքը, կենցաղն ու բարքերը, նրանց մղած կենաց-մահու պայքարը, գոյատեւելու կամքը ու, վերջապես, նրանց արտագաղթը տարբեր ուղղություններով՝ Ղրիմ, Լեհաստան, Մոլդավիա, Հունգարիա...

Այսչափ հեռվից գալը բնավ էլ ինքնանպատակ չէ. փաստերը ու դրանց մեկնություն-նկարագրությունները, պատմական եղելություններին ճշգրտորեն, համապատասխանելով հանդերձ, գեղարվեստական ինքնատիպ ոճավորումով, հիրավի, լուրջ, հանգամանալից ներթափանցումներով գրողն ընդլայնել է դեպքերի, գործողությունների շրջանակը, խորացել պատմական (քաղաքական, կենցաղային, ընտանեկան) իրադրությունների մեջ՝ նպատակ ունենալով ընդգծել գլխավոր հերոսի «գեղասքանչ, արմատների դերը» նրա անհատականության, մարդկային նկարագրի ձեւավորման մեջ...

Այո՛, եղել են խիստ օբյեկտիվ պատճառներ, որոնք ստիպել են տեղաբնակ հայերին թողնել իրենց տունուտեղը, ծննդավայրը, հայրենիքը, օտար երկրներում ստեղծել գաղթօջախներ եւ ըստ ամենայնի նպաստել դրանց բարգավաճմանը (ավաղ, երբեմն նաեւ՝ շատուշատ հայորդիների կյանքի գնով): Չլինեին այդ տեղահանությունները, ոչ միայն կորուստներ, բաժանումներ, մասնատումներ չէին լինի, այլեւ բոլոր շնորհալի, ոսկեձեռիկ հայորդիներն իրենց կարողությունները կնառայեցնեին մայր երկրի ծաղկմանն ու բարգավաճմանը: Եվ մարդ կամա-ակամա խորհում է. աշխարհաքաղաքական ինչպիսի հանգամանքներ ու խոսքին, գործին, հայրենիքին, ընտանիքին նվիրվածությամբ:

Միանգամայն հասկանալի է եւ այն, որ այդ առանձնահատկությունների մասին խոսումարտահայտվում են այլազգի հեղինակներ ու գրիչներ՝ բարձր գնահատանքի նշումներով: Այսպես՝ Նապոլեոն Բոնապարտը, որ Վարդանին՝ Հովհաննես Տեցի հորը, վերջինիս արժանիքների համար, վստահել էր իր անձնական անվտանգության գումարտակի հրամանատարի պատասխանատվությունը, վաղօրոք իմանալով նրա հայ լինելը, հաճելիորեն զարմացած, հետեւյալ կերպ է արտահայտում իր համակրանքը. «Ուրեմն դուք հայ եք, իմ կապիտան: Հիանալի ու մարդկության համար շատ պիտանի ցեղ է այդ հայկական ցեղը: Ես հանդիպեցի նրանց Վենետիկում: Այնտեղ, Ս. Ղազարոս կղզում վանք ունեն եւ պատմագիտությամբ են զբաղվում: Հռոմի պապն ուզում էր այդ կղզին խլել նրանցից, բայց շնորհիվ իմ գրած հրովարտակի՝ կղզին պատկանելու է նրանց ընդմիշտ»: Նպատակ ունենալով ընդգծել, որ հայ ժողովրդին խորթ են երեսպաշտությունը, սրկամտությունն ու սնոբությունը՝ հեղինակը հայոց ուղղամտությունն ու համարձակությունը հաստատող մի շարք միջադեպեր է ներկայացնում: Անմոռաց է հատկապես Լվովի համայնքից Արշաքեսի ընտանիքի՝ Գեռլա փոխադրվելու դրվագը: Այդ մասին լսելով՝ Նիկոլ եպիսկոպոսը այցելում է նրա տուն՝ համոզելու հետ կանգնել այդ քայլից: Արշաքեսը, նայելով եպիսկոպոսի աչքերի մեջ, վճռաբար ասում է. «...Ես չգիտեմ, սրբազա՛ն, արդյոք Աստված պիտի կարողանա՞ ներել Ձեր գործած մեղքերը, բայց մեկ բանում վստահ եմ, որ մեր ազգը չպիտի ների, քանի որ Դուք կրոնավորին ոչ վայել գործունեությամբ փաստորեն դավաճանեցիք մեր ազգին՝ վաճառելով նրան Ձեր բարեկամ ճիզվիտներին» (Արշաքեսը նկատի ուներ Նիկոլի կամայականությունը՝ ստիպել ժողովրդին՝ հրաժարվելու լուսավորչականությունից եւ ընդունելու Հռոմի Պապի պարտադրած ծեսերը):

Մեկ անգամ էլ հաստատենք, որ մեր ժողովրդի լավագույն հատկանիշների ամենացայտուն մարմնավորողը գլխավոր հերոսն է՝ Հովհաննես Տեցը: Նա Վարդանի ու Շուշանի հինգ երեխաների ավագն էր: Հոր մահից հետո ընտանիքի հոգսը թեթեւացնելու նպատակով, ինքնամյա Հովհաննեսին, բացառության կարգով, ընդունում են զինվորական գիշերօթիկ ուսումնարանի նախակրթարան դասարանը: Յոթ տարի այդ հաստատությունում ուսանելուց հետո Հովհաննեսն ընդունվում է Վիեննայի զինվորական բարձրագույն ակադեմիա, որն ավարտում է գերազանց գնահատականներով, եւ Ավստրիայի կայսր Ֆերդինանդի՝ 1842թ. սեպտեմբերի 9-ի հրովարտակով նրան տրվում է առաջին կարգի լեյտենանտի աստիճան: Նրան ուղարկում են ծառայության Կրոնշտադ քաղաքը, որտեղ ապրում էր մայրը՝ մյուս երեխաների հետ:

1848-ին արդյունավետ ծառայության համար նրան կանչում են Վիեննա եւ փոխգնդապետի զինվորական աստիճան շնորհելուց հետո նշանակում Ռազմական ուսումնարանի տնօրեն: 25 տարեկանում արդեն իր հիանալի գործերով ամբողջ Ավստրիական կայսրությունում հայտնի դարձած գնդապետ Յանուշ Տեցը (նույն ինքը՝ Հովհաննես Տեցյանը) հանձնարարություն է ստանում՝ կազմակերպել հունգարական բանակը:

27 տարեկանում (1849) գեներալ դարձած Տեցի կրծքին շողշողում էր Հունգարական Կոնգրեսի շնորհած «Հերոսության համար» շքանշանը: Իրադարձությունները զարգանում են այնպես, որ հունգարական հեղափոխությունը պարտվում է: Տեցը ստիպված է լինում հեռանալ Հունգարիայից եւ շուրջ տասը տարի ապրել եվրոպական այլեւայլ երկրներում, ապա, ամուսնանալով արգենտինուհու հետ, վճռում է մեկնել Արգենտինա:

Բազմաշնորհ մարդն ինչ գործունեություն ասես չի ծավալում նոր բնակավայրում, ինչպես ինքն է ասում՝ իր երկրորդ հայրենիքում:

Գնդապետ Խուան Տեցը (նույն ինքը՝ գեներալ Յանուշ Տեցը), «ինժեներներից կազմված խմբի» գլուխն անցած, արգենտինական բանակի գլխավոր սպայակույտում ձեռնամուխ է լինում Արգենտինայի, Պարագվայի ու Բրազիլիայի միջեւ սահմանագծային խարտեզի ստեղծմանը: Այնուհետեւ հարուստ գիտելիքների ու փորձի տեր հայորդին, ինքնություն հանձնելով, ստանում է երկրաչափի դիպլոմ ու շուտով հանրահռչակ դառնում մի նոր՝ «Ժամանակակից երկրաչափ» անունով: Ապա նրան է վստահվում մայրաքաղաքում ռազմական ուսումնարան ստեղծելու բարդ ու պատասխանատու գործը:

1874-ին Արգենտինայի Պարոնա քաղաքում Տեցին վստահում են տեղագրական ինստիտուտի տրեգիդենտի պատասխանատուն: Տեցի անունն ու հռչակը տարածվում են նաեւ մի շարք այլ քաղաքներում: Մաթեմատիկայի անգերազանց ուսուցիչը բազմիցս գլխավորում է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ինքնավար խորհրդի, բազմազբաղ մարդը ստեղծում է գործնական աշխատանքների ձեռնարկներ, դասագրքեր, գրում ու հրատարակում տասնյակ հոդվածներ: Տեցն իր կյանքի վերջին տարիներին վարում է ռազմածովային ուսումնարանի տոպոգրաֆական ամբիոնի վարիչի պատասխանը:

Մեկ ուշագրավ փաստ եւս. 1904-ին Արգենտինայի անկախության 88-րդ տարեդարձի կապակցությամբ կազմակերպված շքերթում բանակի գլխավոր հրամանատարը, որն եղել էր Տեցի լավագույն աշակերտներից, որպես նրա ծառայությունների ճանաչում, հենց նրան՝ արգենտինյան բանակի պատասխանատու գնդապետ, հունգարական բանակի գեներալ, 82-ամյա Տեցին է արժանացնում բարձր պատվի՝ խնդրելով ընդունել գլխավոր հրամանատարության ինժենարական կորպուսի անձնակազմի տողանը: Այդ շքերթին Տեցը ներկայացավ իր տոնական համազգեստով, սրվ, շքանշաններով ու մեդալներով...: «Ռազմական մինիստրի կառքը եկավ նրա տուն եւ նրան տարավ մինիստրության շենքը: Այստեղից բոլորը միասին գնացին հրապարակ»:

Դա վերջին հանդիսությունն էր, որին մասնակցում է Տեցը:

Հիվանդանալով թոքերի բորբոքումով՝ 1904-ի սեպտեմբերի 6-ին առհավետ փակվում են նրա աչքերը... Մինչ այդ, զգալով մոտալուտ մահը, նա կրտսեր դստերը՝ Սելիային է հանձնում իր արծաթյա ծխախոտատուփը, որի մեջ սրբազան մասունքի պես պահում էր իր ծննդավայրի հողը՝ խնդրելով լցնել դագաղի մեջ:

Ռազմական մինիստրության որոշմամբ՝ Տեցի մարմինն ամփոփում են իր իսկ հիմնած ռազմական ուսումնարանի բակում: Թաղումը կատարվում է ամենայն պատիվներով ու հանդիսավորությամբ: Թնդանոթատար կառքը, որի վրա զետեղված էր Տեցի դագաղը, պատվո շքախմբի ուղեկցությամբ համընթաց ուղեւորվում է դեպի վերջին հանգրվան: Նրա ուսանողներից մեկը՝ գնդապետ Մալդոնեզը, կրակոց ճառ է արտասանում. «Նրա անհավատալի ամենագիտությունը նրան դարձրել էին մեր մաթեմատիկայի, աշխարհագրության եւ մյուս առարկաների պրոֆեսորը, ու անվիճելիության չափերի հասցրել նրա հեղինակությունը... Սիրելի ուսուցիչ, մենք՝ ես աշակերտները, եւ մեզ հետ միասին նաեւ Արգենտինայի բանակը, երբեք չենք մոռանալու քեզ»:

Փողային նվագախմբի սգո մեղեդիների, հրետանային համազարկերի որոտի ներքո հողին հանձնվեց մեծանուն զորավարի ու գործչի մարմինը...

Գրքի վերջին էջերում, որպես ամփոփում, համառոտակի խոսվում է նաեւ հայազգի գեներալի, աննկուն գործչի հիշատակի հավերժացման մասին:

1937-ին Արգենտինան ունեցավ ռազմական ուսումնարանի նոր շենք՝ թանգարանային բաժնով: Այստեղ հարյուրավոր ցուցանմուշների մեջ են նաեւ Հովհաննես Տեցի թուրը, պարգեւները, առանձին ձեռագրեր, գրքեր, հրամանագրեր եւ փոքրիկ ամանների մեջ իր ծննդավայրից ու Հունգարիայում իր վարած ճակատամարտերի վայրերից վերցված հող: Տեղեկանում ենք նաեւ, որ Տեցի անունով փողոցներ կան Հունգարիայում եւ Լեհաստանում, նրա դիմանկարներով թողարկվել են փոստային դրոշմանիշեր:

Ստեղծագործությունը գրված է պարզ ու հասկանալի լեզվով, չափի զգացումով, հայրենասիրության-հայրենապաշտության, անբիծ սիրո ու հավատարմության բազմաթիվ դրվագներ հիշվում-մատնանշվում են՝ ժողովրդական կոլորիտի հյութեղ ոճի, պատմական վավերականության եւ ժամանակի շնչի շնորհիվ: Դրան շատ է նպաստում նաեւ մի շարք լուսանկարների առկայությունը:

Ինչպես նկատեց ուշադիր ընթերցողը, Գ. Տայեանի «Մի հերոսի հեքիաթային ճակատագրի պատմությունը» գրքի մասին մեր շարադրանքում մենք հեռու մնացինք երկի գրական-ստեղծագործական բոլոր ուշագրավ մանրամասներն ու արժանիքները վերհանելու գայթակղությունից: Մի հանգամանք, սակայն, ուզում ենք ընդգծել. դա կենսապատումի պաթոսն է, հավատարիմությունը, խոռվքի, ցավի ու հպարտության առկայությունը: Հեղինակը, որ ինքն էլ տարագիր հայության մի բեկորն է, ոչ միայն մեզ՝ հայերիս, այլեւ ողջ աշխարհին է ուզում ասել մեկ անգամ ցույց տալ, թե ով է հայը, ինչպես եւ ինչ առաքելությամբ է հայտնվել «օտար հորիզոններում», ինչ խորհուրդ, ինչ պարտք ունի կատարելու իր ազգի, իր ժողովրդի եւ համայն մարդկության հանդեպ: Այս առումով՝ կենսապատումը շատ ու շատ խորհրդածությունների տեղիք է տալիս ու նաեւ պատգամում՝ երբեք չկորցնել բնօրրան վերադառնալու տենչը, հավատարմորեն եւ ազնվաբար ապրել ու գործել, մշտապես պահել-պահպանել մաշտոցյան լեզուն ու հավատը: ■

ՆԻԿՈԼԱՅ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՆԵՐԱԼ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՑԵՑՅԱՆԻ ԿԵՆՍԱՊԱՏՈՒՄԸ

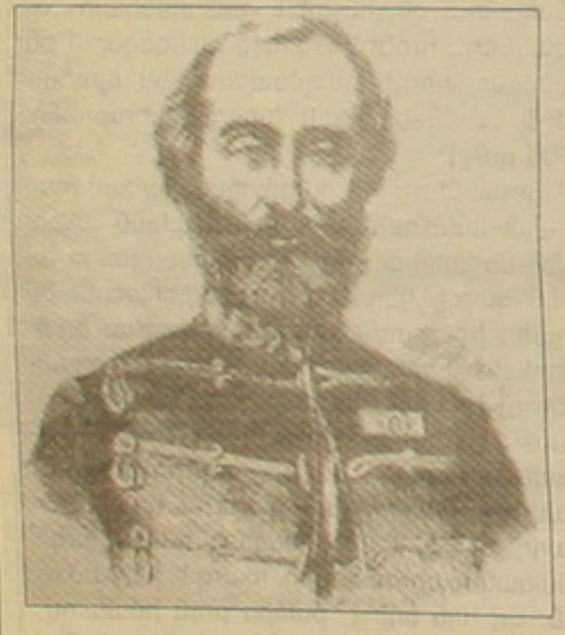

Բարեպատեհ դիպվածով ձեռքս ընկավ 2007-ին Բուենոս Այրեսում հրատարակված «Մի հերոսի հեքիաթային ճակատագրի պատմությունը» վիպասքը: Ավելի քան երեք հարյուր հիսուն էջ ունեցող գիրքն, ինչպես ասում են, կարդացի մեկ շնչով...

Համոզված, ավելին, հավատացած եմ, որ Գրիգոր Տայեանի (Գրիգորյանի) այս գիրքը ոչ մի ընթերցողի անտարբեր չի թողնելու, եթե հրատարակվի նաեւ մեզ մոտ՝ Հայաստանում:

Ինչ է բովանդակում ուշագրավ այս վիպասքը, ինչի՞ է միտված, ո՞վ է երկի հեղինակը:

«Հայաստանի հանրագիտարանը» աչքի անցկացնելիս հանդիպեցի մի անվան՝ Հունգարիայի բանակի գեներալ Հովհաննես Տեցյան (8.01.1822-6.09.1904):

Ծնվել է Հունգարիայի հայկական գաղթօջախում, ապրել մի շարք եվրոպական երկրներում, փառքով պսակել իր անունը, ռազմավեստին տիրապետել Վիեննայի Կայսերական «Նոտեշադ» ռազմական ակադեմիայում, արժանացել գեներալի բարձր կոչմանը, երբ ընդամենը 27 տարեկան էր...»:

Ահա այս երեւելի հայի եւ նրա նահապետական արժանավոր գերդաստանի անցած սխրալի ուղին ու կենսապատումն է շարադրել ու գեղարվեստական վիպասքի աստիճանի հասցրել Գ. Տայեանը՝ ձեռքի տակ ունենալով եւ ուսումնասիրելով տասնյակ սկզբնաղբյուրներ (դրանք թվարկված են առաջաբանում), ապավինելով իր պրպտող մտքին, սեւեռուն մտադրությունը նպատակին:

Եվ, ի պատիվ հեղինակի, հարկ է նշել, որ նրա մտահղացումն իրականացել է լիովին. երեւելի հայի «հրապատում-հրաշապատում կյանքի դրվագների վերհանումով նա ոչ միայն մեր՝ այսօր ապրողներիս սրտում օրինական հպարտության զգացում է հարուցում, այլեւ խորհրդածորում-անհանգստանում է հայոց՝ շատ վաղուց սկսված եւ դեռեւս «տարբեր ուղղություններով շարունակվող» արտագաղթի պատճառով... Եվ ամենակարեւորը՝ «Տեցյան տոհմաճառի» հրաշալի «մեկնիչ-կենսագիրը» «մեր ազնիվ, աշխատասեր, հնարամիտ, քաջ եւ ճարտիկ ազգի» հավերժության-հարատեւության մի գողտրիկ ասք է երկնում՝ հավատալով այն անվիճելի ճշմարտությանը, որ «այն ազգը, որ հիշողություն չունի, ապագա չի կարող ունենալ»:

Վաթսուն գլուխներից բաղկացած գրքի առաջին մասում Գ. Տայեանը փաստացի հարուստ նյութերի հիման վրա նկարագրում է Անի փյուռ հայերի ծովածավալ շարքերում որքա՞ն Տեցյաններ են եղել (ու կան), որոնք իրենց արժանապատիվ կյանքով ու գործունեությամբ օտար ափերում նվիրյալ հոգեորդիներ են դարձել, սակայն նրանց պայծառ անունները հայրենիքում, ցավո՛ք, այդպես էլ անհայտ են մնացել հանուրին, նրանցից քչերի մասին են գրվել...

Խուսափելով առանձնին մանրամասների վեր հանումից՝ ասենք միայն, որ առանձնապես հուզիչ է արտագաղթի ժամանակ հարազատ եղբայրներ Վասակի ու Արշաքեսի (Հովհ. Տեցյանի պապի)՝ իրարից բաժանվելու եւ 70 տարի հետո արյան կանչով իրար գտնելու սրտառուչ պատմությունը: Արտագրավ են նաեւ Վարդանի (Հովհ. Տեցի հոր)՝ մարտադաշտում վիրավորվելուց, անհետ կորածի պատասխանատու հատասատումից հետո ողջ-առողջ ընտանիքի գիրկը վերադառնալու մասին պատմվող դրվագները, որոնք ունեն համոզիչ մանրամասներ եւ, հիմնականում, բնորոշ են մեր ժողովրդի ճակատագրին:

Հետաքրքրությամբ են ընթերցվում նաեւ Հովհաննես Տեցի պապին՝ Արշաքեսին, Լեհաստանի թագավորի կողմից «Լեհաստանի Պատվո Ասպետի» տիտղոս շնորհելու, ոսկե շքանշանով պարգեւատրելու, նրա ջանքերով ու միջոցներով եկեղեցիներ կառուցելու, քաղաքի զարգացման ու բարգավաճման գործում անուրանալի ծառայություններ մատուցելու մասին հատվածները: «Ոսկե շքանշանի վրա փորագրված են երկու Մասիսները՝ իրենց առաջ ունենալով Անիի պարիսպը, իսկ նրանց առաջ՝ Քաջ Վարդանը՝ ձիու վրա նստած», - գրում է հեղինակը:

Բոլոր հայ հերոսների թիկունքում զգացվում է հայ ժողովրդի «հավաքական կերպարի գոյությունը՝ իր բնորոշ հատկանիշներով՝ աշխատասիրությամբ, շնորհառատությամբ, համարձակությամբ, ուղղամտությամբ, հավատարմությամբ ու խոսքին, գործին, հայրենիքին, ընտանիքին նվիրվածությամբ:

Միանգամայն հասկանալի է եւ այն, որ այդ առանձնահատկությունների մասին խոսումարտահայտվում են այլազգի հեղինակներ ու գրիչներ՝ բարձր գնահատանքի նշումներով: Այսպես՝ Նապոլեոն Բոնապարտը, որ Վարդանին՝ Հովհաննես Տեցի հորը, վերջինիս արժանիքների համար, վստահել էր իր անձնական անվտանգության գումարտակի հրամանատարի պատասխանատվությունը, վաղօրոք իմանալով նրա հայ լինելը, հաճելիորեն զարմացած, հետեւյալ կերպ է արտահայտում իր համակրանքը. «Ուրեմն դուք հայ եք, իմ կապիտան: Հիանալի ու մարդկության համար շատ պիտանի ցեղ է այդ հայկական ցեղը: Ես հանդիպեցի նրանց Վենետիկում: Այնտեղ, Ս. Ղազարոս կղզում վանք ունեն եւ պատմագիտությամբ են զբաղվում: Հռոմի պապն ուզում էր այդ կղզին խլել նրանցից, բայց շնորհիվ իմ գրած հրովարտակի՝ կղզին պատկանելու է նրանց ընդմիշտ»: Նպատակ ունենալով ընդգծել, որ հայ ժողովրդին խորթ են երեսպաշտությունը, սրկամտությունն ու սնոբությունը՝ հեղինակը հայոց ուղղամտությունն ու համարձակությունը հաստատող մի շարք միջադեպեր է ներկայացնում: Անմոռաց է հատկապես Լվովի համայնքից Արշաքեսի ընտանիքի՝ Գեռլա փոխադրվելու դրվագը: Այդ մասին լսելով՝ Նիկոլ եպիսկոպոսը այցելում է նրա տուն՝ համոզելու հետ կանգնել այդ քայլից: Արշաքեսը, նայելով եպիսկոպոսի աչքերի մեջ, վճռաբար ասում է. «...Ես չգիտեմ, սրբազա՛ն, արդյոք Աստված պիտի կարողանա՞ ներել Ձեր գործած մեղքերը, բայց մեկ բանում վստահ եմ, որ մեր ազգը չպիտի ների, քանի որ Դուք կրոնավորին ոչ վայել գործունեությամբ փաստորեն դավաճանեցիք մեր ազգին՝ վաճառելով նրան Ձեր բարեկամ ճիզվիտներին» (Արշաքեսը նկատի ուներ Նիկոլի կամայականությունը՝ ստիպել ժողովրդին՝ հրաժարվելու լուսավորչականությունից եւ ընդունելու Հռոմի Պապի պարտադրած ծեսերը):

Մեկ անգամ էլ հաստատենք, որ մեր ժողովրդի լավագույն հատկանիշների ամենացայտուն մարմնավորողը գլխավոր հերոսն է՝ Հովհաննես Տեցը: Նա Վարդանի ու Շուշանի հինգ երեխաների ավագն էր: Հոր մահից հետո ընտանիքի հոգսը թեթեւացնելու նպատակով, ինքնամյա Հովհաննեսին, բացառության կարգով, ընդունում են զինվորական գիշերօթիկ ուսումնարանի նախակրթարան դասարանը: Յոթ տարի այդ հաստատությունում ուսանելուց հետո Հովհաննեսն ընդունվում է Վիեննայի զինվորական բարձրագույն ակադեմիա, որն ավարտում է գերազանց գնահատականներով, եւ Ավստրիայի կայսր Ֆերդինանդի՝ 1842թ. սեպտեմբերի 9-ի հրովարտակով նրան տրվում է առաջին կարգի լեյտենանտի աստիճան: Նրան ուղարկում են ծառայության Կրոնշտադ քաղաքը, որտեղ ապրում էր մայրը՝ մյուս երեխաների հետ:

1848-ին արդյունավետ ծառայության համար նրան կանչում են Վիեննա եւ փոխգնդապետի զինվորական աստիճան շնորհելուց հետո նշանակում Ռազմական ուսումնարանի տնօրեն: 25 տարեկանում արդեն իր հիանալի գործերով ամբողջ Ավստրիական կայսրությունում հայտնի դարձած գնդապետ Յանուշ Տեցը (նույն ինքը՝ Հովհաննես Տեցյանը) հանձնարարություն է ստանում՝ կազմակերպել հունգարական բանակը:

27 տարեկանում (1849) գեներալ դարձած Տեցի կրծքին շողշողում էր Հունգարական Կոնգրեսի շնորհած «Հերոսության համար» շքանշանը: Իրադարձությունները զարգանում են այնպես, որ հունգարական հեղափոխությունը պարտվում է: Տեցը ստիպված է լինում հեռանալ Հունգարիայից եւ շուրջ տասը տարի ապրել եվրոպական այլեւայլ երկրներում, ապա, ամուսնանալով արգենտինուհու հետ, վճռում է մեկնել Արգենտինա:

Բազմաշնորհ մարդն ինչ գործունեություն ասես չի ծավալում նոր բնակավայրում, ինչպես ինքն է ասում՝ իր երկրորդ հայրենիքում:

Գնդապետ Խուան Տեցը (նույն ինքը՝ գեներալ Յանուշ Տեցը), «ինժեներներից կազմված խմբի» գլուխն անցած, արգենտինական բանակի գլխավոր սպայակույտում ձեռնամուխ է լինում Արգենտինայի, Պարագվայի ու Բրազիլիայի միջեւ սահմանագծային խարտեզի ստեղծմանը: Այնուհետեւ հարուստ գիտելիքների ու փորձի տեր հայորդին, ինքնություն հանձնելով, ստանում է երկրաչափի դիպլոմ ու շուտով հանրահռչակ դառնում մի նոր՝ «Ժամանակակից երկրաչափ» անունով: Ապա նրան է վստահվում մայրաքաղաքում ռազմական ուսումնարան ստեղծելու բարդ ու պատասխանատու գործը:

1874-ին Արգենտինայի Պարոնա քաղաքում Տեցին վստահում են տեղագրական ինստիտուտի տրեգիդենտի պատասխանատուն: Տեցի անունն ու հռչակը տարածվում են նաեւ մի շարք այլ քաղաքներում: Մաթեմատիկայի անգերազանց ուսուցիչը բազմիցս գլխավորում է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ինքնավար խորհրդի, բազմազբաղ մարդը ստեղծում է գործնական աշխատանքների ձեռնարկներ, դասագրքեր, գրում ու հրատարակում տասնյակ հոդվածներ: Տեցն իր կյանքի վերջին տարիներին վարում է ռազմածովային ուսումնարանի տոպոգրաֆական ամբիոնի վարիչի պատասխանը:

Մեկ ուշագրավ փաստ եւս. 1904-ին Արգենտինայի անկախության 88-րդ տարեդարձի կապակցությամբ կազմակերպված շքերթում բանակի գլխավոր հրամանատարը, որն եղել էր Տեցի լավագույն աշակերտներից, որպես նրա ծառայությունների ճանաչում, հենց նրան՝ արգենտինյան բանակի պատասխանատու գնդապետ, հունգարական բանակի գեներալ, 82-ամյա Տեցին է արժանացնում բարձր պատվի՝ խնդրելով ընդունել գլխավոր հրամանատարության ինժենարական կորպուսի անձնակազմի տողանը: Այդ շքերթին Տեցը ներկայացավ իր տոնական համազգեստով, սրվ, շքանշաններով ու մեդալներով...: «Ռազմական մինիստրի կառքը եկավ նրա տուն եւ նրան տարավ մինիստրության շենքը: Այստեղից բոլորը միասին գնացին հրապարակ»:

Դա վերջին հանդիսությունն էր, որին մասնակցում է Տեցը:

Հիվանդանալով թոքերի բորբոքումով՝ 1904-ի սեպտեմբերի 6-ին առհավետ փակվում են նրա աչքերը... Մինչ այդ, զգալով մոտալուտ մահը, նա կրտսեր դստերը՝ Սելիային է հանձնում իր արծաթյա ծխախոտատուփը, որի մեջ սրբազան մասունքի պես պահում էր իր ծննդավայրի հողը՝ խնդրելով լցնել դագաղի մեջ:

Ռազմական մինիստրության որոշմամբ՝ Տեցի մարմինն ամփոփում են իր իսկ հիմնած ռազմական ուսումնարանի բակում: Թաղումը կատարվում է ամենայն պատիվներով ու հանդիսավորությամբ: Թնդանոթատար կառքը, որի վրա զետեղված էր Տեցի դագաղը, պատվո շքախմբի ուղեկցությամբ համընթաց ուղեւորվում է դեպի վերջին հանգրվան: Նրա ուսանողներից մեկը՝ գնդապետ Մալդոնեզը, կրակոց ճառ է արտասանում. «Նրա անհավատալի ամենագիտությունը նրան դարձրել էին մեր մաթեմատիկայի, աշխարհագրության եւ մյուս առարկաների պրոֆեսորը, ու անվիճելիության չափերի հասցրել նրա հեղինակությունը... Սիրելի ուսուցիչ, մենք՝ ես աշակերտները, եւ մեզ հետ միասին նաեւ Արգենտինայի բանակը, երբեք չենք մոռանալու քեզ»:

Փողային նվագախմբի սգո մեղեդիների, հրետանային համազարկերի որոտի ներքո հողին հանձնվեց մեծանուն զորավարի ու գործչի մարմինը...

Գրքի վերջին էջերում, որպես ամփոփում, համառոտակի խոսվում է նաեւ հայազգի գեներալի, աննկուն գործչի հիշատակի հավերժացման մասին:

1937-ին Արգենտինան ունեցավ ռազմական ուսումնարանի նոր շենք՝ թանգարանային բաժնով: Այստեղ հարյուրավոր ցուցանմուշների մեջ են նաեւ Հովհաննես Տեցի թուրը, պարգեւները, առանձին ձեռագրեր, գրքեր, հրամանագրեր եւ փոքրիկ ամանների մեջ իր ծննդավայրից ու Հունգարիայում իր վարած ճակատամարտերի վայրերից վերցված հող: Տեղեկանում ենք նաեւ, որ Տեցի անունով փողոցներ կան Հունգարիայում եւ Լեհաստանում, նրա դիմանկարներով թողարկվել են փոստային դրոշմանիշեր:

Ստեղծագործությունը գրված է պարզ ու հասկանալի լեզվով, չափի զգացումով, հայրենասիրության-հայրենապաշտության, անբիծ սիրո ու հավատարմության բազմաթիվ դրվագներ հիշվում-մատնանշվում են՝ ժողովրդական կոլորիտի հյութեղ ոճի, պատմական վավերականության եւ ժամանակի շնչի շնորհիվ: Դրան շատ է նպաստում նաեւ մի շարք լուսանկարների առկայությունը:

Ինչպես նկատեց ուշադիր ընթերցողը, Գ. Տայեանի «Մի հերոսի հեքիաթային ճակատագրի պատմությունը» գրքի մասին մեր շարադրանքում մենք հեռու մնացինք երկի գրական-ստեղծագործական բոլոր ուշագրավ մանրամասներն ու արժանիքները վերհանելու գայթակղությունից: Մի հանգամանք, սակայն, ուզում ենք ընդգծել. դա կենսապատումի պաթոսն է, հավատարիմությունը, խոռվքի, ցավի ու հպարտության առկայությունը: Հեղինակը, որ ինքն էլ տարագիր հայության մի բեկորն է, ոչ միայն մեզ՝ հայերիս, այլեւ ողջ աշխարհին է ուզում ասել մեկ անգամ ցույց տալ, թե ով է հայը, ինչպես եւ ինչ առաքելությամբ է հայտնվել «օտար հորիզոններում», ինչ խորհուրդ, ինչ պարտք ունի կատարելու իր ազգի, իր ժողովրդի եւ համայն մարդկության հանդեպ: Այս առումով՝ կենսապատումը շատ ու շատ խորհրդածությունների տեղիք է տալիս ու նաեւ պատգամում՝ երբեք չկորցնել բնօրրան վերադառնալու տենչը, հավատարմորեն եւ ազնվաբար ապրել ու գործել, մշտապես պահել-պահպանել մաշտոցյան լեզուն ու հավատը: ■

www.azg.am www.azgdaily.com www.azgdaily.eu

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Ազգային գաղափար

Գ. Նժդեհն ասում էր, որ հեռագայում կգան մտավորականներ, ովքեր կզարգացնեն իր տեսությունը: Մ.Լալայանն այդ խաչը կրելու առաքելությունն է սանձնել, բայց չի բավարարվել միայն Ցեղակրոնությամբ, նա հիմնովին յոտացրել է Արարչաճանաչողության, Այբուբենի, Էպոսի, Տոմարի, Տոների խորհուրդները, Հայկ Ասատրյանի Տարոնականության տեսությունը, հայ ազգային-քաղաքական մտքի բոլոր դրսևորումները եւ ստեղծել առողջ, մրցունակ ազգայնականության կառուցիկ գաղափարախոսություն: Սեփական տեսություն, որին կարելի է երկու կերպ վերաբերվել՝ կամ չընդունելով, ինչ-ինչ շահեր հետաքրքրելով ամբողջապես մերժել, ասել, թե՝ ազգային գաղափարախոսությունը կեղծ կատեգորիա է, կամ լինելով գաղափարակից՝ դուրս քաշել ջղաթելերը, հարակից մտահոգություններ շարադրել՝ նպատակ ունենալով նպաստել կառույցի կայացմանը: Սորեւ մտադիր եմ երկրորդ բնական ուղին ընտրել:

Մ. Լալայանը գրում է. «...Ազգային գաղափարախոսությունը պետք է համադրի կյանքի հոգեւոր ու նյութական (աշխարհիկ) կողմերը եւ իր տեսաբանված ու, որոշ դեպքերում, խորհրդապաշտական բնույթով հանդերձ, լինի մատչելի ու գործադրելի» (էջ 57): Ահա՛ խնդրաց խնդիրը՝ հեղինակը ցանկանում է, որ իր տեսությունը չմնա թղթի վրա, լինի կիրառելի: Սակայն կուզենայի հարցնել՝ որքանո՞վ է այն մատչելի, դրա համար անհրաժեշտ է բարձր մակարդակի մտապատրաստվածություն, կրթվածություն, հայեցի կրթություն, մի խոսքով՝ էությամբ չխեղված հայ. այսօրվա հոգեպես սնանկ ու գաղափարազուրկ մեր հասարակությունում քանի՞ այդպիսի ընթերցող կճարվի:

Իսկ որքանո՞վ է գործադրելի, ո՞վ պետք է այն գործադրի: Մ. Լալայանը նկատի ունի, նախ, մտավորականությանը, բայց հենց ինքն էլ փաստում է. «Այսօր Հայաստանում մտավորականություն՝ որպես ազգային-հոգեւոր դաշտում գործող, իրար ընդհանուր գաղափարով շաղկապված մարդկանց մի համախումբ, ցավոք, չկա՛: Կան անհատ մտավորականներ, որոնք այս կամ այն կերպ փորձում են Ազգային գաղափարախոսության թեման օրակարգի հարց դարձնել» (էջ 7): Լիովին համամիտ եմ, ավելին՝ անգամ անհատ մտավորականները, աշխատելով հանուն ընդհանուր գաղափարի, գործում են տարանջատ եւ անկազմակերպ:

Հաջորդ «գործադիր» մարմինը իշխանությունն է, եւ Մ. Լալայանը գրում է. «Ազգային գաղափարախոսության վերաբերյալ շուրջ 20-ամյա խոսակցությունները կարծես մտել են փակուղի: ՀՀ առաջին իշխանության կողմից այն միանշանակորեն մերժվում էր: Հաջորդ իշխանության համար Ազգային գաղափարախոսության խնդիրն օրակարգի հարց չդարձավ» (էջ 6): Ճիշտ է, բայց ի՞նչ երաշխիք, որ այն օրակարգի հարց կդառնա երրորդ՝ ներկայիս իշխանության համար: Եթե Մ. Լալայանը հիմա հրաժարակելով իր տեսությունը ցանկացել է ուշադրություն հրավիրել հիմնախնդրին եւ լավատեսության հույսեր է փայփայում, ապա ես դրա ոչ մի նախադրյալ չեմ տեսնում:

Աշխատությունում կա «Հայկական Դիմադրություն» վերնագրով մի հրաշալի գլուխ, որի ընդհանրացված իմաստը Ոգու պայքարով հայի տեսակի եւ նրա ինքնության պահպանման մտահոգությունն է: Հեղինակը գրում է. «Այսօր մենք խարխափում ենք անորոշության մեջ: Մոռ է արժեքների մեր համակարգը, հանուն որի հաստատման պարտավոր ենք պայքարել: Հայ մարդու ինչպիսի՞ կերպար ենք ակնկալում, որի միջոցով պետք է իրականություն դարձնենք ազգային պետությունը:

Իսկ մեր փոխարեն այդ բացերը լրացնում են աշխարհի այսօրվա տերերը: Նրանք «դեմոկրատական» պետության, «քաղաքացիական» հասարակության եւ «ազատ» մարդու իրենց արժեքներն են մեզ պարտադրում: Արդյունքում, մեր հասարակությունը կուրորեն կարկում է հոգեզուրկ «ամերիկանիզմը», հայ մարդը դառնում է «տնտեսական» էակ, կենսաբանական ռոբոտ, որի նյութական բարեկեցությունը եւ դրա առաջնային միջոց նկատվող փողը հռչակված են իբրեւ գերագույն արժեքներ:

Ու այս ընթացքով, սացվելու է այնպես, որ շատ շուտով «ընտանիք», «բարոյականություն», «ավանդույթ», «ազգ», «հայրենիք» եւ նմանօրինակ՝ հոգեւոր բովանդակությամբ հասկացությունները որակվելու են իբրեւ «հետադիմական», իսկ աղանդավորները ու միասեռականները, պացիֆիստները ու դասալիքները, ծախվածները ու կեղեքիչները ձեւավորելու են մեր հասարակության «վերնախավը» (էջ 10):

«Սացվելո՞ւ» է, արդեն սացվել է: Որովհետեւ պատերազմը հրահրված է Հայաստանում, հայի ու հայի միջեւ: Նայեք հայկական հեռուստատեսությունը, հերթով փոխեք ալիքները եւ կտեսնեք իսկական տոնավաճառ, թուրական շուկա, «պարսկանոց», ուր բոլորը ձգտում են ինչ-որ բան ծախել: Փոխեք ալիքները եւ կտեսնեք կարմրաթուշ տղաների ու

ԱԶԳԱՅԻՆ
ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԴԱՂԱՅԱՆ

Ազգի ակունքներում կանգնած մարդը...

Մուշեղ Լալայանի գրքի առիթով

գունաս աղջիկների՝ «շոու-բիզնեսի» ներկայացուցիչների, որոնք «երգարվեստի» անվան տակ միանգամայն հաջողված ինտերվենցիա են իրականացնում հայի տեսակի նկատմամբ եւ ավերում ազգային բոլոր առանձնահատկությունները: Նրանք արդեն ձեւավորել են սեփական «վերնախավ», արդեն ստեղծել են սորին կրթի «գեղեցիկ» աշխարհ, որի մեջ ընտրվի ներքաշում են դեռեւ գունաս տղաների ու կարմրաթուշ աղջիկների: Տուրք տամ «դեմոկրատական» հովերին եւ ասեմ՝ այո, նրանք էլ գոյության իրավունք ունեն: Բայց երբ սորանք հովանավորվում են պետական կառույցների կողմից, օգտվում հանրային ֆինանսական միջոցներից, ունեն մենաշնորհային դիրք, ուզում ես հարցնել՝ բա էլ ո՞ր մնաց ժողովրդավարությունը, ինչու՞ են մյուսները, այդ թվում եւ լալայանականները, զրկված մրցակցելու հնարավորությունից:

Հայկական Դիմադրության առաջնային գործիքը մեր ոսկեդեմիկ մայրենին է: Բայց լսեք հայկական հեռուստատեսության հայերենը, նայեք օրական հարյուր անգամ ցուցադրվող տխմարագույն գովազդների ոտղագրական, «վազող տողերի» սրբագրական սխալներին: Դրանք անվերահսկելի եւ անպատիժ կերպով եթեր են արձակում դպրոցում հայոց լեզվից «անբավարար» ստացածները, ու չկա մեկը, որ ասի՝ էս ի՞նչ եք անում, ինչպե՞ս կարելի է «այբբենարան» բառը մեկ «բ»-ով հրամցնել հայ մանուկին, եթե ինքներդ գոյություն չունեք որպես հայ, ապա մյուսներին ձեր հետեւից մի տարեք տարտարոս:

Զարմանալու բան չկա: Եթե «բարձր հովանավորությամբ» տարվա մեջ մեկ անգամ՝ փետրվարին, նշվում է հայոց լեզվի օր, իսկ մնացած 364-ը ենթադրաբար տրամադրվում ոչ-հայերենին, ապա էլ ի՞նչ ենք ուզում...

Ստեղծվել է դյուրաբեկ, նկուն հասարակություն, եւ դժվար է պատկերացնել, թե ով է լծվելու Հայկական Դիմադրությանը:

Այո, Մ. Լալայանն իրավացի է՝ փողը հռչակված է գերագույն արժեք, Անկախությունից ի վեր չենք դիմանում մամոնայի փորձությանը, հասարակությունը ներծծված է սպառողական հոգեբանությամբ, վերածվել է Ոսկե հորթի սպասյակի, եւ այստեղ է մեր բոլոր դժբախտությունների արմատը: Սա նոր բան չէ հայոց իրականության մեջ, այս չարիքը մեզ ուղեկցել է մշտապես: Մտաբերենք թեկուզ Նժդեհին, ով Երկրորդ աշխարհամարտի նախաշեմին առաջ քաշեց ազգային տուրքի գաղափարը եւ կոչ արեց, որ ամեն հայ տարվա մեջ մեկ անգամ 5 ֆրանկ տրամադրի: Չհաջողեց: Իսկ պատերազմի ժամանակ սիրված եղավ սրի պատյանի թանկագին քարերը վաճառել, որպեսզի մեկնի Բեռլին եւ այլոց հետ նացիստներին գիտություն», այսինքն՝ հարկ է ենթադրել, որ այն հանգրվանային վիճակում է: Այս իմաստով, աղագա լրամշակումներ կատարելիս, կուզենայի, որ հեղինակ-գործընկերը հաշվի առներ հետեւյալը:

Նա գրում է.«... Այն, ինչն այսօր կոչվում է հայություն կամ հայ ժողովուրդ, կազմված է զգայագիտակցական հետեւյալ շերտերից՝ տեսակը կրող ցեղից, դեռեւ անտարբեր եւ չկողմնորոշված ժողովրդից եւ Հայի տեսակի համար մեկընդմիշտ մերած՝ ազգուրաց տականից» (էջ 35): Մեկ այլ տեղում, հիմնվելով չինական իմաստնության վրա, այն է՝ «Երբ փչում է քամին, հարկավոր է ոչ միայն վրան կառուցել, այլեւ՝ հողմաղաց», ավելացնում. «Ժամանակակից մարտահրավերներին դեմհանդիման՝ մենք պարտավոր ենք եւ վրան կառուցել, եւ հողմաղաց: Վրանը մեր դիմադրական կամքն է, որի հիմնական կրողը պետք է լինի ժողովուրդը, կառույցները՝ ընտանիքը, դպրոցը, բանակը, եկեղեցին, իսկ հողմաղացը՝ մեր քաղաքական համակարգն է, որի իրացմանը պետք է լծվեն ազգային բարոյականությունն ու քաղաքական իմաստությունը յուրացրած գործիչները: «Վրանների եւ հողմաղացների» քաղաքականությունը մեզ համար պետք է լինի կողմնորոշիչ» (էջ 64):

Այս երկու դրույթների միջեւ, ըստ

> ՀՀԿ փոխանախագահ Մուշեղ Լալայանը հրապարակ է հանել «Ազգային գաղափարախոսության խնդիրների շուրջ» աշխատությունը (հրատարակիչ՝ «Հայրենիք» ակումբ, 2008 թ.):

իս, կա որոշ իրարամերժություն, առաջինը պարունակում է «կամկամ», երկրորդը՝ «եւ-եւ»: Նախ, «տականք» որակումը սկիզբ է առնում Նժդեհից, ով իր ժամանակի համար կոնկրետություն նկատի ուներ, հիմնականում իրավացի էր, եւ մեծ հաշվով հենց տականքը նրան նահատակեց: Իր գրքի էջերում թվարկելով տականքի բազմաթիվ տարատեսակներ՝ Մ.Լալայանը այգեպանի մկրատով էտում է կատարում՝ «կամկամ»: Իմ կարծիքով, նախ, տականքն էլ է հայ, տականք է, բայց մե՛րն է, մանավանդ որ դրանից ձերբազատվել անհնար է՝ ախտահանված, թորված, գերմաքուր ժողովուրդներ գոյություն չունեն:

Երկրորդ, հեղինակը առհասարակ խոսում է հայության հատվածականության, եկեղեցու պառակտվածության, նմանօրինակ բազմաթիվ երեւույթների մասին, խորամուխ լինում դրանց էության մեջ, վերլուծում, ելքեր որոնում: Կառաջարկեի հիմնախնդիրը դիտարկել միայն այլ տեսանկյունից: Այն, որ ունենք Հայաստան, Սփյուռք, Արցախ, չմիացող Էջմիածին եւ Անթիլիաս, տականք եւ այլն, այդ ամենի մեջ կա Արարչի կամք: Չինական ասույթի քամի-վանգները, սպառնալիքները, մարտահրավերները աշխարհում փչում են մշտապես, իսկ հայը ինքնապահպանման ամենասուր բնազդ ունեցող արարածն է: Եվ չհայրենադարձվելով, չմիավորվելով, չմեկտեղվելով՝ նա երկրագնդի տարբեր ծագերում խփում է վրաններ, որպեսզի Երրորդ արհավիրքից հետո անգամ, երբ ողջ կմնան ինչ-ինչ ժողովուրդներ, դրանց թվում լինի եւ ինքը:

Ավարտելով՝ կուզենայի շեշտել, որ Մ.Լալայանի տեսությանը անդրադարձա խիստ սուբյեկտիվ, այն տեսակետներից, ինչ ինձ էր հետաքրքրում: Այնինչ նրա առաջադրած Ազգային գաղափարախոսությունը ծանրակշիռ ներդրում է ազգի մտավոր գանձարանում, ինքնապաշտպանական տեսություն է, հայի հողմաղացի կառուցման ճարտարագիտություն, որտեղ ամեն ընթերցող կարող է հայտնաբերել իր հարցերի պատասխանը: ■

ՍՊԱՆԻՔՅ ԳՈՎԱԶԴՆԵՐ

Հեռուստագովազդն ու ես, չհաշված՝ նյարդերս

«Երջանկությունը մտնում է այն տունը, որտեղ ծիծաղում են», ասում է ճապոնական առածը: Երկար-բարակ մտորելով՝ հասկացա, որ ճապոնացիք երիցս ճիշտ են: Մի զարմացեք: Առավոտյան, կեսօրին, ցերեկը, երեկոյան, կեսգիշերին, գիշերը, մինչեւ լուսաբաց (եւ այդպես շարունակ) մեր, ինչո՞ւ, նաեւ ձեր տուն է մտնում նորին գերազանցություն հեռուստագովազդն ու իրազեկում...«համի արվեստ, ջեռուցման արվեստ, հատուկ օրերի պպահովության արվեստ, մաքրության արվեստ...»: Պարոնյանը կասեր՝ չգիտես՝ լաս, թե՞ խնդաս: Հետո էլ բողոքում ենք, թե արվեստն ու մշակույթը մնացել են խորհրդային Միության բանտախցերում: «Տաղանդաշաս», այսպես ասեմ, գովազդաստեղծիչները գրեթե յուրաքանչյուր օր «արվեստի» նորանոր ճյուղեր, տեսակներ ու ձեւեր են «հայտնաբերում» (իզուր չակերտների մեջ առա, սրանց արածը բացասական իմաստով, իրոք, հայտնագործություն է, տգեղի հայտնագործություն) եւ դրանց մասին են տեղյակ պահում շուրջ 3 միլիոն մարդու, չհաշված սփյուռքը:

Ի տրիտուր:

Անմիջապես փոխում եմ ալիքը: Մտքի մեջ կամ բարձրաձայն՝ լուսանք, ապա հոմերական քրիզ: Տեսնո՞ւմ ես, թե ինչպես մեր հեռուստաընկերությունների շնորհիվ «երջանկությունը» մուտք է գործում մեր բնակարաններ:

Գովազդային հոլովակների բովանդակությունն ու որակը: Մեկ բառով՝ ՁՐՈ են: Անճաշակություն՝ գումարած անմտություն, գումարած անհեթեթություն: Մի խոսքով, ժխտական ածանցով բոլոր գումարելիները: Ծովածավալ գովազդների մեջ միայն մեկն է, որ կարող ենք ներկայացնել եվրոպացիներին: Տաքը վայրկյանի ընթացքում ցուցադրվում է ապրանքի պատկերն ու ինչում ընդամենը երկու բառ: (Անվճար չգովազդելու համար անունը չեմ տալիս):

Գովազդի նպատակը մի քանի վայրկյանի ընթացքում տեղեկատվությունն է, եւ, այսպես ասեմ, ստիպողական տեսալսամատպահությունը: Մերոնք... Ընդհատում են ֆիլմը կամ հաղորդումն ու հինգից տասնհինգ րոպե գովազդ սփռում: Առաջին տեղում այդպես էլ գավառականությունից չձերբազատված «Շանք»-ն է, ապա Հ1 եւ Հ2 ինքնակոչները, «Արմենիան», որը նույնիսկ ֆուտբոլն է պղծում գովազդով:

Հարգելի ընթերցող, ես էլ եմ մի հայտնագործություն կատարել: Իմ դիտարկումներով. ՀՀ ամենահարուստ հեռուստաընկերությունը «ԱրմենԱկոբ»-ն է՝ որեւէ ֆիլմ ու հաղորդում չի ընդմիջում, այսինքն՝ կոպեկի (ցավոք, մեր լուման վաղուց է վերացել) հետեւից չի վազում: Փաստացի՝ «Ար-Հայրենիքի», «Կենտրոնի» իրական տերերն են ՀՀ գերմեծահարուստները, դե, գիտեմ, Հ1-ի տերն էլ մեր հարկերով սնվող ՀՀ կառավարությունն է: Հին խոսք է՝ փողը միշտ չի բավականացնում: Բայց եւ այնպես՝ հեռուստադիտողի նյարդերը մի սղոցեք: Դուք էլ եք մեղ՝ հսկայական գումարներ եք վատնում: Դրանք որեւէ մանկատան փոխանցեք: Կօրհնեն: Ի դեմ, դա էլ է գովազդ:

Օգտվելով առիթից. Հ1-ի ֆիլմեր եւ հաղորդումներ գովազդող երիտասարդ, բավական է բղավես: Ժամանակին ՕՊՏ-ն էր այդպես վարվում: Կատկեցիք: Բայց նրանք վաղուց չեն բղավում: Մյուսներ. ձեր իսկ հեռուստաընկերություններով ձեր իսկ հեռուստաընկերության անունը օրվա ընթացքում հազար անգամ տալով՝ ձեր ակնդիրների թիվը չի ավելանում:

Մեկ խորհուրդ գովազդատուներին. նյարդեր չսղոցելու եւ ձեր գովազդը երկար մտապահելու համար այն տեղադրեք մամուլում: Ավելի լավ է ձեր գովազդը մնա թերթ գնողի տանը: Ունեզուրկը միայն երբեմն դիտում է: Քավ լիցի, թերթերն իմ «պատժանության» կարիքը չունեն: Ձեր սիրելի Արեւմուտքում, բացառությամբ ընտրությունների, հարգի եւ նպատակային է գովազդը տեղադրել ոչ էլեկտրոնային լրատվամիջոցներում:

«Խորհուրդ տվողին երբեք ոչ մեկը չի լսում», ասում է հայկական առածը:

ԱՐՈՍ ԳԱՌԻԵԼՅԱՆ

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Հեղափոխություններ...

Վերջերս Ֆրանսիական մեծ հեղափոխության շրջանի պատմության ու գրականության շուրջ ընթերցումներիս ժամանակ ձեռս մի հանրամատչելի գիրք ընկավ: Լավ շարադրված հանրամատչելի գրքերը ուրիշ մի հմայք ունեն, եթե, մանավանդ, խարսխված են գիտական փաստերի եւ իրողությունների վրա: Պերելմանի գրքերը, որոնցով սերունդներ են դաստիարակվել, հազարավոր այլ «գիտական» գրքեր արժեն: Ռուս հեղինակի այս գիրքը ակնհայտորեն ծաղկաքաղ էր, կազմված եւ վերաշարադրված տասնյակ այլ գրքերից եւ, իհարկե, ֆրանսիացի հեղինակների: Օրինակ, Փարիզի Պեր-Լաշեզ գերեզմանատան նկարագրության մի երկու էջը տառացի ճշգրտությամբ կրկնում էր Անդրե Մորուայի «Փարիզ» գրքի «Ճանապարհորդություններ» բաժնի՝ Պեր-Լաշեզին նվիրված հատվածը: Եվ այնուամենայնիվ, գիրքը հետաքրքրական էջեր ու հատվածներ ունի: Դրանցից մեկը վերաբերում է ֆրանսիական հեղափոխության գործիչ Ժան Պոլ Մարատի սպանությանը:

Գիրքը նաեւ շատ հետաքրքրական տեղեկություններ է պարունակում հեղափոխության շրջանի ամենաշարբեր երեւույթների եւ իրադարձությունների վերաբերյալ: Չեմ կարծում, օրինակ, թե շատերը գիտեն, որ գիլոտինը, գլխատման հայտնի գործիքը, ամենեւին էլ Փարիզի համալսարանի բժշկական ֆակուլտետի պրոֆեսոր Ժոզեֆ Իգնաս Գիլոտինը չի ստեղծել, թեպետ այն կոչվում է պրոֆեսորի անունով: Սարքը հորինել-մշակել է վիրահատական ակադեմիայի պրոֆեսոր բժիշկ Անտուան Լուին եւ այն պատրաստել-իրագործել է կառափնահատական գործիքի վարպետ, պետական ատաղձագործ պարոն Գիդոնը:

Ամեն մի հեղափոխություն եւ հեղաշրջում, ի վերջո, չարիք է, որքան էլ մարդասիրական եւ բարձր լինեն կարգախոսները: Հյուգոն «Թշվառներ»-ում, կարծում եմ, սպառիչ ձեւով տվել է «հեղափոխություն» երեւույթի վերլուծությունը: Հեղափոխություններն ու հեղաշրջումները հաճախ խարսխվում-հիմնվում են բազում կեղծիքների վրա: Այսպես, օրինակ, դպրոցական տարիներից ի վեր մեր ուսուցիչներն ու եղած գրքերը Բաստիլը ներկայացնում էին իբրեւ մի սարսափելի բանտ, ուր տառապում են հազարավոր անմեղ մարդիկ, Բաստիլը ներկայանում էր իբրեւ մի անմարդկային իրականության խորհրդանիշ: Մինչդեռ իրականությունն այն է, որ երբ ապստամբները գրոհում են Բաստիլը, պարզվում է, որ այնտեղ ընդամենը յոթ կալանավոր կա: Երկուսը հոգեկան հիվանդ են եղել եւ նրանց անմիջապես տեղափոխել են Շարանտոնի հիվանդանոց, մարկիզ դը Սոլանժին այստեղ տեղավորել էր ընտանիքը՝ ժառանգությանը տիրանալու համար, մնացած չորսը եղել են պարզապես խաբեբաներ, որոնք թաքնվել են Բաստիլում պարտատերերից փրկվելու համար:

Հեղափոխություններից ու հեղաշրջումներից հետո, ի վերջո, իշխանության են գալիս սրիկաները, ստահակները, կասկածելի վարքի, գրագիտության եւ նկարագրի տեր մարդիկ: Դրանց մեջ փիչ չեն հոգեկան հիվանդները, շիզոֆրենիկները, մոլագարները... Մարատը Կոնվենտից պահանջում էր 260.000 մարդու մահապատիժ, իսկ Երեւան հասած Գետրգ Աթաբեկյանը առաջին իսկ օրը անմարդ ու դատարկ Երեւանում Ալեքսանդր Մյասնիկյանից պահանջում էր 500 մարդու ձերբակալության իրավունք, «որպեսզի իրենց տեղը իմանան, որպեսզի վախենան մեզանից»:

Մարատին ներկայացնող այս պատմությունը, անշուշտ, շատ բան է ասում «հեղափոխություն» երեւույթի մասին: Մարատի կյանքն ու ճակատագիրը շատ խրատական եւ ուսանելի պատմություն է: Բայց այս պատմության մեջ առավել գրավիչը ժողովրդական վրիժառության փաստն է, բիրտ, կենդանական, անասնական ուժի դեմ ելած ժողովրդական վրիժառության անկոտրում ոգին: Նորմանդիայից եկած պարզ աղջիկը՝ Շառլոտտ Կորդեն, վճռականորեն եւ անվրդով իրագործում է ծայրահեղ վիճակի հասած ժողովրդի կամքը: Պատմությունը թեեւ պատվավոր տեղ է վերապահել Մարատին, բայց եւ առդարացրել է Շառլոտտ Կորդեի հերոսական արարքը...

Ընթերցողին եմ ներկայացնում մի հատված այդ գրքից:

ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱՆԱՎԱՐՏ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ «ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՐԵԿԱՄ» ՄԱՐԱՏԻ

Շառլոտտ Կորդեի՝ 1793 թվականի հուլիսի 16-ի հարցաքննության արձանագրության, ինչպես նաեւ դատարանում Սիմոնն Էվրարի, որն ապրում էր Մարատի հետ, ցուցմունքների: Տպավորության համար հորինել են նաեւ զենքը ձեռին լողարան ներխուժած գինվորին: Իրականում Շառլոտտին բռնել է խաղաղասիրական կոմիսար Լորան Բան, որ սպանության պահին պատահաբար գտնվում էր Մարատի բնակարանում եւ, բնականաբար, ոչ մի խշտիկ ու տեգ չի ունեցել: Ոստիկանությունը հայտնվել է ավելի ուշ:

Մոտ տեսարանը ստեղծողները, ըստ երեւույթին, տարվել են տեսարանին առավել շատ շարժում հաղորդելու ցանկությամբ: Քանդակագործ Բերնշտամը եւ Մարատի, եւ Շառլոտտի՝ սպանվածի եւ սպանողի կերպարանքները խանգարել է մեծ վարպետությամբ: Պատմության ամենադրամատիկ տեսարաններից մեկի մոտ այդ կերտվածքը ուժեղ տպավորություն է թողնում:

Բայց ամենամեծ տպավորությունը թողնում է... լոգարանը: Այն նույն լոգարանը, որի մեջ իրականում սպանվել է «ժողովրդի բարեկամը»: Համենայն դեպս, այդպես է պնդում թանգարանի տնօրենությունը: Այդ լոգարանը իսկապես է համարում նույնիսկ ինքը՝ Լենոտրը, որ չվստահող ու զգուշավոր պատմաբան է: Ինչո՞ւ է նա այդ լոգարանը վստահորեն համարում իսկականը:

1855 թ. «Ֆիգարո» լրագիրը հաղորդում է, որ գյուղական խահանայի՝ աբբա Լե Կոսսի մոտ, որն ապրում է Բրեսանի մի խուլ անկյունում, պահվում է այն լոգարանը, որի մեջ 1793 թվականի հուլիսի 13-ին սպանել են Մարատին: Այդ լոգարանը աբբային է անցել պառավ կոմսուհի Կաստրիոլ դը Սենտ-Բլերից, իսկ կոմսուհուն էլ այն, իբրեւ ժառանգություն, մնացել է հորից, որն այդ պատմական արժեքավոր իրը ժամանակին գնել է Փարիզի մի հնավաճառից:

Բայց դե ոչ մի ապացույց չկա այն բանի, որ Փարիզի հնավաճառի կրպակում եղել է Մարատի իսկական լոգարանը: Ժամանակին Փարիզի արխիվներին առաջարկել են գնել մի այլ լոգարան, որի մեջ նույնպես սպանվել է Մարատը: Կառավարությունը չի գնել, որովհետեւ չի վստահել վաճառողին: Մարատի մասին մի գրքում ասվում է, որ այն լոգարանը, որի մեջ սպանել են Մարատին, սա արդեն երրորդն է հաշվով, գտնվում է Լոնդոնում, Տյուսոյի մոտ: Այնտեղ նաեւ ցույց են տալիս Շառլոտտ Կորդեի դաշույնը. ֆրանսիական հետազոտողներն այն կորած են համարում:

Ինչ էլ որ լինի, «Ֆիգարոյի» հաղորդածը մեծ աղմուկ է առաջ բերում: Գրիվենի թանգարանը ժլատություն չի անում եւ աբբա Լե Կոսսից 3000 ֆրանկով գնում է լոգարանը (այն ժամանակվա հաշվարկով դա վիթխարի գումար է՝ նման պատմական արժեքավոր իրի համար):

Ցարաբաստիկ լոգարանը ճշգրտորեն կոշիկի ձեւ ունի, հիմիկվա համար՝ արտառոց, 18-րդ դարի համար՝ բավական տարածված ու սովորական: Հեղափոխական դարաշրջանի բոլոր նկարներն ու փորագրությունները վկայում են, որ «ժողովրդի բարեկամը» սպանվել է մոտավորապես այդ ձեւն ունեցող լոգարանում:

Երկու նկարիչ կարող էին տեսած լինել Մարատի իսկական լոգարանը: Նրանցից մեկը Դյուդլեզին է: Նրա նկարի լոգարանը էականորեն տարբերվում է Գրիվենի թանգարանի լոգարանից: Բայց Դյուդլեզին հորինող ու երեւակայող էր, եւ սպանության իր պատկերած տեսարանը իրական պատմության հետ ընդհանուր ոչինչ չունի: Առավել մեծ նշանակություն կարող է ունենալ Ժակ Լուի Դավիդի հայտնի նկարը, որ հիմա պատկանում է Բրյուսելի թանգարանին:

Դավիդը, որ Մարատի մոտիկ ընկերն էր, ամենայն հավանականությամբ եղել է սպանության վայրում նույն օրվա երեկոյան. ամբողջ Փարիզն է թափվել Կորդելյեր փողոցը, որ բնակվում էր Մարատը: Համենայն դեպս, Դավիդը «բնականից» է նկարել ամեն ինչ՝ եւ Մարատի մարմինը, եւ Շառլոտտ Կորդեին, եւ սենյակը, եւ դաշույնը, եւ լոգարանը: Դավիդը տեսել է Շառլոտտ Կորդեին կենդանի, տեսել է եւ նրա մարմինը անատոմիական թատրոնում, խստմնելի փորձաքննության ժամանակ, որին նա ենթարկվել է՝ պարզելու համար մահապատժի ենթարկվածի բարոյականությունը: Դարաշրջանի բարքերին բնորոշ էր, որ փորձաքննությանը մասնակցելու է գալիս Կոնվենտի հանձնաժողովը: Այդ հանձնաժողովի մեջ էր եւ Դավիդը: Նրա լոգարանը շատ փիչ է տարբերվում Գրեվենի թանգարանի լոգարանից: Դավիդի աչքը անթերի էր, եւ ամենափոքր տարբերությունն անգամ բավական կլիներ, որ թանգարանի լոգարանը համարվեր կեղծ, եթե Դավիդը առաջնորդվել է պատմական ճշգրտության ձգտումով: Միայն թե նրա համար առավել կարեւոր էին այլ ընդհանրություններ, որ վերաբերում էին կտավի կառուցվածքին, լույսին, սվերներին. հանուն դրանց նա, հավանաբար, նման մանրամասները հաշվի չէր առնում:

Պատմության մեջ եղել են խաղաղական սպանություններ, որ առավել մեծ հետեւանքներ են ունեցել, քան Շառլոտտ Կորդեի գործը: Միայն թե, բացառությամբ Հուլիոս Կեսարի սպանության, երբի ոչ մի այլ պատմական մահափորձ այդպես չի ցնցել ժամանակակիցներին ու գալիք սերունդներին: Դրա պատճառները շատ են՝ սպանվածի ու մարդասպանի անձերից մինչեւ դեպքի վայրը՝ լողասենյակը: Մարատն ապրում էր Կորդելյեր փողոցում: Տունը, ուր նա ապրում էր, քանդել են 1876 թվականին, երբ գցում էին Սեն-Ժերմեն փողոց-գբոսայգին: Այդ տունը հիշեցնում էր Դոստոեւսկու նկարագրած որոշ տները, մասնավորապես այն տունը, «մեծ, մռայլ, երեքհարկանի, առանց ճարտարապետության նշույլի», ուր սպանվել է Նաստասյա Ֆիլիպովնան, եւ որի նկարագրությամբ սքանչանում էր Մարսել Պրուստը: Գրեթե նույնանման արտահայտություններով է Ժյուլ Միշլեն նկարագրում «մեծ ու մռայլ տունը», ուր սպանվել է Մարատը:

«Ժողովրդի բարեկամը» այդ տանը զբաղեցնում էր մի ոչ մեծ բնակարան, որ բաղկացած էր չորս սենյակից՝ ճաշասենյակ, հյուրասենյակ, աշխատասենյակ եւ ննջարան: Ննջարանի կողքին կար մի փոքրիկ սենյակ, որը, ճիշտն ասած, չէր կարելի լողարան անվանել: 18-րդ դարի Ֆրանսիայում լողասենյակը արտակարգ շքեղության վկայություն էր: Վերսալի պալատում, օրինակ, լողասենյակ չկար: Ելիսեյան պալատում էլ 19-րդ դարում միայն մեկ լողասենյակ կար. 20-րդ դարում այդ մեկին ավելանում է եւ երկրորդը: Այն լոգարանը, որի մեջ սպանվել է Մարատը, ինքը հավանաբար վարձույթով վերցրել է մի ինչ-որ կրպակից:

Ժակ Լուի Դավիդ. «Մարատի մահը», 1793 թ.

Մարատն ապրում էր Սիմոնն Էվրար անունով երեսնամյա սպասուհու հետ: Նրանց կապը շարունակվել է երեք տարի: Նրանք նույնիսկ պսակվել են, բայց շատ յուրօրինակ ձեւով. այդ հարսանիքի վկան եղել է «Գերագույն Արարածը»: Մի անգամ, «մի պայծառ, արեւոտ օր», Մարատը Սիմոնն Էվրարին կանչում է իր աշխատասենյակը, բռնում է նրա ձեռքը, եւ ծնկի իջնելով նրա առջեւ, բացականչում է «Գերագույն Արարածին ի լուր». «Բնության մեծ տաճարում երդվում եմ քեզ լինել հավիտյան հավատարիմ եւ ինձ վկա եմ կանչում մեզ լսող ու տեսնող Արարչին»: Նման պարզ արարողությունն ու վերամբարձ խոսքն ու բացականչությունը 18-րդ դարին բնորոշ ոճերից մեկն է: Մարատի սպանությունից հետո է միայն նրանց ամուսնությունը ճանաչվել օրինական եւ դրանից հետո Սիմոնն Էվրարը կոչվել է «Մարատի այրի»:

Դավիդը սպանությունից երկու օր անց Կոնվենտին բացատրում եւ համոզում է, որ չի կարելի ժողովրդին ի ցույց դնել Մարատի մերկ մարմինը: «Դուք գիտեք, որ նա բորոտ էր եւ վատ այրուն ուներ»: Դարաշրջանի խաղաղական պատգամներից մեկը «Ժողովրդի բարեկամին» սիֆիլիս է վերագրում, բայց դա, հավանաբար, ճիշտ չէ:

Դժբախտ կինը երեքի թե իսկապես սիրում էր Մարատին: Նա խորապես նվիրված էր Մարատին, օր ու գիշեր խնամում էր նրան, նրա թերթին էր տալիս իր խնայած չնչին փողերը... Մարատը քսան տարով մեծ էր Սիմոննից եւ տառապում էր անբուժելի հիվանդությամբ: Բնությունից անբարեւետ այդ մարդու մարմինը ծածկված էր ցանով, ինչը վերջին տարիներին նրան ծանր տանջանքներ էր պատճառում: Նրան սիրահարվելը հեշտ բան չէր: Նրա գրվածքները կիսագրագետ կինը հազիվ թե հասկանար: «Ժողովրդի բարեկամի» փառքն ու իշխանությունը նա, ըստ երեւույթին, գնահատում էր, բայց սիրում էր նրան եւ պարզապես կնավարի: Սիմոնն Էվրարից բացի Մարատին ճանաչած մարդկանցից ոչ մեկը չի սիրել նրան:

Բայց Մարատը հիմա էլ ունի համոզված պաշտպաններ եւ նույնիսկ ջերմ երկրպագուներ: Նրանց թիվը մեծ է մանավանդ օտարերկրացի պատմաբանների մեջ: Մարատը նաեւ գիտնական էր: Երկրպագուներն իր գիտական ծառայությունները հիմա հանում են երկինք, Մարատին համարում են ժամանակակից ֆիզիկայի, քիմիայի եւ ֆիզիոլոգիայի գրեթե բոլոր ուսմունքների նախակարապետը: Ճիշտ է, նրան այդպիսին են համարում ավելի պատմաբանները, քան իսկական գիտնականները: Եթե Մարատը չլիներ «ժողովրդի բարեկամը», ոչ մեկի մտքով չէր անցնի ուսումնասիրել եւ վերահրատարակել նրա գիտական ստեղծագործությունները: Մարատը ծաղրում էր Նյուտոնին եւ շառլատան էր կոչում Լավուազիեին: «Ժողովրդի բարեկամը» հեղափոխությունից առաջ համոզված միապետական էր: Եվ «գաղափարական նման գիտակցությունը» շատ համապատասխան էր իր «դասակարգային պատկանելությանը». Մարատը կոմս Արտուայի շախմբի բժիշկն էր, լինում էր բարձր հասարակության մեջ եւ կապ ուներ մարքիզուհու հետ:

Երկու Մարատ կա՝ մինչեւ հեղափոխության Մարատը եւ հեղափոխության շրջանի Մարատը: Առաջինը բավական հասկանալի է: Դա անտանելի բնավորության տեր մարդ էր: Բայց, մյուս կողմից, ուներ արժանիքներ՝ մեծ աշխատասիրություն եւ մեծ գիտելիքներ, եռանդուն էր, ազնիվ էր ու անշահախնդիր: Նրա մեջ հրեշավոր նյարդայնությունը միացած էր մեծամտությանը, իսկ մեծամտությանը գումարվում էր ծայրահեղ, հիվանդագին նախանձը: Կարելի է հասկանալ, որ նա նախանձում էր Վոլտերին՝ գրողների անառարկելի արքային, եւ դեռ ծերուկ Վոլտերը Մարատի մի գրքին նվիրել էր մի շատ թունավոր եւ սրամիտ, ուղղակի սպանիչ գրախոսություն: Կարելի է հասկանալ եւ այն, որ նա նախանձում էր Լավուազիեին. մեծ քիմիկոսը համառորեն ուշադրություն չէր դարձնում ոչ Մարատի գրքերին, ոչ նրա հարձակումներին: Բայց Մարատը նախանձում էր նաեւ Նյուտոնին, որին երբեք չէր էլ տեսել եւ որը վախճանվել էր Մարատի ծնունդից շատ առաջ: Նյուտոնի համաշխարհային փառքը Մարատը համարում էր իր համար շատ տհաճ մի բան, ուղղակի անձնական վիրավորանք:

Այս բոլորը, որ եղել է մինչեւ հեղափոխությունը, եղել է շատ անմեղ բան: Հավանաբար, այդ ժամանակ Մարատի հոգեւոր հետաքրքրությունները գրախոսություններն էին: Նա մեծ անհանգստությամբ հետեւում էր, որ ուրիշներին շատ չգովաբանեն, եւ շատ ջանադիր կերպով, եւ հաճախ՝ անհաջող, ինքն էր գովաբանում իրեն:

Ժիրոնդիստ Բրիսսոն, որ Մարատի բարեկամն էր, նրանցից ստանում էր պատրաստի գրախոսությունների հատվածներ ամսագրում տպագրելու համար՝ Մարատը գրում էր Մարատի մասին, գովում էր նրան բառեր չխնայելով եւ ջերմորեն սեղմում էր Մարատի ձեռքը:

...եւ Վրիժասրություններ

ԵՎ ՆՐԱՆ ՍՊԱՆՈՂ ՇԱՌԼՈՏՏ ԿՈՐԴԵԻ ՄԱՍԻՆ

«Ժողովրդի բարեկամ»-ի նման մարդկանց համար հեղափոխությունը վիճակախաղի միլիոնանոց շահում էր: Ֆրանսիական հեղափոխությունը Մարատին տվեց այն, ինչից նրան զրկել էին եւ Նյուտոնը, եւ Վոլտերը, եւ Լավուազիեն. Մարատը հնարավորություն ստացավ իր անձը առաջադրելու իբրեւ Ֆրանսիայի փրկչի:

Մարատը ճիշտ ճանապարհ էր ընտրել, մասամբ՝ գիտակցաբար (նա ամենեւին էլ հիմար մարդ չէր) եւ մասամբ էլ հետեւելով իր բնությանը, որ օրըստօրե զարգանում էր: Մարատը «նոր կյանք էր ստեղծում», բայց եւ նոր կյանքն էլ Մարատ էր ստեղծում: Նրա բնածին նախանձոտությունը հետաքրքիրների մեջ է ելք գտնում, մեծամոլությունը ավելի է բարդանում հետաքրքրման մոլուցքով, իսկ հիվանդագին ջղագարությունը սկսում է վերածվել խելագարության, սկզբում՝ դանդաղ, հետագայում՝ արագ աճող: Հավանաբար սարսափելի հիվանդության ծանր տառապանքները այստեղ զգալի դեր են կատարել: Կյանքի վերջին տարում նա գրեթե չէր քնում, խմում էր միայն թունդ սուրճ ու նաեւ էլի մի տարօրինակ հեղուկ՝ նրով կաթ, որի մեջ կավ էր լուծված: Սովորաբար նա գրում էր լոգարանի մեջ եւ օրվա մեծ մասը այնտեղ էր անցկացնում՝ տաք ջուրը թեթեւացնում էր նրա տանջանքները: Իր վերջին կրքոտ հոդվածներում նա պահանջում էր 260.000 հակահեղափոխականների գլուխ, ուղիղ 260.000; ոչ ավելի, ոչ պակաս: Հեղափոխության սկզբում «ժողովրդի բարեկամը» ավելի զուսպ ու չափավոր էր. նա պահանջում էր, որ Տյուիլրիի այգու 800 ծառերից կախեն 800 պատգամավորի, կոմս Միրաբոյին էլ՝ դրանց մեջտեղում: Մարատի պահանջած եւ գործադրած սարսափելի սպանությունները սեպտեմբեր ամսին բավական հստակ ցույց են տալիս, թե ինչ կարելի էր սպասել Մարատի դիկտատուրայից:

Շառլոտտ Կորդեի բնավորության մեջ կանացի փիչ բան կար: Նա խանհինգ տարեկան էր: Նրա ամբողջ կյանքը, բացառությամբ մեկ շաբաթվա, ոչ մի նշանակություն չունի: Փոխարենը այդ մեկ շաբաթը՝ 1793 թվականի հուլիսի 11-17-ը, պատմական անմահ նշանակություն ունի: Շառլոտտ Կորդեն նորմանդական գավառական մի փոքրիկ քաղաքից գալիս է Փարիզ՝ Մարատին սպանելու նպատակով: Այդ աղջիկը հետեւել եւ լոգարանի մեջ մորթել է «Ժողովրդի բարեկամ»-ին այնքան սառնասրտորեն, ինչպես փորձված ծեր որսորդը հետաքրքրում եւ անտառում սպանում է վտանգավոր գազանին: Դրան հետեւում են ձերբակալությունը, դատարանը, գիլոտինը: Այս ամենը Շառլոտտ Կորդեն ընդունում է իբրեւ անխուսափելի բան:

Շառլոտտ Կորդեն Կոռնեյլի ծոռնուհին էր, եւ ֆրանսիական բոլոր պատմաբանները անպայման դա մատնացույց են անում: Նրա պատասխանները քննիչներին ու դատավորներին մեզ հասել են ոչ թե լրագրային հոդվածներով կամ ժամանակակիցների հիշողություններով, այլ դատական արձանագրությունների չոր, գործնական, լուսանկարչականորեն ճշգրիտ փոխանցումով: Իսկապես, այդ պատասխաններից շատերը կարող էին սպվեր ձգել Կորդեի փառասանձ նախահոր հռչակավոր չափատողների վրա: Կոռնեյլը լրիվ հնարավորություն ուներ ամիսներով հղկելու իր մի դարձվածը՝ «Թող նա մեռնի»: Շառլոտտը հարցերին պատասխանում էր անմիջապես, նախապես, իհարկե, չիմանալով, թե ինչ հարց են իրեն ուղղելու: «Ով է այդքան ատելություն ներշնչել ձեզ»: «Ինձ ոտիճի ատելությունը պետք չէ, իմ ատելությունը լիովին բավական էր»: Նրա պատասխանի ուժը հենց այն է, որ Կորդեն չի էլ մտածել Կոռնեյլի դարձվածների մասին. այդքան ձեւանալ կամ ձեւացնել անկարելի է: Ամենապարզ, ամենահստակ բառերով նա իր տեսությունը բացատրել է Մոնտանին եւ Ֆուլյե-Տենվիլին. իր մեղքը կամ իր արժանիքը չէ, որ այդ տեսությունը այդքան սարսափելի է:

Դատարանում եւ հետաքննության ժամանակ Կորդեն գործ ուներ քննիչների հետ, բայց մահից առաջ իր գրած նամակները ուղղված են բարեկամներին: Շառլոտտի նամակը Բարբորին, որ գրված է մահապատժից երեք օր առաջ, լի է հումորով. «Քաղաքացի, դուք ցանկացել եք իմանալ իմ ճամփորդության մանրամասները: Ես ձեզ չեմ զրկի ամենափոքր մանրամասնությունից անգամ»:

Թեթեւ հումորը չի լքում Կորդեին: Իբրեւ դատարաքննության նա ուզում է հրավիրել Մախսիմիլիան Ռոբեսպիերին: Կորդեն տեսել է սպանված հայրենասեր մարմինը լոգարանում, արյան շատրվանը, որ ցայտել է իր դաշույնի հարվածից, մեռյալի պաղած աղակե աչքերը եւ երկու օր անց գրում է. «Արդեն երկու օր է ես հանգստի հաճույքն եմ վայելում»: Շառլոտտ Կորդեն չէր հավատում Աստծուն. իր եսամիտ կյանքը այն ժամանակվա թերթերի էջերն էին: Իր բարեկամների մասին նա գրում է. «Նրանք երջանիկ կլինեն, երբ ինձ կտեսնեն երկնային Ելիսեյան դաշտերում Բրուտոսի կողքին...»: Այդ ժամանակվա ոչ մի հոդվածում չի մոռացվել Բրուտոսի դաշույնը: Ցարագուշակ զուգադիպությամբ Մարատը լոգարանում Շառլոտտ Կորդեի գալուց մի քանի ռոպե առաջ գրում էր Բրուտոսի դաշույնի մասին. նա հույս էր հայտնում, որ Բրուտոսի դաշույնը կհասնի եւ կպատժի պրուսական թագավորին:

Շառլոտտ Կորդեի ցուցմունքների ամենաթույլ տեղը իր արարքին տրված բացատրությունն է: Նա նույնիսկ զրպարտում է Մարատին, նրան մեղադրելով ֆինանսական խարդախությունների մեջ, բայց այդ բանում Մարատը միանգամայն անմեղ է եղել:

Մարատի սպանությունը քանիցս մանրամասնաբար նկարագրվել է: Մարատի մասին ամենաճշգրիտ շարադրանքը պատկանում է Կաբանեսին ու Դեֆրանսին, ամենաստաղանդավորը, անկասկած, Լենոտրին:

...Առավոտյան ժամը 12-ին Շառլոտտ Կորդեն կառքով մոտենում է Կորդելյեր փողոցի N 30 տանը, բարձրանում է սանդուղքով եւ զանգահարում է: Դուռը բացում է Սիմոնն Էվրարը: Լավ հագնված, սիրունատես մի օրիորդ է զանգահարողը: Ինչպես հայտնի է, ժամանակակիցների վկայությունները Շառլոտտ Կորդեի արտաքինի մասին միմյանցից խիստ տարբերվում են: Ոմանք պնդում են, որ նա գեղեցկուհի էր, մյուսները վճռականորեն հերքում են դա: Շառլոտտը ասում է, որ ցանկանում է խոսել «Ժողովրդի բարեկամ»-ի հետ: Սիմոնն Էվրարը հյուրին ներս չի թողնում, ասելով, որ «Ժողովրդի բարեկամ»-ը առավոտյան ոչեւէ մեկին չի ընդունում:

Շառլոտտը վերադառնում է հյուրանոց եւ Մարատին քաղաքային փոստով մի նամակ է ուղարկում, որով խնդրում է իրեն ընդունել մի շատ կարեւոր գործով: Երեկոյան ժամը վեցին Շառլոտտ Կորդեն մարդ է ուղարկում վարսավիր կանչելու: Երբ նրա սանրվածքը արդեն պատրաստ էր, նա հագնում է ճերմակ շրջազգեստ, շալը նետում է ուսերին, դնում է բարձր գլխարկ՝ սեւ-կանաչավուն կատարով, հովհարը ձեռքին նորից ուղեւորվում է Կորդելյեր փողոցը: Կրծկալի տակ նա թաքցրել էր սեւ կոթով խոհանոցային մեծ դանակ, որ առավոտյան գնել էր Պալե-Ռուայալում: Ինչո՞ւ է նա ընտրել դանակը եւ ոչ թե ատրճանակ, դժվար է ասել: Անկարելի էր նախատեսել, թե «Ժողովրդի բարեկամ»-ը նրան կընդունի մերկ, լոգարանում նստած:

Սիմոնն Էվրարը նորից մերժում է ընդունելու բարեսեր տիկնոջը: Շառլոտտը պնդում է: Մարատը լողասենյակից լսում է նրանց վեճը եւ, իմանալով բանն ինչ է, հրահանգում է այցելուին բերել լողասենյակ: Հեղափոխական Ֆրանսիայում ազատ բարքեր էին:

Մարատը նստած էր լոգարանում աշխարհագրական քարտեզի դիմաց, որ կախված էր երկու ատաղձակների մեջտեղում: Քարտեզի վրա մի մակագրություն կար, մեկ բառ՝ «Մահ»: Այդ մարդը մինչեւ իր օրերի վերջն էլ վախ գրող եղավ: Շառլոտտը նստում է նրա կողքին, աթոռակի վրա:

Նրանց խոսակցությունը տեւում է քառորդ ժամ: Եվ թեպետ Կորդեն կարող էր Մարատին սպանել հենց առաջին րոպեին, բայց հենց որ նա լսում է Մարատի խոստովանությունը, թե ինքը շատ շուտով գիլոտինի է ուղարկելու բոլոր ժիրոնդիստներին, Կորդեն հարվածում է դանակով:

Մարատը գոռում է, օգնություն է կանչում՝ «Հասիր, բարեկամ, հասի՛ր», եւ ձայնը խռոտում է, արյունը խփում է դուրս: Սիմոնն Էվրարը ներս է վազում լողարան եւ սկսում է գոռալ ու կանչել: Կոմիսար Լորան Բան ճանկում է աթոռը եւ նետվում է դեպի նախասրահ վազող բարձր գլխարկով տիկնոջ ետեւից:

Պրոֆեսոր Օլարը իր դասական գրքում հարգալից է խոսում Մարատի պաշտամունքի մասին, որ նրա սպանությունից հետո տարածվել է ողջ Ֆրանսիայում: Իրականում նման պաշտամունք եղել է:

«Ժողովրդի բարեկամ»-ի մարմինը զմռսում են: Եվ դա չի լինում առանց անախորժությունների: Բժիշկ Դեշանը, ում հանձնարարվել է այդ գործը, դա համար պահանջել է մեծ մի գումար՝ վեց հազար լիվր: Ղեկավարությունը Դեշանին հայտարարում է, որ, ճիշտն ասած, նրան ոչ մի կոպեկ էլ չպետք է վճարել. «Հանրապետականը իրեն վարձատրված պետք է զգա պատվով, այն պատիվը, որ նա ունենում է՝ նպաստելով մեծ մարդու ազատության պահպանմանը»: Փաստաբանները, մանավանդ ահաբեկումի տարիներին, խիստ ծարավ էր, եւ Դելանը շատրվան է ընդունել պատվի հետ առաջարկված հազար հինգ հարյուր լիվրը: Դա էլ բավական մեծ վճարում էր, մանավանդ եթե նկատի առնենք, որ ճարտիկ բժիշկը իր գործը լավ չէր արել. զմռսելու հենց հաջորդ օրը դիակը սկսեց քայքայվել:

Մարատի սիրտը հանել էին եւ տեղադրել հատուկ անոթի մեջ: Հոտաբուրավորության չարագուշակ պատմությունը ուներ նաեւ կոմիկական կողմեր: Դա այն է, որ այն մարդիկ, որոնք այդքան ստացավ ողբում էին Մարատի մահը, իրականում նրան ոչ միայն չէին սիրում, այլեւ ատում էին: Մարատին ատում էին գրեթե բոլորը՝ պարզ, սովորական մարդկանցից մինչեւ Դանտոնն ու Ռոբեսպիերը: Մախսիմիլիան Ռոբեսպիերն ու Ժորժ Դանտոնը նայում էին Սենս-Օնորե փողոցի իրենց պատուհաններից, թե ինչպես են կառափնարան տանում Շառլոտտ Կորդեին, բայց թե ինչ զգացմունքներ ունեին նրանք այդ պահին, այլեւս երբեք ոչ ոք ոչինչ չի կարող ասել:

Կային, իհարկե, նաեւ բացառություններ: Դրանց թվին էր պատկանում նկարիչ Ժակ-Լուի Դավիդը: Նա պաշտում էր Մարատին, ինչպես որ երիտասարդության տարիներին պաշտում էր Լյուդովիկոս 16-դին, ինչպես հետո պաշտում էր Մախսիմիլիան Ռոբեսպիերին, ինչպես հետո, ավելի ուշ, կպաշտի Նապոլեոն Բոնապարտին: Դավիդը անկեղծորեն սիրում էր իր բոլոր հովանավորներին: Եվ դավաճանում է նրանց նույնքան նաիվ-պարզամտությամբ: Իբրեւ որոշ արդարացում նկարչի պետք է ասել, որ վիթխարի տաղանդ ունենալով՝ նա ծայրահեղորեն նաիվ մարդ էր: Դավիդի վրա դրված էր հոտաբուրավորության գլխավոր ղեկավարությունը, նա հեղափոխության երդվյալ գլխավոր ծիսակատարն էր:

Դավիդը գործը շատ մեծ էր բռնել եւ որոշել էր հանգուցյալի հաշվին լավ վաստակել: Մարատի մահը պատկերող կտավի համար Դավիդին խոստացել էին քսանչորս հազար լիվր, բայց տվեցին միայն տասներկու հազար:

Որոշել էին Մարատին թաղել Կորդելյերի այգում: Նրան Պանթեոնում թաղելու միտքը, որ, թվում է, ակնհայտ բան էր, բայց ծագել է ավելի ուշ: Կորդելյերի այգում առագորեն մի դամբարան են կառուցում գրանիտե ժայռերից: Գրանիտե ժայռերի կառույցը արժենում է 2400 լիվր: Արխիվներում պահպանվել է մի հաշիվ, ըստ որի բանվորները վշտից խմել են 26 լիվրի գինի: Ժայռերի վրա մեծ մակագրություն էին արել. «Այստեղ հանգչում է Մարատը, ժողովրդի բարեկամը, սպանված ժողովրդի թշնամիների ձեռքով, 1793 թվականի հուլիսի 13-ին»:

Մարատի դեմքը խնամքով շտաբել ու հարդարել էին, ժամանակակիցներից մեկի պատմածով՝ ստիպված են եղել լեզուն կտրելու: Մարմինը ծածկել են եռագույն դրոշով, որի տակից երեւում էր աջ ձեռքը, մատների մեջ՝ գրիչ, իբրեւ պայքարի նշան: Նույն ժամանակակիցը հայտնում է, որ ձեռքը կտրել-բերել են ուրիշ դիակից, որովհետեւ Մարատի ձեռքը արդեն քայքայվել էր: Այդ տեսքով ահա դագաղը հուլիսի 15-ին դնում են հրապարակում հրաժեշտի համար: «Ժողովուրդը անցնում էր, ողբում եւ պահանջում վրեժխնդիր լինել»:

Հաջորդ օրը կայանում է հուղարկավորությունը: Քանի որ մինչեւ Կորդելյերի այգում փորված գերեզմանը շատ մոտ էր, հուղարկավորությունը կազմակերպողները որոշում են շրջան անել Փարիզի կենտրոնական փողոցներով: Դագաղը ձեռքերի վրա տանում էր տասներկու մարդ: Նրանց ետեւից գնում էին սպիտակ հագած տղաներ եւ աղջիկներ, ձեռքներին նոճիի ճյուղեր, այնուհետեւ Կոնվենտը ամբողջ կազմով, իշխանության մյուս ներկայացուցիչները եւ ժողովուրդը, որ հեղափոխական երգեր էր երգում: Նոր կամուրջի վրայից կրակում են թնդանոթները: Գերեզմանի մոտ առաջին ճառը արտասանում է Կոնվենտի նախագահը: Ճառերից հետո դագաղը իջեցնում են ժայռերի տակ: Գերեզմանում դնում են Մարատի ստեղծագործությունները եւ երկու անոթ, իր ներքին օրգաններով եւ թոքերով: Որոշված էր Մարատի սիրտը տալ մերձավոր համախոհներին՝ կորդելյերներին: Արքայական նախկին գանձարանում որոնում-գտնում են ագաթե մի զարդատուփ, բանված թանկագին քարերով: Այդ զարդատուփի մեջ ամփոփում են Մարատի սիրտը, եւ երկու օր անց, հուլիսի 18-ին, մի առավել հանդիսավոր արարողությամբ եւ առավել անպատշաճ ճառերով, այդ զարդատուփը ամրացնում են ակումբի ժողովասրահի առաստաղին:

Այդ երկու արարողությունների առանձին, հուլիսի 17-ին, գլխատում են Շառլոտտ Կորդեին:

Այդ մահապատիժը մանրամասնորեն նկարագրված է փարիզյան դահիճ Սանսոնի հիշողություններում: Ափսոս որ այդ հիշողություններին դժվար է հավատ ընծայել, դահիճների դարավոր ընտանիքի այս վերջին ներկայացուցիչը կիսով չափ ապուշ էր եւ հազիվ թե ի վիճակի էր ինչ-որ բան կապակից ու ճշգրիտ պատմելու իր խոսքերը գրի առնող գրական մարդկանց: «Սանսոնի հուշերը» գիրքը գրական մեծ նենգախաբեություն է, որի հետ առնչություն է ունեցել նաեւ Բալզակը: Այնուամենայնիվ՝ դահիճի պատմածներում կարող էր ճշմարտության մի ինչ-որ մաս լինել, իզուր չէր, որ հրատարակիչները նրան երեսուն հազար էին վճարել: Նրա պատմածի որոշ մանրամասնություններ շատ նման են ճշմարտության, ինչպես, օրինակ, Դանտոնի անշարժ հայացքը, երբ Շառլոտտ Կորդեին տանող կառքը անցնում էր Սենս-Օնորե փողոցով: Բազմաթիվ պատմություններից եւ հուշերից երեւում է, որ Շառլոտտ Կորդեն մինչեւ վերջին րոպեն դրսեւորել է զարմանալի ինքնատիրապետում, որ ցնցել է բոլոր ականատեսներին: Վերնյոն բանտում ասել է. «Նա կործանեց մեզ, բայց փոխարենը սովորեցրեց, թե ինչպես պիտի մեռնել»:

Ժողովրդի վիշտը Մարատի մահվան առիթով անսահման էր: Արձանագրությունները խանգարում էին «Ժողովրդի բարեկամի» կիսանդրիները, նկարիչները նկարներ էին նկարում, մեծաթիվ ու բազմաթիվ բանաստեղծները բանաստեղծություններ էին հորինում, մի խոսքով, ամեն մեկը ջանում էր, որքան կարող էր: Մի տարվա մեջ Մարատի մասին գրվեց չորս դրամա եւ մեկ օպերա: Նրա անունով Ֆրանսիայում բազմաթիվ փողոցներ անվանակոչվեցին: Փարիզում ամբողջ Մոնմարտրը, նմանաձայնությունից ելնելով, պաշտոնապես վերանվանեցին Մոնմարաս: «Ժողովրդի բարեկամի» անունը շուտով փոխադրեցին Պանթեոն:

Եվ հանկարծ Փարիզը հեղեղվեց վայրի, կատաղի, երկարորեն գաղտնի պահված ատելությամբ: Փարիզի գաղտնի ոստիկանության ամենօրյա զեկույցները մատնանշում են նույն բանը՝ ամբոխը ջարդում է Մարատի արձանները կամ պղծում է նրա հիշատակը: Կոնվենտը, անշուշտ, չէր կարող հաշվի չնստել Ֆրանսիայի նոր տրամադրության հետ: Մարատի հարցը քննարկվում է Կոնվենտում, այն տեղերում, որ վերապահված էր հանրությանը: Առանց մեծ աղմուկի, առանց որեւէ արարողության, Մարատի դագաղը հանում են Պանթեոնից եւ թաղում են Սուրբ Ժենեւեւի հարեւան գերեզմանատանը, որ վաղուց ի վեր գոյություն չունի: Եվ պաշտամունքը միանգամից վերանում է: Բոլորին պարզ է դառնում, որ «Ժողովրդի բարեկամը» լավագույն դեպքում խելագար էր, վատագույն դեպքում՝ կատաղած ոճրագործ: Ինչ եղավ Մարատի սիրտը, պատմաբանները չգիտեն մինչեւ հիմա: Հավանաբար, այդ խառնակ օրերին էլ մեկնումեկը նետել է դեն: Բայց թանկագին քարերով բանված զարդատուփը հազիվ թե դեն նետեին: Լրիվ հնարավոր է, որ այդ զարդատուփի մեջ հիմա մի հարուստ տիկին իր մատանիներն ու զարդերն է պահում, գաղափար անգամ չունենալով իր հոյակապ զարդատուփի անցյալի մասին:

Այստեղ արդեն մեկընդմիշտ կորչում է հետքը Մարատի լոգարանի, որ ներկայված էր հուշարձանի մեջ, ճաղատարի ետեւում: Այն այլեւս ոչ մեկին պետք չէր, հազիվ թե որեւէ մեկն ուզենար լողանալ այդ լոգարանի մեջ: Միգուցե իսկապես այդ ժամանակ լոգարանը ձեռք է բերել մի որեւէ հնավաճառ, ավելի թանկ վաճառելու հույսով, եւ հետո ծախել է կոմս Կարլոս Սենս-Իլերին: Այդպես «Ami du Peuple» ամսագրի համարը, ցողված Մարատի արյունով, բազմաթիվ շրջագայություններից հետո հայտնվել է Անատոլ Ֆրանսի հավաքածուի մեջ, նրանից էլ անցել է բարոն դը Վենկին:

Փարիզի Ազգային գրադարանում պահվում է Շառլոտտ Կորդեի նշանավոր նամակը. «Ամաչում եմ ոճիրի համար եւ ոչ թե կառափնարանի», եւ Դավիդի ոչ պակաս նշանավոր «Մարատի գլուխը գծանկարը՝ «Նրանք ինձ չկարողացան կաշառել եւ սպանեցին» մակագրությամբ...

Թարգմ.՝ ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ

Շառլոտտ Կորդե

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Թեստը սրբանում են հայ գրողին

Վերջին տարիներին շարունակ խոսվում է, ասենք՝ անաչառաբար իրականություն են դառնում, եւ հանրությունն արդեն հնարավորություն ունի իր թե շատ հստակ պատկերացում կազմելու, թե դրանք ինչ ուղղությամբ են ընթանում: Մասնավորապես, արդեն երկու տարի է՝ «Հայոց լեզու եւ գրականություն» առարկաներից անցկացվում են պետական ավարտական եւ միասնական քննություններ, եւ դժվար չէ կանխատեսել այդ ոլորտի հետագա բոլոր վտանգավոր զարգացումները:

Առայսօր մշակված չեն գրականության թեստավորման եւ ստուգման հստակ չափանիշներ ու սկզբունքներ, ինչը դատ է բացում տարաբնույթ կամայական մոտեցումների եւ իմնագործունեության համար: Այսպես, «Հայոց լեզվի եւ գրականության»՝ 2007թ. հրատարակված ուղեցույցում (հաստատված ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության կողմից) բավական մանրամասն են նշված հայոց լեզվից գիտելիքների ստուգման ծավալն ու սահմանները: Բերենք մեկ օրինակ. պարզվում է, որ քննական թեստերից պետք է բացառել «վերաբերականների այն տեսակները, որոնք արտահայտում են ցուցադրում, հորդոր, խնդրանք, ափսոսանք, ուրախություն, սաստկացում» կամ «կցական բարդություն երեւույթը» եւ կամ էլ, ասենք, «ընդհանրական մակբայները» («Հայոց լեզու եւ գրականության պետական ավարտական եւ միասնական քննության ուղեցույց», Երեւան, 2007, էջ 6), որոնք ներկայացված են դասագրքերում, սակայն ուղեցույցի հեղինակները որոշակի նկատառումներով հարկ չեն համարում դրանք ընդգրկել քննական թեստերում: Ի տարբերություն հայոց լեզվի՝ հայ գրականության սահմանները միայն ձեւականորեն են որոշակված: Այսպես, տրված է պարտադիր ընթերցանության եւ անգիր հանձնարարվող գրականության ցանկ, բայց միաժամանակ նշված է, որ «ցանկում չնշված, բայց դասագրքում հիշատակված հեղինակների ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարող են տրվել միայն ճանաչողական հարցեր» (էջ 10): Այսինքն՝ հայոց լեզվից տրվող նույն ճանաչողական հարցերի սահմանները խիստ ճշգրտված են, իսկ հայ գրականությանը՝ ոչ: Իսկ ինչ վերաբերում է «դասագրքում հիշատակված» երկերին, արդա դրանք բավականին շատ են. Եղիշե Չարենցից, օրինակ, կան շուրջ ութ տասնյակի հասնող բանաստեղծությունների, պոեմների, շարքերի վերնագրեր, դրանց մի զգալի մասի վերլուծություններ: Կան հեղինակներ էլ, որոնցից «Ուղեցույցով» հանձնարարվում է ընդամենը մեկ ստեղծագործություն, բայց դասագրքում ներկայացված են տասնյակ երկերով, ինչպես, օրինակ, Շահան Շահնուրը, Կոստան Զարյանը, Գուրգեն Մահարին, Նարիր Զարյանը, Հրանտ Մաթեւոսյանը եւ ուրիշներ: Համո Սահյանից հանձնարարվում է ընդամենը մի քանի բանաստեղծություն, բայց դասագրքին ամենայն մանրամասնությամբ ներկայացնում է (եւ ոչ թե պարզապես հիշատակում) հեղինակի բոլոր ժողովածուներն ու գրքերը: Նույնը կարելի է ասել Պարույր Սեւակի, Հովհաննես Շիրազի, Ակսել Բակունցի եւ այլ գրողների մասին: Եվ այն ամենը, ինչ ընդգրկված է դասագրքերում, կարող է հանգիստ տեղ գտնել նաեւ թեստային առաջադրանքներում «ճանաչողական հարցի» տողի տակ: Բայց չպետք է մոռանալ, որ ճանաչողական հարցը նույնպես հարց է եւ գնահատվում է բովանդակային հարցերին տրվող նույն միավորներով: Եվ այդ կարգի հարցերին պատասխանելու համար դիմորդն առնվազն պետք է անգիր իմանա հիշատակված բոլոր երկերի վերնագրերը: Այլապես կարող է ստեղծվել անհեթեթ մի իրավիճակ. դիմորդը կարող է չհիշել նշված չորս երկերից մեկի անվանումը, թեեւ մյուս երեքը կարդացել է, գուցե եւ անգիր արել: **Ինչ հրաշալի միջոց՝ դիմորդին շփոթեցնելու եւ համոզելու, որ իր ջանքերը, միեւնույն է, ապարդյուն են: Հարց է ապրում՝ արդյոք մեր խնդիրն է հայ գրականությունն սովորեցնել, թե՞ գրողի երկերի ցանկը, նրա ժողովածուներում ընդգրկված բանաստեղծությունների ցուցակն ու համարները:**

Գրականության թեստավորման հետ կապված վտանգները, պարզվում է, այնքան էլ քիչ չեն, որքան կարող է թվալ առաջին հայացքից: Այսպես, դիմորդից պահանջվում է յուրացնել նաեւ գրական երկերի դասագրքային վերլուծությունները, ինչը առաջին հայացքից միանգամայն օրինական է թվում: Սակայն այն մոտեցումը, որն արդեն սկսել է մեզանում արմատավորվել, իր հետ կարող է բերել բազմաթիվ հարցականներ: Դասագրքային վերլուծությունները բավական բազմաբեռ են, երբեմն՝ հուզական, երբեմն՝ նույնիսկ վիճելի, եւ անհրաժեշտ է դիմորդին ուղղորդել, թե հատկապես ո՞ր առանցքային կետերի վրա նա պետք է սեւեռի իր ուշադրությունը: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է ոչ թե սիրողական, այլ խիստ մասնագիտական մոտեցում: Նախ եւ առաջ, թեստ կազմողները մշտապես պետք է հիշեն, որ գրականագիտությունը ճշգրիտ գիտություն չէ, եւ գրականագետը, տվյալ դեպքում՝ դասագրքի հեղինակը, խորհրդանիշն են: Կամ նույն գրքում հանդիպում ենք մեկ ուրիշ հարցի՝ «Որ բնորոշումն է առավել հատուկ «Լճակ» բանաստեղծությանը» (էջ 12) (ի դեպ, նշենք, որ բանաստեղծությանը չի կարող հատուկ լինել որեւէ բնորոշում, այլ որեւէ պնդում կարող է առավել համապատասխանել տվյալ բանաստեղծության բովանդակությանը), եւ դիմորդից պահանջվում է ընտրել ոչ թե «մերժված սիրուց հուսահատ պատանու մտորումներ» տարբերակը, այլ հետեւյալը. «փիլիսոփայական խոհ՝ անհատի ողբերգության, կյանքի ու մահվան մասին», այն պարզ հիմքի վրա, որ «Լճակ»-ի վերլուծությունը դասագրքի հեղինակը զետեղել է «Փիլիսոփայական խոհը» ընդհանուր խորագրի տակ: «Ալպիական մանուշակ» պատմվածքի՝ ծաղկափոքու մեջ թաթախված գունավոր բզեզի նշանավոր պատկերը մեկնաբանելու համար դիմորդին առաջարկվում են հետեւյալ տարբերակները՝ «Կյանքի երազային գեղեցկություն, որը հակադրվում է կոպիտ իրականությանը», ինչպես նաեւ՝ «Բնության եւ մարդկային կյանքի աններդաշնակություն» (էջ 27), որոնց միջեւ տարբերությունը շատ մեծ չէ, պարզապես դիմորդից պահանջվում է անպայման անգիր սերտել բուն դասագրքային ձեւակերպումը:

Գրականության նկատմամբ նույն մոտեցումն ենք տեսնում նաեւ 2008 թ. հրատարակած եւ ՀՀ ԿԳՆ կրթության տարությունները» (ընդգծումը մերն է): Ահա թե ինչի կարող է բերել մեկ, տվյալ դեպքում «կրկին» բառի անտեսումը, մանավանդ որ դասագիրքը անգիր սերտելու ջատագովները ուշադրություն չեն դարձրել այն բանին, որ «Արեւագալի համազանգում» նույնպես խոսվում է աշխատանքային առօրյայի եւ ծեսերի մասին, իսկ «Միջօրեի համազանգում» պարզապես փոխված է այդ ծեսերի բնույթը: Գրականության դասագրքի համատեքստից դուրս հանելով առանձին մտքեր ու նախադասություններ՝ երբեմն կարելի է հասնել արտառոց ձեւակերպումների, ինչպես տեսնում ենք հետեւյալ օրինակում. «Որ ստեղծագործության մեջ Հովհաննես Շիրազը ցանկանում լինել բնության արքա, որ նշանակում է նաեւ հավերժության հաղթանակ» (էջ 84) (այստեղ դասագրքային ձեւակերպումներից հանված են որոշ միջանկյալ օղակներ):

Գրականության թեստավորումը պահանջում է խիստ մասնագիտական եւ ոչ թե սիրողական մոտեցում, ինչին ականատես ենք լինում ամեն քայլափոխի: Մասնագետ-գրականագետների խորհրդի հետեւողական անտեսումը թե՛ ուղեցույցի, եւ թե՛ մի շարք այլ ժողովածուների կազմման ընթացքում դարձել է աղետալի ավանդույթ, եւ դա պետք է մեզ ստիպեր մենք արդեն իսկ ճաշակում ենք: Այսպես, նույն «7 թեստ»-ում դիմորդից պահանջվում է որոշել, թե «ժանրային ո՞ր հատկանիշը բնորոշ չէ դրամային», եւ այն է, որ իրենք՝ հեղինակները շատ հաճախ իրենց երկերին տվել են ոչ ավանդական ժանրային բնութագրումներ՝ ելնելով ինչ-ինչ նկատառումներից: Օրինակ, Չարենցն իր «Հարդագողի ճամփորդները» անվանել է լիրիկական բալլադ, «Գանգրահեր տղան»՝ չափածո նովել, բայց սա չի նշանակում, թե դրանցից մեկը բալլադ է (նույն տեղում, էջ 109), իսկ մյուսը՝ նովել, մանավանդ որ Չարենցը ստեղծագործել է նաեւ բուն բալլադի ժանրով: Ավելի ճիշտ կլիներ հարցը ձեւակերպել հետեւյալ կերպ. «Ինչ ժանրային անվանում է տվել Եղիշե Չարենցն իր «Հարդագողի Ճամփորդները» երկին», եւ պատասխանը դնել ոչ թե բալլադ, այլ լիրիկական բալլադ: Հեղինակային եւ գիտական բնութագրումները հաճախ կարող են չհամընկնել, անգամ հակասել: Գրականության մեջ բազմաթիվ այդպիսի օրինակներ կան:

Ակնհայտ է, որ այս ամենն արդյունք է գրականության թեստավորման հստակ հայեցակարգի բացակայության, թեստերի կազմման ընթացքում մասնագետ-գրականագետների մի սվար զանգվածի անտեսման, գրականագիտական նյութի նկատմամբ սիրողական վերաբերմունքի դրսեւորման եւ արմատավորված այն մտայնության, որ դասագիրքը անգիր անելով՝ կարող ես գրականություն սովորել: Հետաքրքիր է, եթե թեստերի որեւէ ժողովածու կազմվեր եւ լույս ընծայվեր միայն գրականագետների ջանքերով, ինչպիսի՞ աղմուկ կբարձրացնեին լեզվաբանները: Բայց հակառակ պարագան, չգիտես ինչու, ոչ մեկին չի անհանգստացնում: Եթե նման վերաբերմունքը շարունակվի, եւ գրականության թեստավորման հստակ գիտական սկզբունքներ չմշակվեն, արդա մի օր մենք կկանգնենք այն փաստի առջեւ, որ հայ երեխան զզվանքով երես կթեքի թե՛ հայ գրականությունից եւ թե՛ ընդհանրապես գրքից: Նախ եւ առաջ անհրաժեշտ է հստակեցնել գրական նյութի սահմանները (կարելի է այն էապես կրճատել), հատուկ ուշադրություն դարձնել առանցքային հեղինակներին եւ ստեղծագործություններին, հարցեր կազմելիս առաջնորդվել միայն ընդհանուր գաղափարական բովանդակության եւ սյուժեային հիմնական գծերի վերհանմամբ: Փույթ չէ, որ այդ պարագայում հարցերը կարող են թվալ փոքր-ինչ հեշտ եւ անգամ պարզունակ: Միեւնույն է, այն դիմորդը, որը չի կարդացել կամ պատկերացում չունի այդ խնդիրների վերաբերյալ, չի կարող դրանց պատասխանել, իսկ նա, ով գիտի, պետք է թույլ տանի դրսեւորելու իր գիտեցածը եւ ոչ թե կանգնելու ռեբուսների առջեւ: Ի վերջո, պետք է նաեւ հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ թեստերի կառուցվածքում ընդամենը 15 հարց է հատկացված գրականությանը (լեզվի 65-ի դիմաց), իսկ դիմորդին առաջարկվող հեղինակների եւ ստեղծագործությունների ծավալը չի համապատասխանում այդ հարաբերակցությանը:

Ամիսներ առաջ ռուսական հեռատաքնկերությունների մեկը հատուկ հնարկում էր կազմակերպել գրականության թեստավորման հարցերի շուրջ՝ «ԻԱՕ-ն սպանեց Աննա Կարենինային» խորագրով: Գրականագետներն ու գրողները խոսում էին այն մասին, որ գրականության թեստավորումը բավականին դժվար, գրեթե անհնարին գործ է, եւ նշում այն սխալները, որոնք թույլ են տրվում այդ ընթացքում: Ինչն է խանգարում մեզ եւս կազմակերպելու նման բաց հնարկումներ ոչ թե փակ սրահներում, այլ լայն հասարակայնության համար եւ գտնելու այն արդյունավետ ուղիները, որոնցով կարելի է առաջնորդվել: Այլապես, իրոք, թեստերը մեկ անգամ եւս կսպանեն եւ բազմաչարչար Աննա Կարենինային, եւ մեր ազգային գրականության հերոսներին, եւ, որ ամենավտանգավորն է, առանց այն էլ կյանքի դժվարին ուղի անցած մեր բոլոր հայ գրողներին: ■

ԱՇԽԵՆ ՁՐԲԱՇՅԱՆ
ԵՊՀ գրականության տեսության եւ հնագրության ամբիոնի դոցենտ

Ի՞նչ ենք սովորեցնում եւ ինչպե՞ս

Դիտարկում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրաքեսության պարբերական մամուլի շուկայի վերլուծությունը թողնում է երկակի տպավորություն: Առաջին հայացքից՝ հարստանալու տեղ ունենք. հանրապետությունում տպագրվում է հասարակական-քաղաքական 10 անուն օրաթերթ, 7 երկօրյա թերթ եւ 9 շաբաթաթերթ, որոնք հավակնում են համազգայինի կարգավիճակի: Դրանցից 6-ը լույս է տեսնում ռուսերեն լեզվով, մնացածը՝ հայերենով: Ընդ որում՝ այս ցանկում չեն ընդգրկվել այնպիսի հանրաճանաչ մասնագիտացված շաբաթական պարբերականներ, ինչպիսիք են «02»-ը, «Գրական թերթը», «Գինդը», «Կրթությունը», «Ոգնին», «Հայ զինվորը» եւ մյուսները, մարզական պարբերականներ, օրինակ՝ «Ֆուտբոլ+»-ը, հեռուստատեսային ծրագրեր եւ ժամանցային բազմաթիվ ամսագրեր: Խոսքն, ընդգծում եմ, վերաբերում է ավանդական հասարակական-քաղաքական թերթերին:

Հանրապետությունում օրաթերթերի միջին ընդհանուր տպաքանակը մոտավորապես 45-50 հազար օրինակ է, երկօրյա թերթերինը՝ մոտ 20-25 հազար, շաբաթաթերթերինը՝ 15-20 հազար: Հասկանալի է, որ 6 ամենաարմատական ընդդիմադիր օրաթերթերի տպաքանակը 2-3 անգամ գերազանցում է մնացած բոլոր նմանատիպ պարբերականներինը:

Եթե համեմատենք Հայաստանում սպառվող պարբերականների հոսքային ծավալը մյուս հանրապետությունների նմանատիպ ցուցանիշների հետ, ապա այն մեծ չէ: Սակայն, եթե հաշվի առնենք Հայաստանի բնակչության թիվը, կենսամակարդակը, ինչպես նաեւ՝ թերթ կարդալու ասպիրանտաբար վերացող ավանդույթը, ապա կա ակնհայտ անհամապատասխանություն: Արդյոք կարող է նորմալ մարդն օրական կարդալ գոնե, ասենք, 15 անուն թերթ, իսկ ուրբաթ օրերին, որ գերբեռնված են տպագրությամբ, ամենաքիչը 25 թերթ: Հարցը, թերեւս, հռետորական է:

Եթե համեմատենք հսկա Ռուսաստանի հետ, որտեղ, ինչպես հայտնի է, սիրում են կարդալ, ապա ռուսական շուկայում հայտնի է 4-5 անուն զանգվածային հասարակական-քաղաքական պարբերական՝ «Իզվեստիա», «Նեզավիսիմայա գազետա», «Կոմսոմոլսկայա պրավդա», «Մոսկովսկի կոմսոմոլեց», «Ռոսիյսկայա գազետա»: Բավականին հայտնի են այնպիսի բրենդներ, ինչպիսիք են «Կոմերսանտը», «Վեդոմոստին» եւ այլն, բայց սրանք արդեն մասնագիտացված, հիմնականում գործարար պարբերականներ են, որոնք արդեն առանձին խոսակցության նյութ են: Եթե Հայաստանը համեմատենք հեսխորհրդային մյուս հանրապետությունների հետ, պատկերը նույնը կլինի. մի քանի համազգային թերթեր՝ շատ թե քիչ ծանրակշիռ տպաքանակով եւ բազում այլ պարբերականներ՝ հավաքված փաստացի բոլոր սոցիալական շերտերի եւ ճաշակների համար:

Վերադառնանք Հայաստան: Մեկ անգամ եւս կրկնեմ. որպեսզի փորձենք իրատեսորեն եւ անաչառ գնահատել հանրապետությունում ընթացող հասարակական-քաղաքական եւ սոցիալ-տնտեսական գործընթացները, պետք է կարդանք օրական ամենաքիչը 15 թերթ, որոնք թռուցիկ աչքի անցկացնելն անգամ մեզանից կխլի 2 ժամ: Եվ սա՝ միայն այն դեպքում, եթե ապրում ես Երեւանում: Իսկ եթե ձեր բնակության վայրը Հայաստանի մարզերը, Մոսկվան, Փարիզը կամ Չիկագոն են, ապա սպիտված ես լինելու աչքի անցկացնել նաեւ մարզային թերթերը եւ սփյուռքի տպագիր պարբերականները. չէ՞ որ պետք է տեղյակ լինել նաեւ տեղի իրադարձություններին:

Ընդդիմախոսները կարող են առարկել, թե հրաշալի է՝ ցանկացած ճաշակի ու գույնի թերթ ու ամսագիր ունենալը, յուրաքանչյուր ընթերցողին, նրա կրթությանը, սոցիալական մակարդակին, հասարակական դիրքին, մենթալիտետին, բարդույթներին, ֆոբիաներին, ֆանտազիաներին եւ այլնին համապատասխան: Համաձայն եմ, բայց միայն այն դեպքում, եթե յուրաքանչյուր պարբերական նախատեսված է բնակչության որոշակի սոցիալական շերտի, շուկայի որոշակի հատվածի համար, եւ եթե հրատարակիչը մոտավոր գիտի իր պոտենցիալ ընթերցողների շրջանակը: Իսկ մեզանում խմբագիրը հպարտ հայտարարում է, թե թերթ է հրատարակում մանր ու միջին բիզնեսի համար, իսկ իրականում նրա թերթը գնում են, օրինակ, տնտեստիհներն ու թոշակառուները: Միգուցե, վերջ ի վերջո, մե՞զ հարցնեք տարածողներիս:

Հայաստանում համազգային թերթ, լավագույն դեպքում, կարող եք համարել 2-3 հրատարկություն: Մնացածը սպասարկում են որոշակի կուսակցությունների, խմբավորումների, կլանների, պաշտպանում են որոշակի մարդկանց քաղաքական կամ տնտեսական հետաքրքրությունները: Դրա համար էլ բոլորը համարվում են քաղաքային թերթեր. մարզային խնդիրներ այստեղ, խոշոր հաշվով, չես գտնի, միայն շիկացած փաստեր են, չճշված նորություններ հեռավոր շրջաններից: Այդ պատճառով թերթերի ճնշող մեծամասնությունն իրացվում է հենց Երեւանում, որտեղ կենտրոնացված են քաղաքական-տնտեսական բոլոր գործընթացները: Գյուղական շրջաններում, բացի այդ, խարխլված է հրատարակությունների տարածման հենց կառուցվածքը: Այն վերականգնելը բարդ է, քանի որ գյուղի բնակչին հետաքրքիր չէ կարդալ օրական 15-20 թերթ, որտեղ ներկայացված են նույն փաստերն ու իրադարձությունները, սակայն՝ տարբեր, իրեն անհասկանալի մեկնաբանություններով: Նա պետք է ապրի, ընտանիք պահի:

Չնայած՝ քաղաքում ապրողն էլ անհասկանալի վիճակում է: Եթե նա դժգոհ է իշխանություններից, ուզեմն օրական պետք է գնի 8 կամ 10 թերթ (իսկ դա 800-1000 դրամ է), եթե չեզոք է՝ մնացած 5-6-ը: Իսկ եթե ապահաղաքականացված է եւ անկեղծորեն ուզում է գլուխ հանել կատարվածից, ապա՝ բոլոր 20-ը: Իսկ հետո՞: Մինչեւ ե՞րբ: Մի՞թե հենց սա չէ մեր հասարակության բեւեռացման եւ անհանդուրժողականության հիմնական պատճառներից մեկը: Իսկ այժմ էլ որոշ ամենաբաթթա հրատարակություններ հայտարարում են ամենօրյա ցիկլի անցնելու մասին: Ինչի՞ մասին պետք է գրեն: Թե՞ մեր փոքրիկ հանրապետությունում օրական այդքան նշանակալի իրադարձություններ են տեղի ունենում:

Խմբագիրներն էլ իրենց հերթին են վրդովվում սեփական պարբերականների չնչին տպաքանակից: Չնայած՝ նրանցից ոմանք անկեղծ չեն. հովանավորողների ներդրումները մեծ են, իսկ իրացումից ստացված շահույթը նրանց այնքան էլ չի հետաքրքրում: Բայց թերթերի շուկայի ապակայունացման մեջ իրենց բացասական ներդրումն, այնուամենայնիվ, ունենում են:

Հասկանում եմ, որ հրատարակվող թերթերը կրճատելու կամ կենտրոնացնելու կոչ անելը լուծ չէ: Դրանցից յուրաքանչյուրը հետապնդում է որոշակի նպատակ: Հասկանում եմ, թե ինչու նախընտրական շրջանում հրատարակվող օրաթերթերի քանակը մեծացավ երկու անգամ՝ 5-ից մինչեւ 10, շատ խմբագիրներ տարածողների հետ աշխատելիս փոխեցին իրենց մարտավարությունն ու գնային քաղաքականությունը: Սակայն ես չեմ հասկանում երկու բան. ինչպե՞ս կրպակավարը վաճառասեղանին տեղավորի այդքան թերթ (Ասված մի արասցե, եթե մեկը՝ այրես կամ այնպես չդնես, անմիջապես կմեղադրեն, թե քաղաքական շահ ունես): Բացի դրանից՝ ինչպե՞ս հասարակ քաղաքացին ընտրի 2-3 թերթ՝ վստահ լինելով, որ այնտեղ կգտնի ամբողջական, որոշակի, օբյեկտիվ տեղեկատվություն, իրեն հետաքրքրող բոլոր հարցերի շուրջ: Որքան գիտեմ, հենց սա է յուրաքանչյուր զանգվածային լրատվության միջոցի հիմնական խնդիրն ու նպատակը:

Այժմ՝ ամսագրերի մասին: Վերջին երեք տարիներին դրանց անունները ու տպաքանակը ավելացել են մի քանի անգամ: Շնորհիվ հանրապետությունում ստեղծված լուծ տպագրական բազայի՝ դրանց որակը չի զիջում արտասահմանյան պարբերականներին: Սակայն նմանությունն այդքանով էլ ավարտվում է:

Արտասահմանում, նախքան մեդիայի շուկայում որեւիցե բիզնես-ծրագիր սկսելը, փող ներդնելը, հրատարակիչը մանրակրկիտ ուսումնասիրում է շուկան, գտնում է իր հավանական ընթերցողներին, դրանից ելնելով՝ որոշում է տվյալ պարբերականի առաջնահերթ թեմատիկան եւ ոճը, գինը, տարածման շրջանակը եւ այլն: Այնինչ մեզ մոտ ընդունված է կարծել, թե ամսագիր տպագրել կարող է ցանկացած մեկը, ով ունի համակարգիչ ու մի քիչ փող: Եվ իրապես, ինչ կա որ. ինտերնետից բեռնում ես մի քանի հոդվածներ, լուսանկարներ, պայմանավորվում ես տպարանի հետ, եւ գեղեցիկ, գունեղ, փայլուն կազմով պարբերականը պատրաստ է: Հետո տախտակ ես վարձում եւ սկսում ես դիմել ծանոթ տարածողներին՝ ամսագիրն իրացնելու խնդրանքով:

Արդյունքում հայտնվում են բազմաթիվ մեկօրյա պարբերականներ, որոնք ապակայունացնում են ողջ շուկան, խանգարում ինչպես լուծ հրատարակությունների անխափան իրացմանը, այնպես էլ՝ ամբողջական մարկեթինգին: Եվ չնայած շուկան հեղեղված է ամսագրերով, մի շարք պարբերականներ, որոնք պահանջարկ կունենային ընթերցողների շրջանում, բացակայում են: Փորձիր ես ոանողների համար պարբերականները, մինչդեռ անչափահասներինը՝ չափից դուրս շատ են, չկան նպատակային ամսագրեր զուտ կանանց համար (լոկ հորսկոպի բրոշյուրների մի կույտ), չկան հանցավոր աշխարհի մասին պարբերականներ, կան բացթողումներ տնտեսական պարբերականների դաշտում: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մասին ամսագրեր, մասնագիտացված պարբերականներ ընդհանրապես չես գտնի:

Հանուն ճշմարտության՝ պետք է ընդգծել, որ նմանատիպ գործընթացներ տեղի են ունեցել հեսխորհրդային բոլոր հանրապետություններում, Հարավային Եվրոպայի որոշ երկրներում: Սակայն այսօր պահանջարկ չունեցող պարբերականի համար վերոհիշյալ պետությունների մեդիաշուկա մուտք գործելն այնքան դժվար ու թանկ է, որ առանց նախապատրաստության, լուծ նպատակների ու ներդրումների ամսագիր հրատարակելը դառնում է անիմաստ: Մենք նույնպես, իհարկե, կհանգենք դրան. շուկայի օրենքներն անփոփոխ են:

Որքան շուտ՝ այնքան լավ, քանի որ այս փուլում մեր պարբերականների մատակարարները աշխատում են ոչ թե շուկայի կայացման, այլ՝ դրա քանդման ուղղությամբ: Այսօր տարածողների միակ խնդիրն է՝ հասցնել ստանալ, մի կերպ բաժանել սեւ ու սպիտակ, գունավոր արտադրանքի ածող հոսքը եւ, միաժամանակ, ճիշտ պահին հավաքել չիրացված օրինակները:

Ամփոփելով՝ կուզեի ընդգծել հետեւյալը: Չնայած վերոհիշյալ խնդիրներին՝ Հայաստանի պարբերական մամուլի շուկան, այնուամենայնիվ, ոչ միայն կայացել է, այլեւ առաջատարն ու ամենադինամիկն է տարածաշրջանում: Ընթացիկ խնդիրների լուծմանը կնպաստեին խմբագրությունների եւ տարածող կազմակերպությունների համատեղ, համակարգված գործողությունները: Իսկ դա ենթադրում է Հայաստանի մամուլի տարածողների կազմակերպության ստեղծումը (ինչպիսին ռուսականն է)՝ իր խորհրդավական կենտրոնով, ինչը կդառնա թերթերի քաղաքակիրթ շուկայի հիմքը՝ խաղի քաղաքակիրթ կանոններով:

Եվ վերջինը: Ազգային գաղափարի՝ «Մեկ ազգ (Հայաստան, Սփյուռք, Արցախ), մեկ մշակույթ» կարգախոսի իրականացումը անհնար է՝ առանց միասնական տեղեկատվական դաշտի: Վերջինի բաղկացուցիչ մասն է կազմում Սփյուռքի մամուլը: Հանրապետությունում դրա հանդեպ մեծ է հետաքրքրությունը: Սակայն տարածողներից ոչ մեկը միայնակ, առանց շուկայի բոլոր մասնակիցների լիարժեք սատարման, ռիսկի չի դիմի՝ Սփյուռքից ներմուծելու թերթեր եւ ամսագրեր: Ինչպես նաեւ՝ հանրապետության թերթերն արտահանել արտասահման (մեր կազմակերպությունը բազմիցս փորձել է դա անել): Հուսով եմք, որ Հայաստանի հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությանը կից սփյուռքի հետ կապերի նորաստեղծ կոմիտեն կհամակարգի ջանքերը նաեւ այս խնդրի լուծման համար:

ԱՐՄԵՆ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
«Բլից-Մեդիա» ԱՊԸ տնօրեն
pressinfo.am

Նամակ խմբագրությանը

Ով երկար որոնի, ով էլ «դրական արդյունք» ստանա

Նախորդ հավելվածում հրապարակելով Դիանա Աբգարի մասին հոդվածը՝ մենք ուրախ էինք հայ ընթերցողին պատմելու մի առինքնող եւ ազգին նվիրված տիկնոջ մասին, սակայն պարզվում է, որ դա շատ ավելի լավ կարող էինք անել առաջին ձեռքի օգնությամբ, քանի որ մեր հեղինակներից մեկը՝ Արծվի Բախչինյանն է հայտնաբերել Դիանա Աբգարի կյանքի պատմությունը: Խմբ.

«Ազգ» օրաթերթի սույն թվականի օգոստոսի 23-ի համարում տպագրված Գրիգոր Երիցյանի «Անհայտ անուններ. Դիանա Աբգար Հայաստանի Հանրապետության առաջին կին դեսպանը» հոդվածի առաջին իսկ նախադասությունը ազդարարում է հեղինակի կատարած բանասիրական-պրպտողական աշխատանքի մասին. «Հայ դիվանագիտական մտքի նմուշների՝ մասնավորապես Դիանա Աբգարի մասին տեղեկությունների որոնումները բազմաթիվ վայրեր տարան ինձ: Երկար որոնումները, ի վերջո, տվեցին իրենց դրական արդյունքները»: Իրականում այդ «դրական արդյունքը» անցած տարի իմ հրատարակած «Դիանա Աբգարի նամակները Ս. Էջմիածնի Գեւորգյան Խորհրդին» նյութն է՝ լույս տեսած Բեյրութի «Հայկազեան Հայագիտական հանդէսում» (հատոր ԻԷ, 2007, էջ 361-376): **«Ազգի»** վերոհիշյալ հոդվածը գրեթե ամբողջությամբ արտագրված է իմ այդ հրապարակումից՝ ինքնուրույն մի քանի նախադասության հավելմամբ: Ցանկացողները կարող են համեմատել երկու նյութերն էլ եւ համոզվել, որ իմ մեղադրանքը բնավ մերկապարանոց չէ:

Հասկանալի է, որ նույն անձի կենսագրությունը երկու հոգի եթե գրեն միեւնույն փաստերն են հիշատակելու: Սակայն Երիցյանի վերոնշյալ հոդվածում նույն հերթականությամբ հիշվում են ոչ միայն Դիանա Աբգարի կենսագրական փաստերը, այլեւ կատարված են միեւնույն մեջբերումները (օրինակ, Հիդեհարու Նակաձիմայից) եւ կարծիքները նրա մասին, որոնք քաղել եմ տարբեր (այդ թվում եւ անտիպ) սկզբնաղբյուրներից՝ թերթելով արխիվային փաստաթղթեր, «կույր» որոնումներ կատարելով ժամանակի մամուլի էջերում: Ուստիեւ չեմ կարող լռել, որ հայտնվում է մեկը, որը հեշ ու հանգիստ սեփականում է քո որոնումների արդյունքը՝ ներկայացնելով դրանք որպես սեփական որոնումների արդյունք: Եվ ինչպես հաճախ լինում է նման դեպքերում՝ արտագրողը թույլ է տալիս սխալ արտագրության դեպքեր՝ ուրիշի միտքը սխալ հասկանալու տարրական պատճառով: Այսպես, «Հայկազեանի» վերոհիշյալ հրապարակման մեջ մենք գրել ենք.

«Մայրը՝ Զմրուխտ, եղել է հնդկահայ ճանաչուած վաճառական, գրող, թարգմանիչ, Ազգաստէի եւ Ազգաստէր Արարատեանի հիմնադիր-անդամ եւ աշխատակից Մեսրոպ Թաղիադեանի մտերիմ եւ նրա առաջին կենսագիր՝ Թադէոս Խաչիկ Աւետումեանի (1810-1863) դուստրը» (տես վերոհիշյալ աղբյուրը էջ 361):

Երիցյանը մեր այս նախադասությունը «մեկնաբանել է» այսպես.

«Մայրը՝ Զմրուխտը, եղել է հանրահայ հնդկահայ վաճառական, գրող, թարգմանիչ: Հայտնի է նաեւ, որ նա եղել է Մեսրոպ Թաղիադյանի մտերիմը»:

Երիցյանը չի նկատել նախադասության վերջին «դուստրը» բառը եւ Դիանա Աբգարին գրչի մեկ հարվածով դարձրել է «հանրահայտ հնդկահայ վաճառական, գրող, թարգմանիչ»: Արտագրողը պիտի որ հասկանար, որ ոչ ժամանակագրաբար, ոչ ժամանակի ենթատեքստի առումով Զմրուխտ անունով այդ կինը չէր կարող լինել Մեսրոպ Թաղիադյանի մտերիմը:

Ահա արտագրության եւս մեկ օրինակ.

Իմ նյութում գրել եմ՝

«Աբգարի գրութիւններն ի յայտ են բերում քաղաքական իրազեկութիւն եւ պատմական մեծ արժէք ունեն: Աբգարը ստանում եւ կարդում էր ոչ միայն հայկական եւ ճարտնական, այլեւ անգլիական, ամերիկեան եւ հնդկական մամուլ, նամակագրութիւն ունէր աշխարհի քաղաքական, հոգեւոր եւ այլ բնագաւառների երեւելի գործիչների մէջ» (էջ 362):

Գրիգոր Երիցյանի **«Ազգի»** հոդվածում՝

«Դիանա Աբգարի գրությունները ու աշխատությունները քաղաքական իրազեկության են բերել շատերին եւ պատմական մեծ արժեք են ներկայացնում: Նա ստանում եւ կարդում էր ոչ միայն հայկական ու ճարտնական, այլեւ ամերիկյան, անգլիական ու հնդկական մամուլը, ինչպես նաեւ նամակագրական կապեր ուներ աշխարհի քաղաքական, հոգեւոր եւ այլ բնագավառների ճանաչված գործիչների հետ»:

Գրիգոր Երիցյանը եթե գոնե բարի լիներ հիշել, որ իր հոդվածում օգտվել է այսինչ աղբյուրից, մեզ կմնար հերթական անգամ արձանագրել, որ օգտվում ենք մեր գրածներից, բայց գոնե նշում են սկզբնաղբյուրի հեղինակին: Սակայն որքանո՞վ է բարոյական արդեն եղած հոդվածի հիման վրա նոր հոդված գրել եւ մի քանի ինքնուրույն միտք ավելացնելով՝ ներկայացնել որպես սեփական գրություն եւ չնշել բուն սկզբնաղբյուրի հեղինակին:

Բանասիրությունը եւ հատկապես հայագիտությունն անշահ եւ անշնորհակալ գործ է: Տարիներ շարունակ պիտի փքերով ավազ մաղես՝ մի քանի մարգարտահատիկ գտնելու համար: Այդ մարգարտահատիկն էլ հաճախ գնահատող չունի, ուստիեւ սպիտված ես դարձյալ գոհանալ «բարոյական վարձատրությամբ»: Սակայն մի երկրում, որտեղ հեղինակային իրավունքները պաշտպանված չեն, մի օր կարող ես արթնանալ ու տեսնել, որ քո մտավոր սեփականությունն այլեւս քոնը չէ: Մարդիկ կարտագրեն ու իրենց անունով ու տարբեր լեզուներով կտպագրեն քո տարիների աշխատանքը, դրանց հիման վրա հեռուստահաղորդումներ կպատրաստեն՝ ներկայացնելով որպես սեփական որոնումների ու աշխատասիրության արդյունք, իրենց համար ստեղծելով կարիերա եւ աշխատավարձ: Իսկ գործի բուն կատարողը, ջանք թափողը. թող նա դարձյալ մնա աստվերում եւ գոհանա բարոյական վարձատրությամբ: Չէ՞ որ մեր չկարողացող դարում իր գրածը կարդացո՞ղ է եղել:

ԱՐՇՎԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Բարոյական իրավունք

Նույն Դեմքի երկու երեսը

ՌԱՖԱՅԵԼ ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ

Սոցիալական խուզ տրունջն է, որ զանգվածին, հեռացնելով իշխանություններից, տանում է դեպի մեսիա: Կարեւոր չէ, թե ով կլինի մեսիան, անունն ինչ է: Նա պահը ճգտիս որսացող է: Սրուկ Սպարտակն էր Հին Հռոմում, ուր մարդն ու մժեղը նույնացված էին, հա մժեղ տրոես, հա պատրիկի բավականության համար Լենսուլ Բաթիատի գլադիատորական դպրոցի երկու սանի իրար դեմ հանես մահացու ելույթ: Սպարտակը բոլոն ընդվզման մի պահի եռացող կաթսա խոթեց ամբարտավան վերահսկիչի գլուխը, ոտի հանեց մյուսներին եւ մեսիա դարձավ անհամար իրավազուրկների համար: Նույնն էր սպասում ճորտատիրական Ռուսաստանում Ստեփան Ռազինին, ով ընդդեմ ցարի իրեն հավատացող մի հսկա զանգված գումարեց պարզ մի լոզունգով՝ «ես եկել եմ ձեզ ազատություն տալու»: Իշխանությունները նրան գող, խաբեբա, ազգուրաց ու կրոնուրաց համարեցին, բռնեցին, բերին Մոսկվա ու խոշտեցին, բայց մինչեւ հիմա հնչում են նրան փառաբանող երգեր, եւ տիրողների կողմից արհամարհաբար «ամբոխ» որակվածը պատիվ է համարում ասել՝ մենք սահակներ չենք, մենք զավակներն ենք Ստենկա Ռազինի: Իսկ տաղանդաշատ գրող Վասիլի Շուկշինը, նրա գործն ի տես կոմունիստական իրավազուրկների, մեծարել է նրան վեպով: Եվ այդպես շարունակ՝ մինչեւ ոմն Արկադի Վարդանյան, բավական մութ անցյալով, մութ նպատակներով ու անհայտ ճանապարհներով կուսակցած փողերով, գտավ բազում համակիրներ, ֆանզի խոսում էր այն անարդարությունների դեմ, որոնք հեսզհեսե ահռելի չափեր էին ընդունում Հայաստանում, եւ որոնց հասունացած անհանդուրժելիությունը ճակատագրի չար կատակով զգաց հենց նա, ով սկզբնավորել ու ճոխացրել էր դրանք: Ճանաչելով դրանց բնույթն ու առանձնահատկությունները, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն ընդամենը բարձրաձայնեց խոր դժգոհությունները՝ հնարավորինս իրեն հեռու պահելով վաղեմի մեղքերից եւ հասարակությանը ներկայանալով իբրեւ սրբագործված հրեշակ: Ասենք, զանգվածին այդ այնքան էլ հիմա հետաքրքիր չէր, իրենց պետք էր հասարակության բարոյական հիմքերը քայքայող հենց այն երեւույթների խիստ չափազանցված եւ մարդկանց աչքից բխող վերլուծությունը, ինչ կատարեց ինքը բավական հաջող եւ իր հետեւից տարավ նույնիսկ նրանց, ովքեր սկզբնապես հակված չէին հավատալու եւ վստահելու նրան: Այնուհետեւ տեղի ունեցավ այն, ինչ միանգամայն համապատասխանում է զանգվածին, որի ալիքներում գաղափարապես հոմոզվածների, հուսահատների, պատահական մասնակիցների, բողոքի այլեւայլ դրդապատճառ ունեցող խաղաղների կողքին խայտում են նաեւ որս որոնողներ, «աչքն արյուն առածներ»: Ընդ որում թվաքանակի եւ օրինազանցի դեմ հյուգոյական Ժավերի ատելությամբ ոգեշնչված, միտքը ոչ այնքան սահմանադրությանը, որքան ձեռքը մահակին ու գոտկի զենքին տանող «աչքն արյուն առածներ» չէին պակասում նաեւ օրինապահների մեջ, ովքեր կոչված են գերազանցապես անզեն ժողովրդի հետ հարաբերվելիս սառնասրտորեն պահպանել կարգը եւ թույլ չտալ մահաբեր շրջադարձեր: Նրանք ի վիճակի չեղան այդ անել, նրանք, առանց զատելու հրսականացածին ընդհանուր առմամբ օրինահարգ ու պարտաճանաչ խաղաղասեր, հախտն հրսակային (հանկարծ չկարդա՞ հերոսական...) պատասխան տվին՝ համոզված, որ իրենց ներվելու է ամեն ինչ: Ո՞վ նախահարձակ, ո՞վ հետնազարկի հեղինակ եղավ՝ ահա մի հարց, որը հսակ պատասխան է ուզում:

Դատելով պարոն էմ-երկրորդ նախագահի կեցվածքից, նա հակված էր մեղադրելու միայն L. S. Պ.-ին եւ նրան հետեւած դժբախտներին: Նա այդպես էլ մեռցված տասին ժողովրդի վշտին արժանի անձեր չհամարեց, շատ լավ զգալով, որ համայն Հայաստանը ողբում է նրանց կորուստը եւ սպասում, որ կհայտարարվի համազգային սգո օր՝ ի հիշատակ քաղաքական աղետի զոհերի: Բայց գործող նախագահ պարոն Քոչարյանը, հավատարիմ իր ենթադրություններին, ծառայամիտ զեկույցներն ընդունելով հալած յուղի տեղ, նախնական ու դասական ճնշումների ավարտից դեռ շատ առաջ, ոնհահարելով անմեղության կանխավարկածը, գոնե իր համար հստակեցրել էր մեղավորներին: Կոշտ, տեղ-տեղ բիրտ ելույթներով, չհիմնավորված հայտարարություններով՝ նա արդարադատությանն ու ժողովրդին էր պարտադրում հեղհեղուկ, հավատ չներշնչող կարծիքներ: Այդպես կարող էր անել մի մարդ, ով իրեն միջնադարյան միապետների նման նույնացնում է արդարադատությանն ու համարում անսխալական: Ով իրեն իրավասու է համարում մաս թափ տալ ու ահաբեկել առանց տարբերակումների, ողջ ժողովրդին դիտելով պոտենցիալ լեռնականներ եւ խոստանալով ամենուր նրանց խմբակային երեւակումներին տալ ուժային հակահարված: Սահմանադրությունը Հայաստանի հանրապետությունում չի ճանաչում մի պաշտոն կամ կոչում, որի տերն իրավունք ունենար այդ տոնով խոսել ժողովրդի հետ: Նա նախագահին արտոնում է պահպանել բոլոր քաղաքացիների իրավունքները, մեծարել անմեղին ու ազնիվին, մեղավորին հանձնել դատի, հարգել դատարանի անկախության իրավասությունները, նրա որոշումը, հասարակությունը բոլոր միջոցներով համախմբել, ներդաշնակել, հաստատել կարգուկանոն, խաղաղություն եւ համերաշխություն: Այս բոլորին պարոն էմ-նախագահը գերադասում էր տարաձայնությունների, մասնատումների, պիտակավորումների գնով խուլուտամրային լռության հաստատումը, առանց երկար մտածելու, թե ինչ է եռ գալու ուժով, սառափներով սսկված մարդու հոգում: Նրա կողմնորոշումը արտառոց էր ու վիրավորական՝ երվում էր իր հաջորդին հանձնել հավատարմապատակների նախորդին բազմություն: Այստեղ նկատենք, որ քանիցս անպատշաճ ու անառիթ, նույնիսկ մեծարգո հյուրերի զարմանքի ներքո իրեն հրապարակավ անվախ հռչակած պարոն Երկրորդը դրսեւորեց մի գիծ, որը մինչ այդ անծանոթ էր մեզ կամ հմտորեն սողված: Նա անընդհատ շեշտում էր, որ հոգում է իր հաջորդի մասին, սակայն այնքան կողմնակալ, որ հասարակությունն իրավունք ուներ մտածելու՝ նա ինչ-որ ձեւով, որն իհարկե անուն ունի, չխնդրված, հավանաբար նաեւ նախապես չպայմանավորված գործողություններով իր վրա է առնում քաղաքական, օրենսդրական, ճնշողական դժվարին բեռ՝ չթելադրված մեծ անհրաժեշտությամբ: Իհարկե, կար հոգեբանական բարդույթ, որի պատճառը չբարձրաձայնված երկիշխանությունն էր ճգնաժամային իրավիճակում: Ընտրված նոր նախագահը եփված անհամ ապուրը խոշտելու «համեցեք» էր անում գործողին, իսկ նա առերես ձեռնպահ էր մնում բարի հեսեւանքներ չակնկալող քայլերից:

Տեր-Պետրոսյանին էլ թվում էր, թե ինքը հաղթել-պրծել է, մնում է, որ ցուցարարներն իրեն գլխներից վեր պահած տանեն դնեն գահի: Սակայն ամեն ինչ հնարավոր էր, բացի դրանից: Բուրգում չէր գտնվի գեթ մի պաշտոնյա, որ ատամներով չկառչեր նրա ելուստներից: Բացառվում էր իշխանությունը դյուրությամբ հանձնելու՝ տերտերսրոսյանական սխալի կրկնությունը: Անցած տաս տարին դա անհեթեթությունն ու թեթեւամտությունը ավելի քան ակնհայտ էր դարձել՝ Տեր-Պետրոսյանն էր մայրաքաղաք հրավիրել իր նախագահության գերեզմանափորներին, հիմա զոջում էր առածի համար ու խոստանում նրանց իրենց տեղը ցույց տալ հանգամանքների բարեհաջող ընթացքի դեպքում, ինչը նախկին հրավիրյալներին - ներկա իշխանակիրներին պարտադրում էր հնարավորինս կարճ, անզիջում լինել: Ղեկը հանձնեցիր՝ կորար, էլ հետ տվող չկա: Բանակը, ոստիկանությունը, անվտանգության համակարգերը բուրգի ձեռքում էին, նրանց հավատարիմ: Սպասման ինը օրերում համբերության էլ ավելի մեծ պաշար դրսեւորեց նորընտիրը: Նա կարծես խոսափում էր Թաստրակյան հրապարակում տեւական բողոքի հավաքների դեմ կտրուկ միջոցառումներից, հավասարապես նաեւ շիկացած կրքերը խաղաղեցնելու ազդեցիկ, գործնական քայլերից: Բավարարվում էր միմյանց լսելու բարյացկամ, չպարտավորեցնող հրավերներով: Ուներ սպասելու մնալու ծանրակշիռ պատրվակ՝ չէր անցել պաշտոնակալման արարողություն, թեեւ ակնհայտ էր, որ դեռեւս գործողը կառավարման բոլոր սանձերը կգիջի անհապաղ ու սուսուփուս: Երեւի մեկը չէր ուզում վաս վերջացնել, մյուսը՝ վաս սկսել: Այդպես՝ մինչեւ պարոն Երկրորդը որոշեց խաղարկվող անվճռականության մթնոլորտը ծառայեցնել հօգուտ իրեն: Դիտավորյալ ինքնությամբ, հաթաթայոն ձգձգումներով իրադարձություններն ինքնահոսի էր թողնում՝ իր դերը մեծացնելու, անփոխարինելի դարձնելու համար: Նորընտիր նախագահը կարծես հակակայլերի նշաններ էր տալիս, բայց ոչ վճռական ու հետեւողական: Ի վերջո, թեթեւակի սահմանազատվեց: Հակառակ գործողի, նա ցավակցություն հայտնեց բոլոր զոհերին, այցելեց ոչ իրավաքաղաքի տուժյալներին, ավելի ուշ բարձրաձայնեց, որ շուտափույթ վերանայվելու է Ազգային ժողովի վրա անօրինակ ճնշումների ճանապարհով կայծակնային արագությամբ թխված օրենքը, որն արգելում էր ազատ կամարտահայտումը, հավաքները, երթերը, ժողովները:

Իր առաջին պաշտոնակալմանը հաջորդած ասուլիսներից մեկում, ի համակրանք ոչ առանց իր ջանքերի պաշտոնից օտարված նախագահ Տեր-Պետրոսյանի, պարոն Երկրորդը մամուլի ներկայացուցիչներին խորհուրդ էր տալի ձեւավորել հեռացողին հարգալից ճանապարհելու կուլտուրա: Ինքը պաշտոնապես այդ բախտին արժանացավ, բայց արդյոք ընկալե՞ց, որ նման մոտեցումը չափից ավելի, գուցե եւ անհարկի է նրանց դեմքում, ովքեր մարդու ազատության եւ բարոյականության, ազգային սրբությունների կերտման նախկին նվաճումները իջեցնում են անձնական կեցվածքով ու նախագահին, լինի ներկա թե անցյալ, ոչ վայել քաղաքական վարքով: Ղարաբաղյան շարժումը, «Ղարաբաղ» կոմիտեն, նրա ստեղծած ոգեղեն վստեմությունը, հայրենասիրական համընդհանուր պոռթկումը 2008-ի գահակալում զգալիորեն նսեմացրին նրա երբեմնի ղեկավարները, ամենից ավելի առաջին եւ երկրորդ նախագահները: Սրանց գրված բարձրագույն դիրքն ու, կներեք, ալքորիկներին վայել կռվշտումը՝ ողջ նախընտրական փուլում իրար վրա թունոտ խոսքաներեր առաքելու, զանազան ուշացած ու այդ պատճառով սարսափի նմանվող բացահայտումներ անելու ձեւով, անհարիր էին: Չէին սազում նրան, ով ոչ միայն նախագահ է եղել ու հավակնում է այդ գահին երկրորդ անգամ բազմել, գիտնական է, գիտությունների դոկտոր, արժեքավոր ուսումնասիրությունների հեղինակ: Մյուսը, որ ավարտում էր իր երկրորդ կառավարումը, թեեւ առանձնապես գիրուգրչի սիրահար չէ (որ լիներ, իր բազմաթիվ ծաղկաձորյան այցելությունները, դահուկասահքն ու այդ մարզաձեւի բացահայտ գովազդը գոնե մի անգամ կզուգադրեր հետաքրքրությամբ առ գրականություն, հյուր կգար երկու քայլ ներքեւ գտնվող գրողների տուն ու կասեր՝ սիրելի քույրեր եւ եղբայրներ, ի՞նչ եք անում, ի՞նչ եք գրում, ի՞նչ եք տպում, ի՞նչ եք վաստակում եւ ինչպես ապրում, եկեք մի բաժակ սուրճի ընկերակցությամբ զրուցենք դրա շուրջ), բայց պատիվ ունի որպես ղարաբաղյան կոմիտեների հաղթող, որպես Հայոց ցեղասպանության ճանաչման համար պայքարող հայոց առաջին պետական գործիչ, առավել եւս ձեռնպահ պետք է մնար ղարաբաղյան թեման այդ ասպիճան աներկյուղած շահարկելուց: Ընտրությունները բարոյական բարձր մթնոլորտում կայացնելու համար նախագահական վերին դիրքն ու լիազորությունները ընդհանուր դաշտին ծառայեցնելու փոխարեն, նա, ինչպես շարքային միտումնադիրդ քարոզիչ, թեկնածուներից մեկի գովքն էր անում՝ մյուսին սեւացնելու վաստակաշատ «փիարներ» բանացնելով: Կողմերը միմյանց վրա աներեւակայելի, անխրախուսելի եռանդով ցեխ ու մոր շրջեցին, իրար մեղադրեցին մեղադրանքներով, որոնց ճիշտն ու սուտը տարբերել անհնար է, գուցե եւ դրա կարիքը չկա էլ: Ուրացան մեր ազգային գլխավոր մարտակոչը՝ միացումը նենգափոխելով Արցախի անկախության մի խամաճիկով, որը տառացիորեն անընդունելի է հասարակության բոլոր խավերի, առանձնապես նրանց համար, ովքեր հանուն միացյալ, անբաժան, անկախ Հայաստանի արյուն թափեցին: Մեկը նահանջեց այնքան, որ Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հետ մերձեցում էր ջատագովում (ինչը դատապարտելի չէ) արցախյան դաշը նենգադավելու գնով (ինչն ամենեւին ընդունելի չէ): Երկուսն էլ հեռացան հայոց հաճո այլ սկզբունքներից, այնքան պարարտացրին իրենց մեջ գլուխ հանած բռնակալական ծիլը, որ ժամն էին համարում՝ մեկը բոլոր պիտանի ու անպետք, ժողովրդին ու նրա կաթիլ արյունը չափսոսացող եղանակներով խլել իշխանությունը, մյուսը, համարժեք պատասխաններով, նույն արյունը ջուր համարելով արգելել այդ:

Հայկական փառահեղ էպոսն ունի մի մղձավանջային կերպար, որ չափն անց հարկերից ու անարդարություններից մոլեգնած սանունցիներին սպառնում էր բուռը հավաքել, ջարդուփշուրդ անել, վտարել հող ու տնից, «տեղը վարել ու բոստան ցանել»: Ով նրան նմանվի՝ կհանդիպի գերանաչափ նետերի, կունենա Կոզբադնու ջարդած գլուխ: Այս տխուր խոհերով, թեթեւ, միաժամանակ ծանր սրտով Հայաստանի քաղաքացիները, անկախ պոմպեզ հանձնում-ընդունումից, հրաժեշտ տվին երկրորդ նախագահին: Ոչինչ չարավ օրինազանցությունները, կամայականությունները, կաշառակերությունը, հովանավորչությունը, խունտայականությունը եթե ոչ վերացնելու, ապա գոնե մի քանի անպատկառների հրապարակավ այպանելու եւ խստագույնս պատժելու համար: Ոչինչ չարավ օրինախախտ ջիպավոր տղերքին, ցուցարարների քիթքերան ջարդողներին, թաղային հեղինակություններին, սպվերում պահված հարկերից խուսափողներին, ընտրակեղծարարներին, անբան պատգամավորներին, խաղամոլ պաշտոնյաներին դարձի բերելու, ավելի ճիշտ՝ հասարակությանը նրանց ներկայությունից ազատելու համար: Ոչինչ չարավ Հանրային հեռուստատեսությունն ու ռադիոն հասարակության շահերին, ազգային հրատապ խնդիրներին, սոցիալական վիճակի վերհանմանը ծառայեցնելու, հայ մտակոյթը ներսում եւ դրսում տարածելու համար: Այլեւ Հ1-ին, նրա հետ էլ հեռատակայանների բացարձակ մեծամասնությանը սիրեց պտտվել իր անձի, իր չեղած նվաճումների շուրջ, ապա եւ թույլ տվեց, որ իրեն խիստ հարմար, բայց այլասերուկ հոգեկերտվածքով հեռատաղեկավարները դատարկամիտ ատպաղխաղերով, անմեղների, ազգային երգերով, «բառադի» բամբասանքներով լցնեն էկրանները, մարդկանց հիմարացնեն, դարձնեն ռոբոտներ: Նրա մեջ չհասունացավ, երբեւէ չէր հասունանալու ժողովրդավարը: Միշտ չէ, որ մարտադաշտում լավ կռվողը նաեւ լավ քաղաքացի, լավ ժողովրդագետ է, բարձր ոլորտներում այսպիսիների դերակատարությունը վտանգ է պարունակում՝ նրանք բոլորին հրամանը պարտադիր կատարող զինվոր են դիտում կամ էլ ազատամիտներից ճգնում կերտել այդպիսիք: Պատահական չէր, որ նա նախաձեռնեց բռնությունների կիրառման օրենքի ընդունումը: Չսիրեց ու չսիրվեց նա: Սա ասում եմ առանց անհանգստանալու, որ կհամարվեմ ընկած ծառի կացնավոր, ֆանզի այս մասին խոսել ու գրել եմ անհամար անգամներ, երբ նա դեռ ձիու վրա էր:

Դեմոկրատիայի օրրան Ֆրանսիայի դեսպանության առաջ թափված արյամբ երկու նախագահները, իրար արժան զույգը, հայ ժողովրդին շրջեցին մի տասնամյակ հետ՝ նրան դասելով ժողովրդավարությանն անհաղորդ ամբոխների դասին: Մոտ քսանամյա ընդմիջումից հետո անճարակ փորձ արվեց վերսին քաղաքացիների եւ ստեղծագործողների ուղեղ ներմուծել խորհուրդների պաշտած գլավլիտային զգուշություն ու կաշկանդող վախ, նսեմ առաքելություն ներառելով կամազուրկ, ժողովրդավարությանն իր հանգի առնչված օրենսգեներին, պաշտոնյաներին եւ ժողովրդադավ մտավորականներին: Մենք սա պետք է վկայենք եւ դատապարտենք ողջ ձայնով, ֆանզի երաշխավորված չենք, որ այս փորձը կրկնել հանդգնող մի այլ ոք կբազմի հրամայող վերեւներում: Ու էլ ավելի եռանդով կոչտի հայավարի ժողովրդավարության ճախարակը. ընտրակեղծիքներով, ընտրակաշառքներով ժողովարանում կհաստատի իրեն հաճո մեծամասնություն՝ թեեւ իրականում փոքրամասնություն է: Նրա ծառայակամությամբ կընդունի իրեն հաճո օրենքներ: Օրենքները ծածանելով հասարակությանը կենթարկի իր կամքին: Չենթարկվողին ըստ դրանց բանտ կնետարկի եւ պարզաձակաս կբացականչի. «եղբայր, ինչ եք ուզում ինձանից, ինչու եք ինձ ոչ լեգիտիմ համարում, ես պահպանել եմ ժողովրդավարության տառն ու բառը, ես մեծամասնության շահերն եմ ներկայացնում»: Իսկ մենք խոսում ենք ոչ թե տառի, այլ ոգու, այլ էության մասին, որը կմնա ոչ կատարյալ՝ ֆանի դեռ լցոնված չէ սոցիալ-բարոյականությամբ: Քանի դեռ բարոյապես սնանկ են տեղական ինքնակառավարման մարմինները, խորհրդարանը, նախագահը, նրա նշանակած վարչապետը, սրանց հավատագրած կառավարությունը, գաղափարազուրկ, նպատակազուրկ, հանուն աթոռի կցմցվող ու փլուզվող կոալիցիաները, կուսակցական ատիճանավորները, ովքեր բնազդային բրությամբ բարոյական սրբությունները վանում են իրենց մեջից: Ովքեր բացահայտ ու թաքուն ծաղրով, էլ ավելի՝ ածպարար գործունեությամբ, ծաղրում են դրանք մարդուս գոյության գլխավոր, եթե ոչ միակ պայման համարողին: Նրան, ով հոչակում է՝ բարոյականից է բխում մնացյալ ամբողջը: Ինչը հոգեբուխ, ուրաբուխ չի եղել նախնիների, չէ՝ ներկաների օրոք: Սոցիալ-բարոյականի մղումը հեսին պլան ծնել ու ծնելու է, սնել ու սնելու է, մեռցրել ու մեռցնելու է մեսիաների, նրանց հետ էլ դեմոկրատիան ի կողմանե նոցա, ովքեր փառահեղ պայանի մեջ դնում են ոչ թե հասարակության, այլ իրենց շահը: Մարդկությունը չի գտել սրանք հոսալի տարանջատելու եղանակներ, թեեւ որոնում է անդադրում: ■

Welcome Honorable
Mr. President
Abdullah Gül

Բարի Գալուստ
Մեծարգո Նախագահ
Աբդուլլահ Գյուլ

Fair Play
beyond 90 minutes
That's our wish

Արդար Խաղ
Ոչ միայն 90 րոպեների ընթացքում
Դա է մեր ցանկությունը

ZVARTNOTS
ARMENIA INTERNATIONAL AIRPORTS
fruitfull armenia
CONVERSE BANK

Մեկնարկեց երկրորդ Yerevan MusicFest-ը

Իր ծավալով եւ արհեստական ներկայացուցչությամբ հանրաժողովրդական մշակույթի նախարարության հովանու ներքո անցկացվող այդ միջազգային երաժշտական փառատոնը առավել նշանակալիցներից մեկն է Հայաստանում: Համենայն դեպս, 2007 թ. աշնանն անցկացված առաջին փառատոնը հաջող անցավ Եվրոպայից եկած երիտասարդ եւ տաղանդավոր երաժիշտների մի ամբողջ համաստեղության շնորհիվ, որոնց կողքին անվանի մենակատարներն իրենց զգում էին լիակատար ներդաշնակության մեջ:

Այս տարվա փառատոնը (սիմֆոնիկ եւ կամերային 14 համերգներ, վարպետության 6 դաս) նկատելիորեն փոխել է իր հայեցակարգը: Դրա գեղարվեստական ղեկավարները (անգլիաբնակ թավջութակահար Ալեքսանդր Ցաուցյան եւ դիրիժոր Էդուարդ Թոփչյան) Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի բազայի վրա եւ «Սերենադ» կամերային նվագախմբի ու «Հովեր» երգչախմբի, ինչպես նաեւ տեղացի եւ արտասահմանցի բազմաթիվ մենակատարների մասնակցությամբ զգալիորեն նորացրել է ամբողջ ծրագրի թեմատիկան: Անշուշտ, Երեւանի համար իրադարձություն կդառնա Գիա Կանչելիի «Ստիֆ» ստեղծագործության պրեմիերան տոլո ալտի, երգչախմբի եւ սիմֆոնիկ նվագախմբի համար:

Դրա յուրահատուկ տարբերակը երկու տարի առաջ Երեւանում ներկայացրել էր Ռոբերտ Ստուրմանը իր Շ. Ռոաթավելու անվան թատրոնի արտիստների կատարմամբ:

Փառատոնի առաջին օրը «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահում հնչում էր Սերգեյ Ռախմանինովի եւ Անտոնին Դվորժակի երաժշտությունը: Սոստված անգլիացի մենակատարի փոխարեն Ռախմանինովի դաշնամուրի դո մինոր 2-րդ կոնցերտում հանդես եկավ նորվեգացի Քրիստիան Իլե Հադլանդը: Օսլոցի 25-ամյա դաշնակահարը հասցրել է կարիերա ստեղծել լավ մշակված տեխնիկայի շնորհիվ: Նրա ուսուցիչներից է նորվեգ աշխարհահռչակ դաշնակահար Լեյֆ Օլե Անդսնեսը, որը եւ Քրիստիանին սովորեցրել է նրան բնորոշ երաժշտական մտածողությունը: Հաղթանակը մտածում է ոչ թե ռելիեֆով, այլ գծերով, ոչ թե հագեցված երաժշտական կերտարներով (ինչը ներհատ բնորոշ է դրամատիկ Ս. Ռախմանինովին), այլ ավելի շուտ իդիլիկ բնույթի երաժշտական պոետիկայով: Դրա շնորհիվ Ռախմանինովի դաշնամուրային կոնցերտը զերծ մնաց իրեն բնորոշ ընդգրկումից եւ ճնարական-պաթետիկ տեսից՝ Հադլանդի կատարմամբ դառնալով կամերային եւ արտահայտման առումով իդեալական: Միայն «բնանկարային մտածողությունը» (նորվեգացու ազգային գիծը) դաշնակահարին օգնեց կոնցերտի երկրորդ մասում գտնել սեփական նրբագեղ գույները, թեեւ ընդհանուր առմամբ, հատկապես վերջնամասում, միայն է. Թոփչյանի ղեկավարած նվագախմբի առաջատար դերի շնորհիվ Ռախմանինովի երաժշտությունը ձեռք բերեց հուզական հագեցվածություն:

Ա. Դվորժակի «Նոր աշխարհից» մի մինոր թիվ 9 սիմֆոնիան, որը չեխ կոմպոզիտորը ստեղծել է Նյու Յորքում, որտեղ մոտ 3 տարի ղեկավարել է կոնսերվատորիան, Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի կողմից հաճախ կատարվող ստեղծագործությունը: Այդ ստեղծագործությունը ունկնդիրների համար սիրելի է նաեւ երաժշտական նյութի ցայտունության եւ ձեւի վարպետության շնորհիվ: Հատկապես երկրորդ մասը՝ Largo-ն, որն այդ օրը դարձավ սիմֆոնիայի յուրօրինակ հոգեւոր, մաքրող գագաթնակետը:

Այստեղ լավ էր նվագում փայտե փողային գործիքների խումբը, որոնց մեջ աչքի էին ընկնում անգլիական եղջյուրը եւ հոբոյը մենակատար Հովհաննես Պարոնիկյանի հրաշալի կատարմամբ:

Այդ մասից հետո նվագախումբը կարծես թե «իրեն հավաքեց», թեթեւորեն եւ թափանցիկորեն հնչեց սկերցոն, հանգեցնելով 9-րդ սիմֆոնիայի հանդիսավոր վերջնամասին: Դիրիժորը այդ մասին հաղորդեց որոշակի ռազմատենչություն, ինչը, իմ կարծիքով, խանգարում էր Դվորժակի երաժշտության վեհարանության բացահայտմանը, սակայն այս տարվա օգոստոսյան ռազմական իրադարձությունների լույսով նման երաժշտական լուծումը անտարասելիորեն տեղին եղավ:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Արվեստագիտության դոկտոր

Արժանի գնահատանք Երվանդ Ազատյանին

Սաութֆիլդում (Միչիգան, ԱՄՆ) սեպտեմբերի 5-7-ը տեղի է ունենալու Թեթեյան մշակութային միության 31-րդ տարեկան համագումարը, տեղեկացնում է «Արմինյն միրոր-սփեթեյթր» շաբաթաթերթը: Երեկ՝ ուրբաթ երեկոյան դոկտ. Կարաոեն եւ Զաբել Բեյանների առանձնատանը կազմակերպված բարի գալուստի ընդունելությունից հետո, այսօր՝ շաբաթ, սեպտեմբերի 6-ին առավոտյան 9-ից համագումարը սկսելու է իր գործունեությունը, Ամերիկայի հայկական եկեղեցու արեւելյան թեմի առաջնորդ խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանի բարձր հովանավորության ներքո: Երեկոյան նախատեսվում է հարգանքի տուրք մատուցել ճանաչված մշակութային, հասարակական գործիչ՝ Երվանդ Ազատյանին հայ համայնքին մատուցած իր երկարամյա ծառայությունների համար:

Որպես գլխավոր բանախոսներ հրավիրված են Վաչե Սեմերջյանը, դոկտ. Գեւորգ Բարդակչյանը: Ելույթ են ունենալու նաեւ դոկտ. Հարություն Արզումանյանը, դոկտ. Արշավիր Գյոնջյանը, դոկտ. Նադիա Սարաֆյանը եւ Ազատյանի կողակիցը՝ արվեստագետ-ասմունքող տիկ. Նորա Ազատյանը:

Հանդիսությունը վարելու է Հակոբ Վարդիվարյանը: Երաժշտական կատարումներով հանդես է գալու մեցցոսոպրանո Մարո Փարթամյանը:

Հ. Ծ.

Վերականգնել են հին հունական քարի հնչողությունը

ASTRA (Ancient Instruments Sound/Timbre Reconstruction Application) նախագծում աշխատել են եվրոպական ակադեմիական ցանցի գիտնականները, որոնց ջանքերով վերստեղծվել է հին հունական քառասուն լարանի քարի՝ էոիգոնիայի հնչողությունը: Այն սանալու համար գիտնականները նախ ստեղծել են նվագարանի մաթեմատիկական, ապա վիրտուալ ֆիզիկական մոդելը եւ նախագծել էոիգոնիայի գործողությունները՝ այն դիտարկելով որպես ֆիզիկական մոդել եւ սինթեզել հնչողությունը: Sky News-ի հաղորդմամբ, 30 վրկ հնչողություն ստեղծելու համար համակարգիչն աշխատել է 4 ժամ: Գործընթացի արագացման նպատակով օգտագործվել է GEANT2 ծրագիրը որպես տվյալների հաշվարկման ցանց: Արդեն իսկ ինտերնետային կայքերում տեղադրված է 15-րդ դարի հոլանդացի կոմպոզիտոր Գիյոմ Դյուֆեի 2 որպես տետղությամբ մի ստեղծագործություն՝ հին հունական չորս քարի հնչողությամբ: Նվագարանը Հունաստանում հայտնի է եղել մ. թ. ա. 6-րդ դարից:

Ն. Պ.

Ossn Դիքս. «Կամ տիրահռչակ կդառնամ, կամ հռչակավոր»

Երեկ Ազգային պատկերասրահում բացվեց 20-րդ դարի գերմանացի նշանավոր արվեստագետներից մեկի՝ Ossn Դիքսի գրաֆիկական աշխատանքների ցուցահանդեսը:

Ցուցահանդեսին ներկայացված 86 գրաֆիկական ու փորագրական գործերում պատկերված են առաջին համաշխարհային պատերազմի դրվագներ: Նկարիչը մասնակցել է այդ պատերազմին: 1891-ին Թյուրինգիայի Գերա-Ունթերմհաուզ կոչված վայրում, ծուղրի ընտանիքում է ծնվել Ossn Դիքսը: Դեռ տարրական դպրոցում բացահայտվել ու խրախուսվել է նրա նկարչական տաղանդը: Դիքսի ստեղծած մի շարք ուշագրավ գեղանկարներից աչքի են ընկնում «Ինքնանկարը որպես զինվոր», «Ինքնանկարը որպես թիրախ», «Հրեանավոր Լյովեն» եւ այլ դիմանկարներ: Պատերազմի պատճառով քառամյա ընդմիջումից հետո Դիքսը ի վիճակի էր ստեղծել գրեթե միայն գծանկարներ, ու նրա ստեղծագործությունների նոր սկիզբն ամբողջովին կրում էր էքսպրեսիոնիզմի, կուբիզմի եւ հատկապես ֆուտուրիզմի կնիքը: Ավելի ուշ Դիքսի հետաքրքրությունները ներառում են կրկեսը ու այդ տպավորությունները արացոլվում են «Կրկես» փորագրությունների շարքում, որոնց թիվը հետո ավելանում է «Պատերազմը» վերնագիրը կրող (50 թերթից բաղկացած) փորագրությունների շարքով: 1960-ին Դիքսը ստեղծում է 33 օֆորտներից բաղկացած մի շարք՝ ըստ Մատթեոսի Ավետարանի, որը հետո լույս է տեսնում նաեւ գրքի ձեւով: Ossn Դիքսի 6000-ից ավելի գործերը դարձել են ազգային հարստություն:

Ցուցահանդեսի բացմանը ներկա էին ՀՀ մշակույթի փոխնախարար Գագիկ Գյուրջյանը, ՀՀ ԳԴՀ փոխդեսպան Մելանի Մոլտմանը եւ շատ հյուրեր: Մոլտմանը բարձր գնահատեց հայ-գերմանական մշակութային համագործակցությունը եւ նշեց, որ Ossn Դիքսի ցուցահանդեսով եւս մեկ քար դրվեց երկու երկրների համագործակցությանը եւ խոստացավ ամեն կերպ աջակցել, որպեսզի հայ արվեստագետների աշխատանքները ցուցադրվեն Գերմանիայում:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Զիվան Գասպարյան. հայ երաժշտության կենդանի լեգենդ

Ամեն անգամ «Դլե յամանը» կատարելիս մտովի այցելում է նախնիների հայրենիքն ու երաժշտությամբ հարգանքի տուրք մատուցում նրանց հիշատակին:

Առաջին մրցանակը 1948-ին Իոսիֆ Ստալինի նվիրած ոսկե ժամացույցն էր, որին արժանացավ Մոսկվայի «Մեծ թատրոնում» կայացած համերգից հետո: Տարիների ընթացքում մրցանակները շատացան՝ միջազգային մրցույթներում ոսկե մեդալներ, գրան պրիներ ու պատվոգրեր...

Սակայն վարպետը խոստովանում է, որ իր համար ամենամեծ պարգեւն ու մրցանակը հանդիսատեսի սերն ու համակրանքն է, որոնց պակասը չի եղել:

Այսօր Զիվան Գասպարյանը համաշխարհային մեծության արվեստագետ է: Հենց նրա կատարումներից հետո ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն դոտդուկը ճանաչեց համաշխարհային մշակութային ժառանգություն:

«Դոտդուկի արքայի» կամ «Վարպետ Զիվանի» 80-ամյակը կլրանա հոկտեմբերին: Այդ կապակցությամբ, երեկ «Տեսակետ» ակումբում հյուրընկալված դոտդուկահարը տեղեկացրեց. «Հոբելյանի առթիվ նոյեմբերի տասնմեկին Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրում տեղի կունենա մեծ համերգ, որին կմասնակցեն համաշխարհային ամենանշանավոր երաժիշտներն ու կատարողները՝ Պիտեր Գաբրիելը, Զուկերոն, Լտիջին, Վլադիմիր Սպիվակովն ու էլի բազմաթիվ նշանավոր արվեստագետներ կժամանեն Երեւան»:

Այս տարի դոտդուկի վարպետի ստեղծագործական կյանքը բավականին հագեցած էր: Հուլիսի 29-ին Լոնդոնում կայացած Նելսոն Մանդելայի 90-ամյակին նվիրված հոբելյանական միջոցառումը սկսվել է գասպարյանական դոտդուկի ելեւէջների ներքո, իսկ օգոստոսի 30-ին Հռոմում կայացած «Ֆրանցիսկո» միջազգային երաժշտության մրցույթում Զիվան Գասպարյանը արժանացել է առաջին մրցանակին:

«Փառատոնին ներկայացված էին երաժշտության գրեթե բոլոր տեսակներն ու ոճերը: Յոթ օրերի ընթացքում նվագեցի արտասահմանյան հայտնի ռոք, ջազ խմբերի հետ ու շահեցի առաջին մրցանակը», ասաց վարպետը:

Շուտով բարձրաճաշակ երաժշտասերների դատին կհանձնվի Զիվան Գասպարյանի ու Մայլզ Բրումի համատեղ ստեղծագործությունը, որի ձայնագրությունն ընթացել է Լոնդոնում:

Սեպտեմբերի կեսերից կսկսվեն վարպետի արտասահմանյան շրջագայությունները: Համերգներով հանդես կգա Վիեննայում, Մոսկվայում, Սանկտ Պետերբուրգում ու Մուրմանսկում: Ստեղծագործական գործունեությունից բացի, հայտնի դոտդուկահարն այժմ ծրագրեր է մշակում «Զիվան Գասպարյանի անվան երաժշտական դպրոցի հիմնադրման ուղղությամբ:

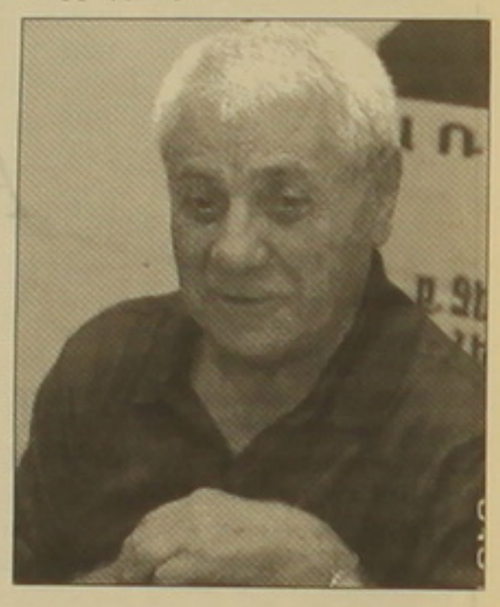

«Դպրոցում տաղանդավոր, սակայն սոցիալապես անապահով ու ծնողազուրկ երեխաները սովորելու են երգել, նվագել տարբեր երաժշտական գործիքներ: Ցավոք, այսօր բավականին ֆինանսական խնդիրներ կան, որոնց պատճառով անընդհատ հետաձգվում են դպրոցի շինարարական աշխատանքները», ասաց Զիվան Գասպարյանը՝ ընդգծելով, թե դպրոցի հիմնադրումն իր կյանքի կարեւորագույն նպատակներից է:

***

Օգոստոսի 31-ին Սամբուլում կայացել է Հայաստանի եւ Թուրքիայի նախագահների հանդիպմանը նվիրված խաղաղության համերգ, որտեղ Զիվան Գասպարյանը հանդես է եկել թուրք երգիչ Յավուզ Բինգյոլի հետ՝ արժանանալով թուրք հանդիսատեսի բուռն ծափահարություններին ու ողջույնին:

Անդրադառնալով Հայաստան-Թուրքիա ֆուտբոլային խաղին՝ Զիվան Գասպարյանը հայտնեց, որ անպայման գնալու է «Հրազդան» մարզադաշտ՝ երկրպագելու հայ մարզիկներին:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱԲՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Սոխակների փոխարեն ծղրիդներին են աջակցում

Մշակութային քաղաքականությունն ինքնիշխանություն ձեռք բերելուց ի վեր Հայաստանում ամենից ակտիվ իրականացվողն է, բայց չափազանց հեռու է բավարար լինելուց: Այս կարծիքին է նկարիչ **Նիկոլ Աղաբաբյանը**, որը երեկ «Տեսակետ» ակումբում լրագրողների հետ հանդիպմանը, փաստեց մշակութային օջախների եւ միությունների ոչնչացման ժամանակն ու ներկայիս հակառակ իրավիճակն էլ մատնանշեց՝ ցավ հայտնելով շուրջ մակարդակի համաչափ լինելու համար: Առավել շահեկան իրավիճակ ունենալու համար Աղաբաբյանն համոզված է, որ անհրաժեշտ է իշխանության կարգավորող, խրախուսող քաղաքականությունը. «Այլապես ստեղծագործողը աշխատում է, հասարակության մեջ արձագանք չգտնելով, քանի որ չկա ներկայացնել-ներկայանալու միջավայրը»:

Քաղաքական մեկնաբան **Ռաֆիկ Հովհաննիսյանն** էլ ճիշտ հակառակ կարծիքին է. «Ինչ գործ ունի իշխանությունը ստեղծագործողի հետ: Ստեղծագործողին իշխանությունը լիակատար ազատություն պետք է տա եւ չլինի մասնակից: Ի վերջո արվեստի արժեքը ժամանակն է որոշում եւ իշխանությունը չէ, որ հանճարներ է ծնում»:

«Շարական» համույթի գեղեցկ **Դանիել Երաժիշտն** էլ հանճարների ծնունդը իշխանությանը չի վերապահում, բայց եւ իրատեսորեն պնդում է. «Արվեստը ուրից սիրտ անցնող երեւույթ է: Եվ հենց ընկալունակ ուրերի պահպանումն է մշակութային քաղաքականության, իշխանության գործառույթը: Իսկ այսօր մեր հասարակությունը սոցիալապես չարացած, իշխանությունն էլ սոխակին աջակցելու փոխարեն ծղրիդներին հնարավորություններ տրամադրելով է զբաղված: Մշակույթ ունենք՝ այն կրող չունենք: Նարեկացին, Կոմիտասը, Արամ Խաչատրյանը, Մարտիրոս Սարյանը եւ ընդհանրապես արվեստի բարձրակետում ստեղծագործած անձինք թանգարանային նմուշ ստեղծողի են վերածվել՝ մշակույթը կրող չունենք»:

Դրական տեղաշարժեր էլ տեսնելով հանդերձ, բանախոսներն ընդգծեցին դրանց աննշանությունը, հենց միայն փոքրաքանակ ընտրյալների ընկալունակությունն ընդգծելով, մինչդեռ հասարակությունը առաջին հերթին պետք է մայրաքաղաքից դուրս էլ հասու լինի այդ երեւույթներին: Մշակութային ապակենտրոնացման որոշակի քայլերի առկայությունն ընդունելով՝ Նիկոլ Աղաբաբյանն ընդգծեց առավել շահեկան իրավիճակ ունենալու համար մշակույթի գործիչների ակտիվ, հետեւողական ու պահանջող գործունեության անհրաժեշտությունը, Դանիել Երաժիշտը խիստ կարեւորեց կրթության ոլորտի խնդիրների լուծումը, հատուկ ուշադրություն հրավիրելով երաժշտական դպրոցների դերակատարության եւ հիմնականում անմխիթար վիճակի վրա, իսկ Ռաֆիկ Հովհաննիսյանը մնաց ստեղծագործողների գործունեությանը իշխանությունների ոչ մասնակից մնալու կարծիքի հեղինակ ու ջատագով:

ՆԵՌԼԻ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Ֆաթիհ Թերիմ. «Մենք եկել ենք ոչ թե կռվելու, այլ՝ ֆուտբոլ խաղալու»

Թուրքիայի հավաքականը Երեւան ժամանեց խաղի նախօրեի կեսօրին: Երեկոյան «Հրազդան» մարզադաշտում մեր մրցակիցներն անցկացրին իրենց առաջին մարզումը: Դրանից առաջ Թուրքիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Ֆաթիհ Թերիմը հանդիպեց լրագրողներին: Նա նախ նշեց, որ թեեւ Թուրքիայի առաջնությունը նոր է մեկնարկել եւ ազգային հավաքականի կազմում էլ բացակայում են առաջատար մի քանի ֆուտբոլիստներ՝ Նիհատը, Համիտ Ալթընթոփը, Սաբրի Սարհոլլին, Էմրե Գյունգյորը եւ Կաներ Էրկինը, սակայն թիմը Երեւան է ժամանել լավ խաղ ցուցադրելու եւ անպայման միավոր վաստակելու ձգտումով: Ճիշտ է, միեւնույն ժամանակ Թերիմը բարձր գնահատեց Հայաստանի հավաքականի խաղային հնարավորությունները, գտնելով, որ հայ ֆուտբոլիստները ֆիզիկապես եւ տակտիկապես լավ են նախապատրաստված, եւ նրանց դեմ բավական դժվար կլինի խաղալը: Ըստ Թերիմի, հայերը դա ապացուցել են Եվրո-2008-ի ընտրական մրցաշարի հանդիպումներում՝ արժանի մրցակցություն ցույց տալով Լեհաստանի, Պորտուգալիայի, Սերբիայի հավաքականներին:

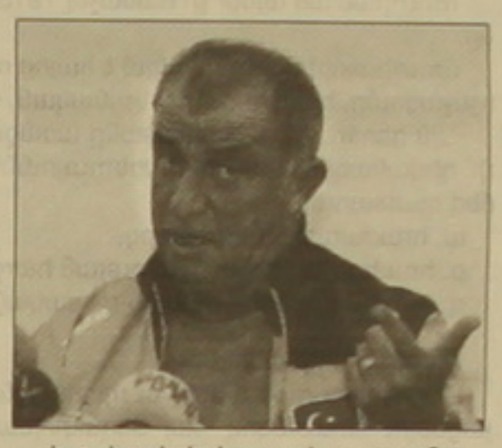

Խոսելով Եվրոպայի առաջնությունում Թուրքիայի հավաքականի հաջողության մասին, Թերիմը նշեց, որ այն ձեռք բերվեց ֆուտբոլիստների դրսեւորած կամային հատկանիշների, մինչեւ վերջ պայքարելու շնորհիվ: Նա չբացառեց նաեւ, որ մարզական բախտը որոշ չափով ուղեկցեց իրենց: Ըստ Թերիմի, Եվրոպայի առաջնությունն ինքնավստահություն հաղորդեց հավաքականին, եւ այժմ թուրք ֆուտբոլիստները պայքարելու են աշխարհի առաջնության ուղեգիր նվաճելու եւ մրցանակակիր դառնալու համար: Իսկ այդ ճանապարհին առաջին քայլը Թուրքիայի հավաքականը պետք է կատարի հարեւան երկրում: Նա իր ուրախությունը հայտնեց, որ առաջին անգամ ինքը եւ ազգային հավաքականի ֆուտբոլիստները գտնվում են Հայաստանում: Նա նաեւ հույս հայտնեց, որ ազգային հավաքականների հանդիպումը հնարավորություն կտա երկու երկրների միջեւ միջազգային հարաբերությունների մերձեցմանը: Թերիմը հատուկ ընդգծեց, որ իրենք Երեւան են եկել ոչ թե կռվելու, այլ պարզապես ֆուտբոլ խաղալու եւ գեղեցիկ խաղ ցուցադրելու: Իսկ ինչ վերաբերում է երկու երկրների միջեւ պատմականորեն ձեւավորված հարաբերությունների կնճռոտ հարցերին, ապա Թերիմը եւ իր թիմը չեն պատրաստվում պատմության բեռը վերցնել իրենց վրա:

Իսկ թուրք երկրպագուների բացակայությունը Երեւանում, Թերիմի կարծիքով, բնավ էլ չի ազդի իր սաների գործողությունների վրա: Իսկ ահա նա համոզված է, որ «Հրազդան» մարզադաշտում հայ ֆուտբոլասերների թիվը կկազմի 40 հազարից 50 հազար, ինչն ահռելի աջակցություն կլինի Հայաստանի հավաքականի համար: Թերիմը լավ է գիտակցում, որ ընտրական մրցաշարի առաջին հանդիպումը բավական դժվար է լինելու երկու թիմերի համար էլ: Ամեն դեպքում, նա հույս ունի, որ առանց միավորի իրենք Հայաստանից չեն հեռանա:

Էդգար Մանուչարյան. «Հոգեպես ու ֆիզիկապես պատրաստ եմ խաղին»

Էդգար Մանուչարյանը դեռեւս պատանեկան տարիքից իր վրա էր բեւեռել մասնագետների ու ֆուտբոլասերների ուշադրությունը՝ աչքի ընկնելով վարպետ խաղով: Նա արդեն 15 տարեկանում նորամուտը նշեց «Փյունիկում», այնուհետեւ հանդես եկավ Հայաստանի տարիքային բոլոր հավաքականներում՝ սկսած պատանեկանից մինչեւ ազգային ընտրանի: Շուտով Էդգարը տեղափոխվեց հոլանդական «Այաքս»: Թվում էր, թե հայ ֆուտբոլիստին կհաջողվի կատարելագործել վարպետությունը, ֆուտբոլային բարձունքների հասնել եվրոպական առաջատար ակումբներից մեկում: Սակայն, ցավոք սպասելիքները չիրականացան: Թիմի կազմում Մանուչարյանի առաջին իսկ ելույթը նրա համար անհաջող ստացվեց: Իսպանական «Բարսելոնի» հետ ընկերական մրցախաղում Էդգարը ոտքի ծանր վնասվածք ստացավ: Հետագայում վնասվածքները կրկին ուղեկցեցին Էդգարին, որոնց պատճառով նա այդպես էլ չկարողացավ հաստատվել «Այաքսի» հիմնական կազմում՝ խաղալով երիտասարդական թիմում: Մրցաշրջանի ավարտից հետո էլ «Այաքսի» ղեկավարությունը տրանսֆերի հանեց Էդգարին, որն այս օրերին ՀՀ հավաքականի կազմում նախապատրաստվում է Թուրքիայի հավաքականի հետ աշխարհի առաջնության ընտրական մրցախաղին: «Հրազդան» մարզադաշտում կայացած մեր զրույցի սկզբում հետաքրքրվեցինք Մանուչարյանի ճակատագրով:

- Էդգար, ուրախ ենք քեզ կրկին Երեւանում տեսնելու համար: Լրատվամիջոցներում տեղեկություն էր տարածվել, թե դու վարձավճարով խաղալու ես «Նեյմեգենում»: Իրականում այժմ ինչո՞ւ համար կարգավիճակով ես «Այաքսում»:

- Դա պարզապես սխալ տեղեկություն էր: Կային տարբեր առաջարկներ, սակայն այլ թիմ տեղափոխվել չստացվեց: Հոլանդիայում տրանսֆերային պատուհանի փակմանը դեռ մեկ ամիս ժամանակ կա եւ կփորձեմ հոլանդական այլ թիմ տեղափոխվել: Հույս ունեմ այդ ընթացքում լուծել հարցերս: Հակառակ դեպքում կմնամ «Այաքսում» մինչեւ հունվար, երբ կբացվի տրանսֆերային շրջանը: Տեսնենք, թե ինչպես կստացվի:

- Իսկ կոնկրետ առաջարկներ ունե՞ս թիմերից:

- Այժմ չէի ցանկանա թիմերի անուններ տալ, կոնկրետ որեւէ բան ասել չեմ կարող: Մեկ ամսից ամեն ինչ պարզ կդառնա:

- Ինչպիսի՞ մարզավիճակում ես:

- Լավ մարզավիճակում եմ, վնասվածքից ապաքինվելուց հետո արդեն երկու ամիս մարզվում եմ, խաղում եմ «Այաքսի» երիտասարդական թիմում: Ինձ շատ լավ եմ զգում հոգեպես ու ֆիզիկապես, ոչ մի հիմնախնդիր չունեմ:

- Իսկ ինչո՞ւ չէիր ներկայացել Հայաստանի երիտասարդական հավաքականի հավաքին, որը նախապատրաստվում էր Թուրքիայի իր հասակակիցների հետ հանդիպմանը:

- Նախ «Այաքսի» ղեկավարությունը միայն ազգային հավաքականների հանդիպումներին է ինձ պարտավոր ընդառաջել ու գործուղել հավաքական: Բացի այդ, շատ հարցեր կային այլ թիմ տեղափոխվելու գործում: Ուստի այդ ժամանակահատվածում ինձ համար շատ կարեւոր էր Հոլանդիայում գտնվելը, քանի որ բանակցություններ էի վարում: Բայց հոգեպես տղաների հետ էի: Շատ ուրախացա հաղթանակի համար եւ շնորհավորում եմ նրանց այդ առթիվ:

- Առաջիկա խաղի մասին ի՞նչ կասես:

- Ինչ խոսք, դժվարին խաղ է լինելու: Սակայն մենք ամեն ինչ պետք է անենք ընտրական մրցաշարը հաղթանակով սկսելու համար: Դա լրացուցիչ լիցք կհաղորդի ֆուտբոլիստներիս, հոգեբանական առումով ավելի հեշտ կլինի հաջորդ հանդիպումներին նախապատրաստվելը: Ճիշտ է, հաջորդ հանդիպումը Եվրոպայի չեմպիոն իսպանացիների հետ ավելի դժվար է լինելու: Բայց առայժմ մենք կենտրոնացած ենք թուրքերի հետ հանդիպման վրա:

- Կարծիք կա, որ թուրքերի հետ հանդիպման շուրջը վերջին շրջանում բազմաթիվ խոսակցությունները, կրքերի բորբոքումը, խաղը քաղաքականացնելը,

Ֆուտբոլիստների վրա հոգեբանական լրացուցիչ ճնշում է: Իսկ դա այդպե՞ս է:

- Բոլորի անունից խոսել չեմ կարող, սակայն ինձ համար ոչ մի ճնշում չկա, շատ նորմալ եմ զգում: Նախապատրաստվում եմ այնպես, ինչպես նախորդ խաղերին: Ինձ համար նշանակություն չունի, թե ով է մրցակիցը: Ճիշտ է, այս հանդիպման շուրջ շատ են խոսում, ննջարկում հնարավոր իրավիճակները: Բոլորս էլ գիտակցում ենք հանդիպման կարեւորությունը եւ ձգտելու ենք անպայման հաղթել: Իսկ սպորտը քաղաքականացնելու կարիք չկա: Ֆուտբոլը պարզապես սպորտ է եւ կհաղթի այն թիմը, ով այդ պահին ավելի ուժեղ կլինի հոգեպես ու ֆիզիկապես:

ԽԱՂԻ ՆԱԽՕՐԵՒԻ

Ռոման Բերեզովսկի. «Կաշխատեմ նպաստել հավաքականի հաջողությանը»

Վնասվածքից ապաքինվելուց հետո կրկին Հայաստանի հավաքականի դարպասը պաշտպանելու է հրավիրվել փորձառու Ռոման Բերեզովսկին, որի հետ ճեպազրույցը կայացավ հերթական մարզումից հետո:

- Ռոման, ինչպե՞ս ես տրամադրված խաղին:

- Ինչ խոսք, Թուրքիայի հավաքականը շատ ուժեղ է, ինչն ապացուցեց Եվրոպայի առաջնությունում: Սակայն լինում են խաղեր, որ ֆուտբոլիստների բարձր տրամադրվածության, անձնազոհության շնորհիվ հնարավոր է հաղթել ուժեղ մրցակցին: Խաղի կարեւորությունը շատ մեծ է, այն մեկնարկային հանդիպումն է եւ պետք է ձգտել հաղթել: Կարծում եմ ֆուտբոլասերների բուռն աջակցությունն էլ մեզ զգալի օգնություն կլինի դրականորեն լուծելու մեր առջեւ դրված խնդիրը: Ինչ վերաբերում է ինձ, ապա ամեն ինչ նորմալ է: Իսկ թե ինչպե՞ս կդասավորվի խաղը, դժվար է գուշակել:

- Դուք ձեզ վրա լրացուցիչ ճնշում, լարվածություն զգո՞ւմ եք:

- Ոչ: Մարզիչը մեզ հնարավորություն է ընձեռել հանգիստ պայմաններում եւ առանց որեւէ լարվածության նախապատրաստվել հանդիպմանը:

- Ընթացիկ մրցաշրջանում «Խիմկին» անհաջող է հանդես գալիս եւ շատ է գոլեր բաց թողնում, իհարկե, ոչ քո մեղքով: Դա հոգեբանորեն չի՞ ազդում քո վրա:

- Իհարկե, ազդում է: Իմ մարզական կարիերայում չեմ հիշում մեկ այլ մրցաշրջան, որ այսքան շատ գոլեր բաց թողնեի: Փաստորեն, միջինը մեկ խաղում 2 գոլ ենք բաց թողնում, ինչը ՌԴ առաջնության համար վատ ցուցանիշ է: Ցգտում եմ այժմ այդ մասին չմտածել ու ամբողջ ուշադրությունս կենտրոնացրել եմ թուրքերի հետ հանդիպման վրա: Կփորձեմ սխալներ թույլ չտալ ու նպաստել հավաքականի հաջողությանը: Հուսանք, որ թուրքերի հետ հանդիպումն ինձ լրացուցիչ լիցք ու վստահություն կհաղորդի հետագա ելույթներիս համար:

Բումմեյֆերները նախապատվությունը տալիս են թուրքերին

«Vivaro» բումմեյֆերական ընկերությունը Թուրքիայի հավաքականի նկատմամբ մեր ընտրանու հաղթանակը գնահատել է 4,10 գործակցով: Իսկ ահա թուրքերի հաղթանակի գործակիցը 1,68 է: Սա նշանակում է, որ բումմեյֆերները նախապատվությունը տալիս են թուրքերին: Ոչ-ոքին գնահատվում է 3,58 գործակցով:

Ընտրական մեր խմբում կայանալիք Իսպանիա-Բոսնիա խաղում բումմեյֆերների ֆավորիտը Եվրոպայի չեմպիոններն են: Նրանց հաղթանակի համար տրվել է ընդամենը 1,12 գործակից, մինչդեռ բոսնիացիների հնարավոր հաղթանակը գնահատվել է 13 գործակցով: Ոչ-ոքին 7 գործակցով է գնահատվում:

Բելգիա-Էստոնիա խաղում էլ հաղթողի հավակնորդ են համարվում դաշտի տերերը: Նրանց հաղթանակի համար 1,25 գործակից է նախատեսված: Իսկ ահա էստոնացիների հաղթանակի համար խաղադրույք կատարողները հնարավորություն ունեն իրենց ներդրած գումարի իննապատիկը ստանալ: Ոչ-ոքին գնահատվում է 5 գործակցով:

Առաջատարը փոխվեց

Բիլբաոյի շախմատի մրցաշարի 3-րդ տուրն ի հայտ բերեց նոր առաջատարին: Բուլղարացի գրոսմայստեր Վեսելին Թոփալովը սեւերով պարտության մատնելով Մագնուս Կառլսենին, վաստակեց 5 միավոր եւ շրջանցելով նորվեգացի շախմատիստին, գլխավորեց աղյուսակը: Մագնուսի հաշվին գրանցված է 4 միավոր:

Տուրի մյուս երկու պարտիաներն ավարտվեցին ոչ-ոքի: Լետոն Արոնյանը սպիտակներով հաշտություն կնքեց աշխարհի չեմպիոն Անանդի հետ, իսկ Ռաջաբովը ոչ-ոքի խաղաց Իվանչուկի հետ: Արոնյանը 2 միավորով եզրափակում է աղյուսակը: Իվանչուկը, Ռաջաբովը, Անանդը վաստակել են 3-ական միավոր:

22-րդ կարգի այս մրցաշարում իրոք ուժերը հավասար են: Ուստի պատահական չէ, որ խաղացված 9 պարտիաներից միայն երկուսն են արդյունավետ ելք ունեցել: Իսկ հաղթանակի արժեքը այս մրցաշարում ավելի բարձր է, քանի որ այն շախմատիստին 3 միավոր է պարգեւում: Եվ եթե Արոնյանին հաջողվի 4-րդ պարտիայում հաղթել Իվանչուկին, ապա միանգամից աղյուսակում վեր կբարձրանա:

4-րդ տուրում կենտրոնականը կլինի Թոփալովի եւ Անանդի մրցավեճը: Կառլսենն էլ ուժերը կչափի Ռաջաբովի հետ:

Պայքարը սրվում է

Շախմատի աշխարհի կանանց առաջնությունում պայքարը գնալով ավելի սուր բնույթ է կրում: Ասպարեզում մնացել են նրանք, ովքեր հաջողությամբ են հաղթահարել նախորդ երկու փուլերի արգելքները: Նրանց թվում է եւ մեր միակ ներկայացուցիչ Լիլիթ Մկրտչյանը: 3-րդ փուլի առաջին տուրում Լիլիթը հաշտություն կնքեց հնդիկ գրոսմայստեր Հարիկա Դրոնավալիի հետ: Նման արդյունքի գրանցվեց նաեւ Հոանգ-Կոնեռու, Շեն-Նադեժդա Կոսինցեւա, Կոստենյուկ-Տատյանա Կոսինցեւա պարտիաներում: Ստեֆանովան պարտության մատնեց Գաղոնենկոյին, իսկ Կրամլինգն առավելության հասավ Ռուանի նկատմամբ:

Ֆեդեռերն ու Նադալը շարունակում են հաղթարշավը

Թենիսի ԱՄՆ-ի բաց առաջնությունում տղամարդկանց մրցաշարում իրենց հաղթարշավն են շարունակում հաղթողի գլխավոր հավակնորդներ Ռոջեր Ֆեդեռերն ու Ռաֆայել Նադալը: Նրանք արդեն կիսաեզրափակիչում են: Քառորդ եզրափակիչում Ֆեդեռերը հաղթեց լուիսեմբուրգցի Ժիլ Մյուլլերին (7-6, 6-4, 7-6), իսկ Ռաֆայել Նադալն առավելության հասավ ամերիկացի Մերդի Ֆիշի նկատմամբ (3-6, 6-1, 6-2):

Կիսաեզրափակիչում Նադալը կմրցի Էնդի Մերեյի հետ, որը հաղթել է արգենտինացի Խուան Մարտինին: Իսկ Ֆեդեռերի մրցակիցը կլինի սերբ Նովակ Ջոկովիչը: Վերջինս պարտության մատնեց ամերիկացի Էնդի Ռոդիկին:

ԱՄՆ-ի բաց առաջնությունում առաջին դափնեկիրը որոշվեց խառը զուգախաղում: ԱՄՆ-ի չեմպիոնի տիտղոսը նվաճեցին զիմբաբվեցի Կառա Բլեկն ու հնդիկ թենիսիստ Լեանդեր Պայսը: Նրանք եզրափակիչում պարտության մատնեցին ամերիկուհի Լիզել Հուբերին եւ բրիտանացի Ջեյմի Մյուրեյին (7-6, 6-4):

36-ամյա Պայսի համար դա «Մեծ սաղավարտի» մրցանակի շարքին դասվող մրցաշարերում չորրորդ շահած մրցանակն էր: Մինչ այդ նա հաղթող էր ճանաչվել Ուիմբլդոնում (1999, 2003-ին) եւ Ավստրալիայի բաց առաջնությունում (2003-ին): Իսկ Կառա Բլեկը դարձավ «Մեծ սաղավարտի» մրցաշարերի եռակի հաղթող (նախկինում հաղթել էր 2002-ին «Ռոլան Գարոսում» եւ 2004-ին Ուիմբլդոնում):

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

«Արմթեք կոնգրեսի» համաժողովի անցկացումը մասնավոր հատվածի նախաձեռնությունն է

Կառավարությունն էլ պատրաստակամություն է հայտնել աջակցելու

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների «Արմթեք կոնգրես» հայկական առաջին համաժողովն անցկացվեց 2007-ին ԱՄՆ-ի Կալիֆոռնիա նահանգի Սան Ֆրանցիսկո քաղաքում: «Արմթեք կոնգրես-2008»-ը այս տարի տեղի կունենա Երեւանում, հոկտեմբերի 4-5-ը: Այդ կապակցությամբ երեկ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ժամանակ Հայաստանի էկոնոմիկայի նախարար Ներսես Երիցյանն այն կարծիքը հայտնեց, որ «Արմթեք կոնգրեսը» հարթակ է ապահովում Հայաստանի՝ որպես առագ զարգացող բարձր տեխնոլոգիաների երկրի, ճանաչումը տարածելու համար: Նա հայտնեց, որ կոնգրեսին մասնակցելու համար արդեն գրանցվել է 200-250 կազմակերպություն, իսկ մասնակիցների գրանցման վերջնաժամկետը երկարաձգվել է մինչեւ սեպտեմբերի 8-ը: Գործարարներից բացի, կոնգրեսին կմասնակցեն ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի, Եվրոպայի բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտը ներկայացնող առաջատար ղեկավարներ, Հայաստանի եւ ԱՄՆ կառավարության, ֆինանսական եւ ծառայությունների ոլորտների ներկայացուցիչներ, առաջատար գիտնականներ, փորձված մասնագետներ բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտի առաջատար հայկական ընկերություններից:

Էկոնոմիկայի նախարարը գերխնդիր համարեց հեղինակավոր կոնգրես անցկացնելը եւ ճանաչված ընկերությունների մասնակցությունն ապահովելը: Մասնաւոր՝ այն հանգամանքը, որ աշխարհի շատ երկրներում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտն ագրեսիվ աճում է, Ներսես Երիցյանը շեշտեց, որ Հայաստանը եւս պետք է հետեւի այդ օրինակին, որպեսզի ոչ միայն հասնի մրցակիցներին, այլեւ անցնի: «Հատկապես որ «վերջին տարիներին արձանագրած հաջողություններն այդ հնարավորությունը տալիս են», ավելացրեց նա: Նախարարը հատկապես կարեւորեց այն հանգամանքը, որ համաժողովի անցկացումը մասնավոր հատվածի նախաձեռնությունն է, որին պետությունն աջակցելու պատրաստակամություն է հայտնել:

Համաժողովի ծրագրում ընդգրկված են տեխնիկական եւ բիզնես զեկույցներ, թեմատիկ ենթարկումներ արդյունաբերության եւ գիտակրթական ոլորտի վերաբերյալ: Օրակարգի թեմաներն առնչվում են գրեթե բոլոր ոլորտներին՝ կրթություն, գործարար միջավայր, քաղաքականություն, մասավոր սեփականություն, նուրբ օրգանական քիմիա, կիսահաղորդիչներ, այլընտրանքային էներգետիկա եւ այլն:

«Բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտի այս ամենամյա համաժողովը պարբերաբար անցկացվում է Կալիֆոռնիայի Սիլիկոնային հովտում եւ Հայաստանում: Պատմական հաջող մեկնարկը կայացավ 2007-ին Սիլիկոնային հովտում եւ ուղենիշ դարձավ գալիք տարիների համար», նշեց «Արմթեք կոնգրեսի» համանախագահ եւ հիմնադիր, «Վիասֆեր» տեխնոպարկի նախագահ Թոնի Մոոյանը:

Հայաստանում բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտի շարունակական աճը եւ հայ տեխնոլոգիական հանրության ընդլայնումը ստեղծել են մասնագիտական համաժողովի անցկացման անհրաժեշտություն՝ նպատակ ունենալով բարելավելու հաղորդակցությունը եւ համագործակցությունը բարձր տեխնոլոգիաների հայ մասնագետների հետ: «Արմթեքը» հնարավորություն է տալիս նաեւ տրամադրել տեղեկատվություն, հայտնաբերել նոր գործարար հնարավորություններ, ստեղծել նոր կապեր եւ մասնագիտական ընդլայնված ցանց: «Արմթեք կոնգրես 2008»-ի նպատակն է վերհիշյալ խնդիրներին անդրադառնալը:

«Հայաստանն ունի մասնագիտական հսկայական ներուժ, սակայն մենք շարունակում ենք սեղմված լինել մեծամասշտաբ եւ անկարետր մարտահրավերներով, որոնք, ցավոք, էապես նվազեցնում են Հայաստանի նկատմամբ օտարերկրյա ներդնողների հետաքրքրությունը: Առաջադեմ կառավարությունը կարող է մեծ դեր ունենալ Հայաստանը ներդրումային կենտրոն դարձնելու գործում: «Արմթեք կոնգրեսը» կառավարությանը, գործարարներին եւ գիտության ոլորտի առաջատարներին հնարավորություն է ընձեռում ազատ ենթարկելու ոլորտում առկա խնդիրներն ու մարտահրավերները եւ գտնելու լուծումներ, որոնք թույլ կտան ուժեղացնել Հայաստանի բիզնեսն ու տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը, իսկապես դարձնելով ուժեղ մրցակից», ասաց ՀՊԵՀ պատվավոր դոկտոր, «Սինոփսիս» ընկերության կորպորատիվ շուկայավարման եւ շուկայի ռազմավարական զարգացման գծով փոխնախագահ եւ ընկերության հայաստանյան գրասենյակի նախագահ Ռիչ Գոլդմանը: «Մարտահրավերներ գոյություն ունեն բոլոր երեք ոլորտներում՝ կառավարություն, գիտություն, բիզնես: Մենք պետք է գործենք միասին՝ խնդիրները լուծելու եւ նոր միջոցներ մշակելու համար, որոնք ճանապարհ կհարթեն Հայաստանի տնտեսության արագընթաց զարգացման համար», նշեց նա, թվարկելով այդ մարտահրավերներից մի քանիսը՝ ինտերնետի, բիզնեսի ենթակառուցվածքների զարգացումը, բարձրագույն կրթության կատարելագործումը, հարկային դաշտում առկա բացթողումները:

ԱԲԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՄԱՆՈՒՇՈՒՄ

Սիրելի՛ հայրենակիցներ

Սեպտեմբերի 6-ին, Հայաստան-Թուրքիա խաղը դիտելու նպատակով, Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլի Հայաստան ժամանելը նախ եւ առաջ քաղաքական քայլ է:

Մեր արձագանքը նույնպես քաղաքական է:

Թուրքիան Ղարաբաղյան հակամարտության հարցում, ակնհայտորեն պաշտպանում է Ադրբեջանին, շրջափակման մեջ է պահում Հայաստանը:

Թուրքիան առ այսօր չի ճանաչել 1915 թվականի Հայոց Ցեղասպանությունը:

Թուրքիայում շարունակվում է հայոց պատմական-մշակութային արժեքների ոչնչացումը, հալածվում են կրոնական, ազգային փոքրամասնությունները:

Այն դեպքում, երբ Հայաստանը առաջարկում է առանց նախապայմանների դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատել, Թուրքիան փորձում է մեզ պարտադրել՝

ա. հրաժարվել Ղարաբաղից,

բ. հրաժարվել Ցեղասպանության հարցի հետաքննդումից,

գ. հրաժարվել մեր ազգային-պետական իրավունքներից:

Սիրելի՛ հայրենակիցներ

Մեր մտահոգությունները եւ պահանջները Թուրքիայի նախագահին ներկայացնելու նպատակով Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության Հայաստանի Գերագույն Մարմինը կազմակերպում է բողոքի ակցիա: Բողոքի ակցիային հրավիրում ենք մասնակցելու բոլորին, ում մտահոգում են ազգային կարեւորագույն հիմնահարցերը:

Միջոցառումը տեղի կունենա սեպտեմբերի 6-ին, ժամը 17:00-ին, Զվարթնոց օդանավակայանում եւ հարակից տարածքում:

Մեր մասնակցությամբ փաստենք՝

-հայության միասնականությունը ազգային հիմնահարցերում.

-հայության վճռականությունը Ցեղասպանության ճանաչման, դատապարտման եւ հետեւանքների վերացման հարցում.

-հայության անհամաձայնությունը, որ Թուրքիան իր ներկա կեցվածքով տարածաշրջանային խնդիրներում դերակատար դառնա:

ՀՅԴ Հայաստանի Գերագույն Մարմին

CAUCASUS SCHOOL OF JOURNALISM AND MEDIA MANAGEMENT AT GEORGIAN INSTITUTE OF PUBLIC AFFAIRS

ԹԲԻԼԻՍԻԻ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՈՒՍԱՆԵԼՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿ

Թբիլիսիի լրագրողների կովկասյան դպրոցը, որը հայտնի է GIPA (Georgian Institute of Public Affairs) անունով, հայտարարում է հայ ուսանողների ընդունելություն 3-5 տեղերի համար: Դիմորդները պետք է ունենան բակալավրի կամ բուհի ավարտական վկայական ցանկացած մասնագիտությամբ:

Ուսանողները կապահովվեն հարմարավետ կացարանով եւ կսնանեն բավարար կրթաթոշակ: Ուսուցումն անգլերենով է, ընդունելության քննությունը (կկայանա Երեւանում)՝ հարցազրույցով: Դիմորդները պետք է հանձնեն անգլերենի իմացության թեստ:

Թբիլիսիի լրագրողների կովկասյան դպրոցում այս տարի կընդունվեն 20 ուսանողներ Հայաստանից, Լեռնային Ղարաբաղից, Ադրբեջանից, Վրաստանից եւ Կենտրոնական Ասիայի հանրապետություններից: Ուսման տեւողությունը Թբիլիսիում մեկ տարի է:

Դում Թբիլիսիի լրագրողների կովկասյան դպրոցը կավարտեք անգլերենի գերազանց իմացությամբ եւ պրոֆեսիոնալ լրագրողների ունակություններով: Դիմումների ընդունման վերջին ժամկետը սեպտեմբերի 30-ն է:

Մանրամասն տեղեկությունների համար զանգահարել 65 53 21 կամ գրել **tatarmen@yahoo.com**, **tatradio@mail.ru**, ինչպես նաեւ այցելել **www.gipa.ge**:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ԳՀԱՊՁԲ-08/47» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարանի կարիքների համար գույքի ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 700 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի, 247230066158 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Հ. Սարգսյանին:

Հրավերը անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 16.00-ն:

***

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ԳՀԱՊՁԲ-08/48» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարանի կարիքների համար գույքի ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 700 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի, 247230066158 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Հ. Սարգսյանին:

Հրավերը անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 14.30-ն:

***

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ԳՀՇՁԲ- 08/53» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության կարիքների համար շինարարական աշխատանքների տեխնիկական հսկողության ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 700 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ -ի 247230066158 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Կ. Դրամբյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 10.00-ն:

Վաճառվում է

ավտոմեքենայի իսալական գազի բալոն (0,9) իր բոլոր մասերով:
Գինը պայմ., ***հեռ. (093)826303***

Սարերի գարունը մեկ գավաթի մեջ

ՍԱՐԻ ԹԵՅ

ՈՒՐՑԻ ԵՎ ԴԱՂՁԻ ԸՆՏԻՐ ԹԵՅ

25 փաթեթ մեկ տուփի մեջ
և ընդամենը 1-2 ռոպեից կարող եք
վայելել ընտիր որակի ուրցի թեյ

առնվազն ամիսը մեկ արժե ընտրել բարձրորակը

MOUNTAIN TEA ՍԱՐԻ ԹԵՅ

Մեծածախ գնումների համար զանգահարել 47-27-20, 47-03-63

Ուշադրություն

Կազմակերպությանն **անհրաժեշտ են գովազդային մենեջերներ**: Աշխատավարձը գործարքային՝ բարձր տոկոսադրույքներով: Ազատ աշխատագրաֆիկ: Աշխատանքային փորձն ու լեզուների իմացությունը ցանկալի է:

Մանրամասների համար կարող եք զանգահարել 54-89-36 հեռախոսահամարով:

www.azg.am

ԳՈՎԱԶԴԻՐ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԵԳՍՇԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատուական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիսեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 5.09.2008, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունեաց 2: